

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA HISTORIE

Daniel Podešva

**Populistický diskurz Thomase Woodrowa Wilsona v knize Nová
svoboda: výzva k vymanění ušlechtilých sil národa**

Magisterská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Perutka Ph.D.

Olomouc 2019

Prohlašuji, že předkládanou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně na základě citovaných pramenů a literatury

V Olomouci dne

Podpis.....

Rád bych tímto poděkoval vedoucímu mé magisterské diplomové práce Mgr. Lukáši Perutkovi Ph.D., bez jehož rad, postřehů a připomínek by tato práce nemohla vzniknout.

Obsah

Úvod.....	5
Definice populismu pro účely obsahové analýzy.....	11
Kvantitativní a kvalitativní měření populistického diskurzu v knize Nová svoboda.....	23
Výsledky kvantitativního měření.....	25
Závěry vyplývající z měření.....	32
Vymezení pojmů levice a pravice pro účely kvalitativní analýzy knihy Nová svoboda.....	33
Kvalitativní měření.....	37
Analýza politické rétoriky – shrnutí.....	46
Kontextualizace knihy Nová svoboda.....	50
Interpretace výsledků analýzy.....	56
Kategorizace Wilsona na pravolevém spektru.....	64
Wilsonova reformní politika.....	66
Závěr.....	81
Seznam pramenů a literatury.....	83
Résumé.....	87
Anotace.....	88
Přílohy.....	89

Úvod

Známy kansaský novinář a držitel Pulitzerovy ceny William Allen White nazval pokrokářství prostě populismem, který si „oholil vousy, vypral košile, nasadil buřinku a přesunul se do střední vrstvy.“¹ Proč to řekl? Proto, že v jeho době si Amerika spojovala populismus s otrhaným, zarostlým a chudým farmářem ze západu, který volil Stranu populistů.² Avšak on se domníval, že pokrokářské hnutí³ má s populismem hodně společného. Já jsem si ve své práci vytknul za cíl ověřit či vyvrátit toto tvrzení konkrétně na příkladu amerického prezidenta Woodrowa Wilsona, který byl jedním z nejdůležitějších „pokrokářů“.⁴ Má výzkumná otázka tedy zní: „Lze označit Thomase Woodrowa Wilsona za populistu?“ Hypotéza, jejíž verifikací či falsifikací se budu v práci zabývat, zní takto: „Diskurz Woodrowa Wilsona v jeho nejproslulejších veřejných projevech se dá označit za populistický.“

Důvodů, proč jsem si vybral zpracovat tento problém, je několik. Mám bakalářský titul z historie a politologie, a tudíž mám blízko jak k práci s historickými prameny, tak k oblasti politické teorie. Napadlo mě tedy provést interdisciplinární výzkum, v němž využiji znalosti obou věd, jelikož by to mohlo vést k novému pohledu na mnou využitě prameny i na některé politologické koncepty. Ambicí této práce je také přispět do veřejné diskuze o významu pojmu populismus. Podle mého mínění je nutno tento pojem rekonceptualizovat. Jedná se o velmi aktuální otázku, kterou by si měli vzít na starost akademičtí odborníci. Má práce by mohla představovat výzvu zažitým stereotypům o tomto slově a vést alespoň k zamyšlení. Aktuální přesah problematiky tudíž také přispěl k mému rozhodnutí.

Podle mých informací, se populistickým diskurzem prezidenta Wilsona nikdo seriózně nezabýval. Tento druh diskurzu u historických osobností bylo totiž značně složité zkoumat, jelikož nepanovala obecná shoda na definici tohoto konceptu. To se začíná měnit až

¹ Tindall, George B.: *USA*. Praha 1994. s. 475.

² Tato strana se vytvořila z reformního farmářského hnutí, které bezprostředně předcházelo Progresivní éře. Mluvíme tedy o 90 letech 19. století. Bojovala proti zlatému standardu, vykořisťování železničními trusty a proti tzv. „peněžnímu trustu“ (který ztotožňovali s Wall Street). Mezi jejich návrhy patřily např: přímé volby senátorů, znárodnění železnic nebo progresivní zdanění příjmů. Oproti pokrokářům měli pouze provinční dosah.

³ Jedná se o období rozsáhlého společenského aktivismu a politických reforem napříč Spojenými státy přibližně mezi lety 1900 až 1917. Během této doby se vytvořilo široké pokrokové hnutí, které mělo za cíl vypořádat se s problémy způsobenými industrializací urbanizací a imigrací. Toto hnutí vlastně ztělesňovalo ducha doby a jeho přívrženci se vyskytovali napříč celou zemí a politickým spektrem. Tito lidé měli společné to, že viděli vládu jako nástroj, který mohl ochránit obyčejný lid před všemocnými magnáty a průmyslníky, kteří měli pod kontrolou ekonomiku i politiku země.

⁴ Cooper, John M.: *Woodrow Wilson: A Biography*. New York 2009. s. 142.

v posledních letech, kdy začíná mezi politology postupně vznikat shoda na tom, že určující atributy populismu jsou ideologicko-diskurzivní povahy. Konceptualizace, které vychází z tohoto přístupu, nám pak podle jejich autorů, umožňují zkoumat projevy populismu retrospektivně. Má práce je tedy poměrně originální, jelikož svá teoretická východiska čerpá z nejnovějších výstupů politologického výzkumu populismu. Zkoumání tohoto diskurzu u historických osobností je tedy v naprostých začátcích, což možná činí tuto práci o to důležitější, protože může ukázat cestu budoucím badatelům, jak lze k této problematice přistoupit.

Co se týče použité literatury, tak jsem již zmínil, že jsem v teoretické kapitole o populismu využil velmi aktuální zdroje. Objevily se i starší zdroje, ale buď měly spíše doplňkový charakter, nebo to byly odkazy na původní články, kde se poprvé objevily některé aspekty mnou použité konceptualizace, jež byla později v dalších knihách a člancích hlouběji teoreticky rozvedena. To je i případ mnou nejcitovanějšího odborníka na populismus Case Muddeho, který ve svém příslušném článku *The Populist Zeitgeist* z roku 2004 poprvé vyslovuje definici, která se později stane nejužívanější v rámci nejrozšířenějšího přístupu k populismu, který se nazývá „ideový“. Od roku 2004, se Cas Mudde podílel na sepsání několika knih a studií, kde se mu úspěšně povedlo obhájit a dále rozvést východiska svého přístupu. Jmenujme například knihu *Populism: A Very Short Introduction* nebo pasáž *Populism: An Ideational Approach* v knize *The Oxford Handbook of Populism*. Za zmínku ještě stojí jeden proponent „ideového přístupu“ mezi odborníky na populismus a to Cristobal Rovira Kaltwasser. Ten se buď jako editor, nebo přímo jako autor podílel na vzniku velké části zdrojů, které jsem v této kapitole využil. Často při vědecké práci spolupracuje s Casem Mudde, avšak zatímco se doktor Mudde zabývá spíše Evropou, Kaltwasserovou specializací je Jižní Amerika. Teoretický substrát je však stejný a byl to právě Kaltwasser, který označil Muddeovu konceptualizaci za nejvlivnější v rámci „ideového přístupu“.⁵ Jeho články často operují s příklady z Jižní Ameriky, nejlépe o tom podává svědectví studie *The Ideational Approach to Populism*, která se zabývá „měřením“ populistického diskurzu prezidentů Argentiny, Chile a Peru. Napsal však i obecnou úvahu o (zne)užívání pojmu populismus ve společenských vědách *How to define populism? Reflections on a contested concept and its (mis)use in social sciences*. Ke knize *The Ideational Approach to Populism: Concept, Theory, and Analysis* zase napsal společně s Kirkem Hawkinsem velmi poučný úvod *Introduction: The Ideational Approach*. Tito dva autoři (někdo by k nim mohl řadit i Kirka Hawkinse) patří mezi nejvlivnější a nejrespektovanější odborníky v oblasti zkoumání populismu.

⁵ KALTWASSER, Cristóbal R.: *How to define populism? Reflections on a contested concept and its (mis)use in social sciences*. In: FITZL, Gregor; Mackert, Jürgen; TURNER S., Bryan: *Populism And The Crisis of Democracy* Volume 1: Concepts and Theory. New York 2018

Ve druhé části jsem v rámci kvantitativního měření využil historického pramene *Nová svoboda: Výzva k vymanění ušlechtilých sil národa*, což je vlastně soubor dvanácti politických projevů Thomase Woodrowa Wilsona z předvolební kampaně k prezidentským volbám v roce 1912. Tuto knihu sestavil William Bayard Hale, avšak Wilson k ní napsal předmluvu, ve které o editorovi píše: „...sestavil zde ve správném pořadí nejpůsobivější části mých volebních řečí.“⁶ Wilson zde předkládá svou obecnou vizi toho, jak by měla Amerika vypadat. V samotném textu se nalézalo mnoho pravopisných chyb a některé chyby v překladu. Z toho důvodu jsem měl k ruce i anglický originál, abych pochopil skutečný význam řečeného, což bylo pro mou analýzu velmi důležité. Český překlad byl však z velké části poměrně zdařilý a jsem přesvědčen, že neměl negativní vliv na mou analýzu.

V rámci kvalitativního měření jsem již využil mnohem více zdrojů. Zmíním pouze ty nejzásadnější pro můj výzkum (kromě knihy *Nová svoboda*, o které již byla řeč). Pro kategorizaci Wilsonova diskurzu na pravolevém kontinuu bylo nutné vymezit pojem levice a pravice. K tomu mi posloužila kniha Rodericka Stackelberga *Hitler's Germany: Origins, Interpretations, Legacies*, která se jednoduchým, ale velmi efektivním způsobem vypořádává s problematikou definice tak vágních pojmů, jako je pravice a levice. Je však korektní uvést, že z velké části čerpal z knihy Norberta Bobbia *Left and Right The Significance of a Political Distinction*, která se obšírně věnuje tomuto tématu. Informace o politolingvistické metodě analýzy politického diskurzu jsem čerpal z knihy *Qualitative Discourse Analysis in the Social Science*, konkrétně z části *Analyzing Political Rhetoric*, kterou napsal Martin Reisigl. Tato kniha mi poskytla informace o tom, jak se v rámci kvalitativní analýzy politického diskurzu provádí kontextualizace a interpretace textu.

V úplném závěru, kde se věnuji transformaci Wilsonova diskurzu do konkrétní legislativy, je nutno zmínit několik zdrojů. Asi nejdůležitější knihou pro mě byla práce Murrayho Rothbarda - *The Progressive Era*. Zejména přínosné byly jeho postřehy v oblasti vzniku a struktury Federálního rezervního systému. Stejnému tématu (ze stejné perspektivy) se věnuje i Gabriel Kolko ve své knize *Triumph of Conservatism: A Reinterpretation of American History, 1900-1916*. Ocenil jsem zejména neortodoxní přístup těchto dvou autorů k problematice Federálního rezervního systému. Přinášejí kritickou reflexi vzniku, struktury a fungování této instituce. V otázce celní politiky jsem nejvíce čerpal z knihy *The Decline of Laissez Faire, 1897-1917* od Harolda Faulknera, která mi poskytla nejdůležitější informace o americkém tarifovém zákonodárství na počátku 20. století. Konečně základní vhled do problematiky antimonopolního zákonodárství mi zajistily klasické práce *The American people:*

⁶ *Nová svoboda: Výzva k vymanění ušlechtilých sil národa*. Woodrow Wilson. Praha 1917. s. 5 (Dále jen Woodrow, W.: *Nová svoboda*)

their history Clarence Ver Steega a *Age of Reform* od Richarda Hofstadtera. Především Richard Hofstadter zpochybňuje narativ, že zákony přijaté v roce 1914 znamenaly zásadní průlom v boji proti trustům.

Má metodologie spočívá v kvalitativní (textové) a kvantitativní (obsahové) analýze textu *Nová svoboda: Výzva k vymanění ušlechtilých sil národa*. Co se týče kvantitativního aspektu mé práce, který má sloužit k zodpovězení hlavní výzkumné otázky, využil jsem metodu obsahové analýzy. Tento druh analýzy vyžaduje několik kroků. 1) výběr skutečně reprezentativního materiálu – viz výše. 2) Tvorba kategorií pro kódování textu - své kategorie jsem deduktivně odvodil ze širšího teoretického rámce, který jsem vymezil v první kapitole. 3) Kódování textu - způsob kódování, který jsem ve své práci využil, se nazývá "human coding". Tato metoda totiž umožňuje zasadit daný obsah do širších souvislostí. 4) Analýza kódovaného textu a interpretace výsledků - Při kódování jsem sledoval četnost relevantních proměnných (populistický diskurz; nepopulistický diskurz) v textu. Následně jsem četnost jednotlivých proměnných porovnal a na základě toho zodpověděl hlavní výzkumnou otázku.

Kvalitativní textová analýza se bude zabývat specifickou esencí Wilsonova populismu. Každá populistická interpretace světa je totiž výjimečná v oblasti sémantiky klíčových konceptů. Jednou z výhod (více o výhodách tohoto přístupu v první kapitole) ideového přístupu je tzv. „kategorizovatelnost“ to znamená: „Ideový přístup je obzvláště vhodný pro konstrukci typologií populismu.“ Budu se tudíž snažit, prostřednictvím analýzy politické rétoriky a analýzy politického diskurzu, objasnit substanci jeho myšlenek – jinými slovy, kdo v jeho pojetí představuje lid a kdo elitu a jaké jsou hlavní návrhy, co udělat, aby politika opět odrážela obecnou vůli. Na základě svých zjištění poté kvalifikuji Wilsonův populismus na pravolevém kontinuu. Realizuji rovněž kontextualizaci a interpretaci textu prostřednictvím politolingvistické metody (přístupu), díky čemuž vytvořím obecnou charakteristiku Wilsonova populismu a přehled jeho rétorických nástrojů

Zde bych také chtěl seznámit čtenáře s politolingvistickou metodou. Martin Reisigl, odpovídá, co si představuje pod souslovím analýza politické rétoriky. Pro něj je to tedy „analýza užívání rétorických prostředků přesvědčování profesionálními politiky.“⁷

Politolingvistka zaujímá transdisciplinární perspektivu. Je to kombinace rétoriky, politologie a lingvistiky. Tato metoda rozlišuje tři druhy (dimenze) politiky: *polity*, *policy*, *politics*. *Polity* se projevuje v základních politických normách, principech, pravidlech a hodnotách konkrétní politické kultury, jakož i v právních procedurách a politických institucích

⁷ Reisigl, Martin: *Analyzing Political Rhetoric*. In: Wodak, Ruth; Krzyzanowski, Michal et al.: *Qualitative Discourse Analysis in the Social Sciences*. New York 2008. s. 97 (Dále jen Reisigl, M: *Analyzing Political Rhetoric*)

politického systému. *Policy* se zabývá obsahovou dimenzí politické činnosti, která se zaměřuje na formování rozličných oblastí politiky. Konečně *politics* popisuje proces artikulace politických zájmů a pozicí souhlasu a nesouhlasu.⁸

Tato metoda také pracuje s další odlišností a to konkrétně v oblasti politické činnosti, kdy Reisigl chápe oblasti činnosti jako „rámce sociální interakce“. Různé institucionalizované účely diskurzivních postupů jsou sledovány a realizovány v těchto oblastech. Podle těchto účelů, můžeme rozlišit nejméně osm politických oblastí (zmíním pouze některé): formování veřejných postojů, názorů a vůle; politická propagace; politická správa; zákonodarná procedura atd. Politický diskurz je spojen s těmito oblastmi tím způsobem, kterým se politický diskurz o určitém tématu zrodí v jedné oblasti a poté se posune do dalších oblastí, tudíž diskurzy mohou cestovat napříč oblastmi. Diskurzy jsou definovány jako tématicky propojené s problémem související semiotické případy, které se vztahují ke specifickým semiotickým typům, jež slouží konkrétním politickým funkcím.⁹ Cílem této analýzy je podat interpretaci výsledků v kontextu.

Výběr analytických kategorií: Reisigl dále tvrdí, že politolingvistická metoda je více orientovaná na funkci a přesvědčování než jiné způsoby analýzy politické rétoriky. V několika studiích zabývajících se politickým diskurzem, se podle autora osvědčila jako užitečný heuristický nástroj pro analýzu politických skutečností, skupina adaptibilních otázek a souvisejících kategorií. Zvláště nacionalistická, rasistická, antisemitská, sexistická a populistická rétorika, může být systematicky analyzována odpovězením na následujících pět otázek :

- 1) Jak jsou společenští aktéři – buď individuální osoby, nebo skupiny – lingvisticky konstruováni prostřednictvím pojmenování (nominace)?
- 2) Jaké pozitivní či negativní rysy, kvality a vlastnosti jsou přisuzovány lingvisticky konstruovaným sociálním akterům (predikace)?
- 3) Skrze jaké argumenty a argumentační schémata se specifické osoby, či sociální skupiny snaží ospravedlnit či delegimitizovat tvrzení obsahující specifická jmenování a predikace.
- 4) Z jaké perspektivy nebo pohledu jsou tyto nominace, predikace a argumenty vyjádřeny (perspektivace)
- 5) Jsou příslušna prohlášení (nominace, predikace, argumentace) artikulována jasně, jsou zesilována, nebo jsou mírněna?

Kontext: jedním z metodických způsobů pro analytiku diskurzu, jak minimalizovat nebezpečí kritického zkreslení, je dodržovat princip triangulace. V závislosti na objektu

⁸ Reisigl, M: *Analyzing Political Rhetoric*. s. 97-98

⁹ Reisigl, M: *Analyzing Political Rhetoric*. s. 98-99

zkoumání, se tato metoda pokouší překonat čistě lingvistickou dimenzi a začlenit víceméně systematicky, historické, politické, sociologické a/nebo psychologické dimenze do analýzy a interpretace specifické diskurzivní události. Tudiž, triangulační metoda je založena na konceptu kontextu, který bere v potaz čtyři úrovně.

- 1) Bezprostřední, jazykový či textově interní „co-text“.
- 2) Intertexuální a interdiskurzivní vztah mezi výpověďmi, texty, žánry a diskurzy.
- 3) Mimolingvistické sociální/sociologické proměnné a institucionální rámce specifického kontextu situace.
- 4) Širší společensko-politické a historické kontexty, do kterých jsou diskurzivní postupy vloženy a k nimž se vztahují.¹⁰

Úplný závěr poté budu věnovat transformaci jeho slov do reálné politiky. Jinými slovy, budu se zabývat otázkou, jak se Wilsonův diskurz zhmotnil v reálných opatřeních po jeho zvolení prezidentem Spojených států amerických. Pojednal jsem pouze o tzv. Triple Wall of Privilege, tedy o jádru jeho vize. Tato "zeď" sestává z tarifu, antitrustových opatření a v neposlední řadě z reformy bankovního systému. Ve všech třech případech jsem provedl i kontextualizaci těchto reforem. Účelem této kapitoly, je odpovědět na několik sekundárních otázek jako: „Dostal Wilson svým slibům prosadit zásadní reformy?“ „Pokud ano, jaký charakter tyto reformy měly?“ Odpovědi by nám také měly poskytnout určitý vhled do problematiky povahy Wilsonova populismu: „Jednalo se pouze o rétorickou strategii, či o skutečné přesvědčení?“

Obsah své práce jsem rozdělil na dvě větší části. První část je teoretická a zabývám se v ní „ideovým přístupem“, jeho specifickou konceptualizací pojmu populismus a také výhodami, jenž má oproti ostatním přístupům. Druhá část poté sestává ze samotného kvantitativního a kvalitativního měření populistického diskurzu Thomase Woodrowa Wilsona prostřednictvím metod obsahové a textové analýzy. V neposlední řadě se budu v druhé části zabývat otázkou transformace vizí prezidenta do reálné politiky.

¹⁰ Wodak, Ruth; Krzyzanowski, Michal et al.: *Qualitative Discourse Analysis in the Social Sciences*. New York 2008. s. 12-13.

Definice populismu pro účely obsahové analýzy

Abychom o někom mohli říct, zda se jedná či nejedná o populistu, musíme si nejdříve definovat pojem populismus. Ve veřejném diskurzu mnoha západních zemí včetně České republiky je totiž tento pojem velmi často zneužíván k politickým účelům a osočování protivníků. Když tvrdím, že zneužíván, myslím tím zaběhlou praxi užívání tohoto slova kvůli jeho negativním konotacím. Nálepkování se bohužel stalo každodenní rutinou našeho politického života a v takovém prostředí, kde se určitých pojmů nadužívá, pak slova ztrácejí svůj význam.

Je tedy naprostou nutností definovat příslušný pojem, jelikož jeho přiřazení k tomuto velkému mysliteli a politikovi 20. století by mohlo být v dnešním diskurzu vnímáno jako snaha o zpětnou dehonestaci osoby a odkazu Woodrowa Wilsona. Mým záměrem není ani jedno. Skutečným záměrem této práce je rozšířit povědomí o obsahu tohoto konceptu, jehož užívání se v posledních letech spíše zintenzivňuje, aniž by panovala shoda na tom, koho tím označujeme. Pokud ve své práci dojdou k závěru, že je Thomas Woodrow Wilson populistou, tak to možná některé čtenáře donutí zamyslet se nad významem tohoto slova a také nad tím, co znamená být populistou. Pojem populismu není jediný, jehož význam se časem rozmělnil, avšak patří k těm nejzneužívanějším v diskurzech s politickým podtextem (vedle třeba pojmů fašista, rasista a nacista).¹¹

Ostatně tuto realitu neopomenou zdůraznit ani přední odborníci na politickou teorii, kteří se zabývají tímto konceptem. Ben Stanley například píše o tom, že populismus je často využíván jako negativní epiteton, jehož účelem je zdiskreditovat politické oponenty. Dále mluví o tom, že populismus sebou nese stigma něčeho, čeho je nutno se bát a odmítat; a konečně také zmiňuje fakt, že populismus je tak úzce asociován s demagogií, že někdy tyto dva koncepty splývají.¹² Cas Mudde zase na začátku svého příspěvku zmiňuje znepokojující jev, kdy množství odborníků a akademiků využívá tohoto pojmu, aniž by ho kdekoliv ve své práci

¹¹ ZLÁMALOVÁ, Lenka: *Největší populistu Evropy*. Echo24. In: <https://echo24.cz/a/SwAYQ/nejvetsi-populista-evropy> [cit. 20. 1. 2019].

¹¹ FENDRYCH, Martin: *List Jaromíra Soukupa: Začíná žravá mezi populisty Boxer ale Zemana nevystřídá*. Aktuálně.cz In: <https://nazory.aktualne.cz/komentare/list-jaromira-soukupa-zacina-zrava-mezipopulisty/r~db6ac1ec1b1411e995210cc47ab5f122/?redirected=1548431587> [cit. 20. 1. 2019].

¹¹ KOLMAN, Petr: *Politici a alkohol: Zvítězí odpovědnost nad populismem?*. Reflex. In: <https://www.reflex.cz/clanek/komentare/92020/politici-a-alkohol-zvitezi-odpovednost-nad-populismem.html> [cit. 20. 1. 2019].

¹² STANLEY, Ben: *The thin ideology of populism*. Journal of political ideologies. 13, 2008, s. 101. (Dále jen Stanley, B.: The thin ideology)

definovali.¹³ Cristóbal Kaltwasser a Kirk Hawkins píší, že v běžném jazyce je toto slovo pejorativní a slouží k popsání ideí a organizací, které považujeme za demagogické.¹⁴ A v neposlední řadě Cristóbal Kaltwasser v jednom svém příspěvku tvrdí: „Většina těch, kdo se zajímají o populismus, předpokládá, že populismus je něco špatného“. Níže poté dodává důležité konstatování: „Problém je v tom, že pokud se odborníci více zajímají o souzení než o pochopení populismu, zkoumání tohoto tématu se stane poměrně zbytečnou činností – pokud víme předem, že je populismus něco dobrého, či špatného, výsledek výzkumu samozřejmě potvrdí naše intelektuální předpoklady.“¹⁵

Populismus je podle odborníků tzv. esenciálně sporný koncept. Nejen, že se vedou spory o tom, co to populismus je, ale někteří, podle autorů, dokonce zpochybňují analytickou využitelnost tohoto konceptu.¹⁶ ¹⁷ Populismus byl v minulosti definován mnoha způsoby, například jako typ politického diskurzu, ideologie, hnutí, syndrom, styl, fenomén, vůdcovství, nebo strategie.¹⁸ ¹⁹ Nyní se však situace začíná postupně měnit. Stále sice není možné mluvit o konsensu napříč obory, kontinenty a regiony, avšak do popředí se dostává tzv. „ideational approach“, což by se dalo přeložit jako přístup, který se soustředí na ideje. Cas Mudde o tomto přístupu mluví takto: „...je nepochybně férové říci, že ideový přístup k populismu je nejpoužívanější v našem oboru.“²⁰

Tento přístup má nejen vlastní konceptualizaci populismu, ale také přichází s vlastními teoretickými argumenty o důležitosti idejí při kauzální analýze.²¹ Ovšem účelem této práce není kauzální analýza, ale identifikace populistických elementů v diskurzu Woodrowa Wilsona. Proto si tedy vystačíme s konceptualizací tohoto přístupu. Je pravdou, že odborníci na politickou teorii, kteří se považují za přívržence ideového přístupu, mají problém shodnout se na tom, co přesně populismus je, proto se můžeme setkat s pojmy jako: diskurz, konstrukce, neplnohodnotná ideologie, světonázor atd. Ovšem tato různorodost pojmů nijak nenarušuje jednotný pohled těchto akademiků na populismus, jako specifický soubor idejí, který je

¹³ CAS, Mudde: *Populism: An Ideational Approach*. In: ROVIRA KALTWASSER, Cristóbal; TAGGART, Paul; OCHOA ESPEJO, Paulina; OSTIGUY, Pierre: *The Oxford Handbook of Populism*. Oxford 2017. (Dále jen Cas, M.: Populism)

¹⁴ HAWKINS A, Kirk; ROVIRA KALTWASSER, Cristóbal: *Introduction: The Ideational Approach*. In: HAWKINS A, Kirk; CARLIN E. Ryan; LITTVAY, Levente; ROVIRA KALTWASSER, Cristóbal: *The Ideational Approach to Populism: Concept, Theory, and Analysis*. New York 2018. (Dále jen Hawkins, K. Kaltwasser, C.: Introduction, s. 1)

¹⁵ ROVIRA KALTWASSER, Cristóbal: *How to define populism? Reflections on a contested concept and its (mis)use in social sciences*. In: FITZI, Gregor; Mackert, Jürgen; TURNER S., Bryan: *Populism And The Crisis of Democracy Volume 1: Concepts and Theory*. New York 2018. (Dále jen Kaltwasser, R.: How to define populism?)

¹⁶ Stanley, B.: *The thin ideology*, s. 95.

¹⁷ Cas, M.: *Populism*, s. 36.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ CAS, Mudde; ROVIRA KALTWASSER, Cristóbal: *Populism: A Very Short Introduction*. New York 2017. s. 2. (Dále jen Cas, M. Kaltwasser, C.: A Very Short Introduction)

²⁰ Tamtéž.

²¹ HAWKINS A, Kirk; ROVIRA KALTWASSER, Cristóbal.: *The Ideational Approach to Populism*. *Latin American Research Review*. 52, 2017, č. 4, s. 2. (Dále jen Hawkins, K. Kaltwasser, C.: The Ideational Approach to Populism)

charakterizován morálním a manicheistickým kontrastem mezi „lidem“ a „elitou“. Jinými slovy, určující atributy populismu jsou ideologicko-diskurzivní povahy. Je také nutné zmínit, že v rámci ideového přístupu se prosazuje zejména konceptualizace Cas Muddeho, který o populismu mluví jako o tzv. neplnohodnotné ideologii (thin-centered ideology).²² Jeho minimální definice populismu mi bude sloužit jako referenční rámec při kódování diskurzu prezidenta Wilsona.

Tento autor se také zabývá možnou námitkou, kterou by mohl čtenář proti mé práci vznést. Konkrétně, jestli je možné moderní definici populismu využít retrospektivně na diskurz prezidenta Wilsona. Cas Mudde však tvrdí, že díky vlastnostem ideového přístupu „...je proveditelné vytvořit definici, která bude schopna přesně vystihnout jádro všech významných minulých i současných manifestací populismu, a přitom stále dostatečně přesnou, aby vyloučila jasně nepopulistické jevy.“²³

Definice ideového přístupu

Ve svém, dnes již slavném, článku Cas Mudde definuje populismus jako: „neplnohodnotnou ideologii, která považuje společnost za konečně rozdělenou do dvou homogenních a antagonistických skupin, „nezkažený lid“ versus „zkažená elita“, a která dále obhajuje představu, že politika má být vyjádřením volonté générale (obecné vůle) lidu.“²⁴ Tato definice obsahuje čtyři základní koncepty - ideologie, lid, elita a obecná vůle, o kterých bude ještě pojednáno, avšak nejdříve je nutné pojednat o podstatě populistického členění společnosti. Hned několik ideologií je založeno na základním protikladu mezi lidem a elitami. Avšak zatímco v socialismu je tento protiklad založen na konceptu třídy a v nacionalismu na konceptu (skutečného) národa, v populismu je protiklad mezi lidem a elitou založen na morálce. Esencí lidu je tedy jeho morální nezkaženost ve smyslu „autentičnosti“, zatímco elity jsou zkažené, jelikož nejsou autentické. Nezkaženost a autenticita jsou definovány z morálního hlediska. Jedná se o to „dělat správnou věc“, což znamená to, co je správné pro celý lid. Toto je umožněno tím, že populismus považuje „lid“ za homogenní kategorii. Stanovením hlavního protikladu mezi nezkaženým lidem a zkaženou elitou populismus předpokládá, že elity pocházejí ze stejné

²² Kaltwasser, R.: How to define populism?, s. 65

²³ Cas, M. Kaltwasser, C.: A Very Short Introduction, s. 5.

²⁴ MUDDE, Cas: *The Populist Zeitgeist*. Government and Opposition, 39. 2004, s. 543. (Dále jen Cas, M.: *Zeitgeist*)

skupiny jako lid, ale rozhodly se ho vědomě zradit tím, že upřednostňují své speciální zájmy a neautentickou morálku nad zájmy a morálku lidu.²⁵

Definice jiných autorů, kteří využívají ideový přístup, pracují s naprosto stejnou kosmologií a koncepty, byť třeba nutně nemusí označit populismus za ideologii. Uvedu zde další dvě definice, abych čtenáři ilustroval, jak moc se definice v rámci ideového přístupu podobají.

Kirk Hawkins a Cristóbal Kaltwasser například píší: „Definice populismu zaměřená na ideje má tři části a) manicheistickou a morální kosmologii b) proklamace lidu za homogenní a ctnostnou komunitu a c) vyličení elit jako zkažené a sebestředné entity. Jinými slovy, něco může být označeno za populistické, jenom pokud to splňuje všechny tři podmínky.“²⁶

Ben Stanley ve svém článku o populismu také využívá termínu „neplnohodnotná ideologie.“ Říká, že populismus sestává ze čtyř rozdílných, ale vzájemně souvisejících konceptů. 1. Existence dvou homogenních jednotek analýzy; lidu a elity. 2. Antagonistický vztah mezi elitou a lidem. 3. Koncept suverenity lidu. 4. Pozitivní hodnocení lidu a naopak negativní hodnocení elit.²⁷

Koncepty populismu

(Neplnohodnotná) ideologie

Nyní si trochu přiblížíme základní koncepty populismu a začneme s tzv. neplnohodnotnou ideologií. Mudde vysvětluje: „Tento druh ideologií nemá stejnou úroveň sofistikovanosti a konzistence, jako plnohodnotné ideologie – například socialismus nebo liberalismus. Místo toho vykazují „omezené jádro spojené s užším rozsahem politických konceptů.“ V důsledku toho mají tyto ideologie omezené ambice a rozsah oproti plnohodnotným ideologiím. Tudiž zatímco populismus mluví o hlavním rozdělení společnosti (na nezkažený lid a zkaženou elitu), a nabízí obecnou radu v otázce způsobu vedení politiky (má být v souhlasu s obecnou vůlí lidu), nabízí jen málo konkrétních názoru na politicko-institucionální nebo socio-ekonomické otázky.“²⁸

²⁵ Cas, M.: Populism, s. 38.

²⁶ Hawkins, K. Kaltwasser, C.: Introduction, s. 3.

²⁷ Stanley, B.: The thin ideology, s. 102.

²⁸ Cas, M.: Populism, s. 38.

V knize *Populism A Very Short Introduction*, Mudde koncept neplnohodnotné ideologie dále rozvádí: „Na rozdíl od plnohodnotných ideologií, ...neplnohodnotné ideologie jako populismus mají omezenou morfologii, která se nutně zdá být spojená – a někdy dokonce asimilovaná – s jinými ideologiemi. Ve skutečnosti se populismus téměř vždy objevuje ve spojení s dalšími ideologickými elementy, které jsou rozhodující pro podporu politických projektů, které se snaží oslovit širší veřejnost. ...není to ani tak koherentní ideologická tradice, jako spíš soubor idejí, které se v reálném světě objevují v kombinaci s poměrně rozdílnými a občas protichůdnými ideologiemi. ...Z toho důvodu se populismus zřídka vyskytuje v čisté formě. Místo toho se objevuje v kombinaci s - a dokáže přežít díky - dalším konceptům.“²⁹

Lid

Pravděpodobně nejdůležitějším konceptem populismu je lid. Dokonce i ostatní zásadní koncepty (elity, obecná vůle) z něho odvozují svůj význam. Jeden je jeho protiklad a druhý jeho vyjádřením. Pojem „lidu“ také patří k nejkritizovanějším aspektům populismu. Mnozí argumentují tím, že se jedná o pouhou konstrukci populistů. Cas Mudde říká, že to je sice pravda, ale takto bylo argumentováno i vůči konceptům jiných ideologií, například třídě (socialismus) a národu (nacionalismus). To, že jsou zásadní koncepty některých ideologií založené na „vykonstruovaných komunitách“ (Imagined Communities), je nečiní méně relevantními pro praktickou politiku.³⁰

Podle některých kritiků však koncept lidu, na rozdíl od národa a třídy, postrádá jakýkoliv obsah. Tato kritika je podle Muddeho do značné míry odpovědí na vlivnou práci argentinského filozofa Ernesta Laclaua, který označil koncept lidu (a tudíž také elit) za „prázdný signifiant.“ Avšak doktor Mudde s tímto názorem částečně polemizuje. Podle něj je sice tento signifiant velmi flexibilní, ale nikoliv naprosto prázdný. Jelikož je totiž populismus založen na morálním kontrastu, lid můžeme označit za nezkažený. Zatímco je sice nezkaženost velmi vágní termín a navíc značně kulturně podmíněný, přesto poskytuje nějaký obsah signifiantu.³¹

Dále podle něj tento pojem odkazuje na idealizovanou představu o komunitě. To znamená, že pokud chtějí populisté uspět, musí lid definovat z hlediska některých zásadních

²⁹ Cas, M. Kaltwasser, C.: *A Very Short Introduction*, s. 6-7.

³⁰ Cas, M.: *Populism*, 39.

³¹ Cas, M.: *Populism*, s. 40.

rysů sebeidentifikace cílové komunity. Kupříkladu americký populist by podle Muddeho nikdy nepopsal lid jako ateistický. Jinými slovy, populistické vnímání lidu má obvykle vazbu na sebevnímání nebo sebeidealizaci konkrétní společnosti.³²

Elity

Množství odborníků má tendenci definovat elitu *ex negativo* k lidu. Což je teoreticky pravda, ale nepodává nám to kompletní obrázek o tom, kdo vlastně elity jsou. V teorii populismus rozlišuje lid a elity na základě jedné dimenze – morálky. V praxi, jak jsme si řekli, je populismus kombinován s dalšími ideologiemi, to vytváří prostor pro sekundární kritéria, které nám vymezují lid a elitu. Vymezení elit může tedy proběhnout z pohledu moci, to znamená, že to jsou lidé, co drží rozhodující pozice v politice, ekonomice, médiích a kultuře. To ovšem populistům nebrání pokračovat v populistickém diskurzu i po uchopení moci. Za prvé, hlavní dimenzí kontrastu je morálka, nikoliv moc. Za druhé, populisté často redefinují pojem elita a započnou tvrdit, že moc ve skutečnosti stále drží skupina lidí, kteří tzv. „tahají za nitky“ zpovzdálí.³³

Elity dále mohou být vymezeny z hlediska ekonomického i národního. Druhý případ se vyskytuje zejména v Jižní Americe v podobě tzv. etnopolismu, kdy populisté vymezují elity jako moc držící, zkaženou vrstvu lidí s evropskými kořeny, zatímco nezkažený lid je zde původní obyvatelstvo. První případ se vyskytuje zejména v případě levicového populismu, ale může se objevit i u populismu pravicového. Levicovní populisté totiž často kombinují populismus s nějakou formou socialismu. Často i po uchopení moci pokračují ve stejném diskurzu, kdy nezdary své politiky přičítají zákulisním intrikám ekonomických elit. Populisté také nemusí nutně používat stejná kritéria na vymezení lidu a elit. Kupříkladu, ti evropští často definují lid podle etnického aspektu, kdy jsou z něj vylučovány etnické minority; to ovšem není důsledek populismu *per se*, ale asociovaného nativismu. Netvrdí však, že by elity byly součástí jiné etnické skupiny. Tvrdí ovšem, že tyto elity prosazují zájmy těchto minorit na úkor lidu. Nejenže elity tedy ignorují vůli lidu, ale dokonce aktivně jednájí proti obecnému zájmu. Tato skupina je tedy vyloučena na základě morálního kritéria.³⁴

³² Tamtéž.

³³ Cas, M. Kaltwasser, C.: A Very Short Introduction, s. 12-14.

³⁴ Cas, M.: Populism, s. 40.

Obecná vůle

Tento pojem vychází z Rousseauova argumentu o existenci obecné vůle a o nutnosti se touto vůlí řídit. Konec konců, jelikož je lid je nezkažený a homogenní a všechna interní členění jsou odmítnuta jako umělá a nerelevantní, má tento lid stejné zájmy a hodnoty. Tato víra v obecnou vůli je spojena se dvěma důležitými koncepty v populistické ideologii: zdravý rozum (*common sense*) a speciální zájem.³⁵

Populisté často tvrdí, že je jejich politika založena na zdravém (selském) rozumu, tedy na výsledku čestných a logických priorit obyčejného lidu (*common people*). Kdokoliv, kdo tomuto zdravému rozumu odporuje, je z definice pochybný a součástí zkažené elity. Populisté se navíc prezentují jako hlas lidu, vyjadřující jeho obecnou vůli, a jako nepolitici nebo neochotně političtí aktéři. Konec konců, řešení, která vznikla uplatněním zdravého rozumu, nejsou ideologická ani stranická, vycházejí „logicky“ z obecné vůle.³⁶

Zatímco se populistická řešení řídí obecnou vůlí a zdravým rozumem, elitami navrhovaná řešení jsou projevem „speciálního zájmu.“³⁷ Vzhledem k tomu, že v rámci populismu je lid považován za homogenní jednotku, je jakákoliv skupina lidí vnímána jako umělá nebo nerelevantní pro politiku. Proto, jakákoliv výzva o přijetí opatření, které by přineslo prospěch pouze určité skupině, je odmítnuta jako projev „politiky speciálního zájmu.“ Obecně řečeno jsou tedy elity vyličeny jako hlas speciálního zájmu v protikladu k populistům, kteří jsou skutečným hlasem lidu a veřejného zájmu.³⁸ Zabývat se zájmy a představami „obyčejných lidí“ je skutečně jedna z nejčastějších výzev, kterou můžeme pozorovat u různých fenoménů, které jsou označovány za populistické.³⁹

Výhody přístupu

Za velmi důležitý aspekt této kapitoly považuji řádné zdůvodnění toho, proč jsem si vybral tento konkrétní přístup. Hlavní výhody se dají shrnout do čtyř schopností: rozlišitelnost, kategorizovatelnost, přenositelnost a všestrannost. Každý z těchto pojmů si více přiblížíme.

³⁵ Cas, M.: Populism, s. 41.

³⁶ Tamtéž

³⁷ Cas, M.: Zeitgeist, s. 561

³⁸ Cas, M.: Populism, s. 41

³⁹ Cas, M. Kaltwasser, C.: A Very Short Introduction, s. 12.

Rozlišitelnost

Giovanni Sartori ve své slavné studii *Concept misformation in comparative politics* píše, že pro pochopení jedinečnosti každého jevu je důležité rozlišit jeho protiklady.⁴⁰ Akademici, kteří používají ideový přístup, identifikovali nejméně dva protiklady: elitářství a pluralismus.

Elitářství lze považovat za diskurz, který převrací morálku pojmů „lid“ a „elita“. Lid je popisován jako nebezpečný dav, který není schopen uvažovat racionálně, zatímco elita je vylíčena jako minorita, která má mít z důvodu své intelektuální a morální nadřazenosti na starosti vládu. Není zde lepšího příkladu souboru myšlenek, které s tímto souzní, než technokratické myšlení; to nevěří v moudrost mas a naopak má slepou víru v úsudek odborníků.⁴¹

Pluralismus na druhou stranu považuje společnost za komplexní soubor jednotlivců a skupin s rozdílnými názory. Tudíž je skeptický v otázce existence jak obecné vůle „lidu“, tak údajné nadřazenosti „elity“. Místo prosazování manicheistického diskurzu, pluralismus upřednostňuje přítomnost diverzity ve společnosti a tvrdí, že politika je o dosažení shody mezi různými skupinami. To je důvod, proč mají pluralisté tendenci chápat lidovou suverenitu jako otevřený proces spíše než realizaci transparentní vůle lidu.⁴²

Stručně řečeno, ideový přístup k populismu splňuje jedno z nejdůležitějších pravidel konceptualizace – schopnost rozlišit mezi populismem a nepopulismem. Tento fakt ho odlišuje od většiny ostatních definic populismu. Navíc vedle splnění kritérií řádné konceptualizace, může být ideový přístup také využit v empirických studiích, které chtějí rozlišovat mezi „více-méně“, tedy v podstatě k měření intenzity populistického diskurzu.⁴³

⁴⁰ SARTORI, Giovanni: *Concept misformation in comparative politics*. American Political Science Review. 64, 1970, s. 1039. (Dále jen Sartori, G.: *Concept misformation in comparative politics*)

⁴¹ Hawkins, K. Kaltwasser, C.: Introduction, s. 4

⁴² Tamtéž

⁴³ Cas, M.: Populism, s. 42-43.

Kategorizovatelnost

V rámci paradigmatu klasických pojmů (classical concepts – podle Sartoriho), vyžaduje taxonomie populismu alespoň dvě věci: (1) jasnou definici populismu; (2) každý typ populismu by měl zahrnovat všechny rysy konceptu populismu plus (alespoň) jeden další. Taková taxonomie je spojena s populismem jako primárním, nikoliv sekundárním konceptem. Jinými slovy, populismus je klasifikátor, ne kvalifikátor. Ve druhém případě se populismus používá jako adjektivum (tedy populistický), které slouží ke kvalifikaci jiného (primárního) konceptu. Někteří autoři stále využívají populismu jako adjektiva a tvrdí, že je to nejlepší nebo dokonce jediné správné použití konceptu.⁴⁴

Většina studií o populismu se netýká populismu obecně, ale specifického typu populismu - například: autoritářský populismus, prezidentský populismus, reakční populismus atd. Zatímco tyto případy „populismu s adjektivy“ poskytují preciznější identifikaci konkrétního předmětu studia, často se příliš nevztahují k širšímu fenoménu a studiu populismu. Nejlepším způsobem jak dosáhnout vztažnosti, je sestavit řádnou typologii tj. takovou, která odlišuje různé typy na základě jedné nebo více dimenzí a spojuje je jasným a konzistentním způsobem. V ideálním případě se tyto typologie budou vzájemně vylučovat a budou kolektivně vyčerpávající. Jinými slovy, jsou schopny zařadit každý případ a každý případ lze zařadit pouze k jednomu typu.⁴⁵

Ideový přístup je obzvláště vhodný pro konstrukci typologií populismu. V literatuře nejčastěji používaná, která má čistě ideologickou povahu, rozlišuje mezi levicovým populismem a pravicovým populismem. Levicový populismus je nejčastěji spojen s nějakou formou socialismu, zatímco pravicový populismus tvoří spojení převážně s nacionalismem a/nebo s neoliberalismem. Další explicitně ideologická typologie odlišuje exkluzivní a inkluzivní populismus. Tato typologie je založena na hlavních efektech konkrétních ideologií populistických aktérů, které jsou často kombinacemi populismu a jiných ideologických rysů. Můžeme rozlišovat mezi třemi dimenzemi exkluze a inkluze: materiální, politická a symbolická. Zatímco pravice je často asociována s exkluzivní formou populismu - v důsledku přijetí nativismu, levice se často skloňuje v souvislosti s inkluzivním populismem, jelikož často obsahuje mnoho prvků socialismu.⁴⁶

⁴⁴ Cas, M.: Populism, s. 43

⁴⁵ Cas, M.: Populism, s. 44.

⁴⁶ Hawkins, K. Kaltwasser, C.: The Ideational Approach to Populism, s. 2

Přenositelnost

Podstatou „problému přenositelnosti“ je, že mnoho definic je geograficky nebo časově specifických.⁴⁷ Tento problém se také týká studia populismu, které je vysoce segregované z hlediska vědních disciplín a regionů. Některé studie definují populismus tak specificky, že se výsledný koncept týká pouze jednoho případu. Jiné definice mají silné národní a regionální charakteristiky a konečně několik definic využívá kombinaci regionálních a časových specifík. Ve všech případech je přenositelnost konceptu omezena na určité geografické oblasti nebo historické období.⁴⁸

Ideový přístup byl úspěšně aplikován ve studiích populismu na celém světě. Tento přístup dominuje především ve studiu evropského populismu, zejména v empirické politologii. Navrhovaná definice byla použita v rozličných studiích levicového i pravicového populismu v Evropě. Navíc, stále rostoucí počet studií latinskoamerického populismu využívá této metody. Avšak co je nejdůležitější z hlediska přenositelnosti, ideový přístup byl úspěšně použit v několika skutečně komparativních meziregionálních studiích v oboru. Nejlepším příkladem je editovaný svazek *Populismus v Evropě a Americe: Ohrožení nebo korektiv demokracie?*, který zahrnuje osm případových studií deseti politologů (používajících stejnou definici) z východní Evropy, Severní Ameriky, Jižní Ameriky a západní Evropy.⁴⁹

Všestrannost

Většina přístupů k populismu může být použita pouze u omezené skupiny politických aktérů, tzn. politických elit. Tyto přístupy redukuje populismus na politický faktor čistě na straně nabídky. Jinými slovy, populismus je něco, co přijali vůdcové strany nebo státy. To znamená, že neexistuje na masové úrovni jako postoj jednotlivce. Ideový přístup však umožňuje studovat populistickou poptávku, tedy podporu pro populistické myšlenky na úrovni mas. Ideový přístup k populismu je dosud jedinečný ve své použitelnosti pro kvantitativní studie na

⁴⁷ Sartori, G.: Concept misformation in comparative politics, s. 1033.

⁴⁸ Cas, M.: Populism, s. 45

⁴⁹ Tamtéž

analytické úrovni mas. Tyto studie nám pomáhají rozvíjet komplexnější pochopení příčin populismu.⁵⁰

Populistický lídr

Politiciční lídři jsou zásadní pro většinu politických jevů a populismus v tomto směru není žádnou výjimkou. Mnoho akademiků tvrdí, že nad rámec svých různorodých projevů je rozhodujícím rysem populismu spoléhat se na silné vůdce, kteří jsou schopni mobilizovat masy a/nebo řídit své strany s cílem přijmout radikální reformy.⁵¹

Avšak populismus je v první řadě soubor myšlenek, které mohou být využity velmi odlišnými aktéry, tudíž neexistuje nic jako ukázkový populistický lídr. Charismatický „samovládce“, stereotypní populistický vůdce v akademickém i laickém prostředí, popisuje některé z nejznámějších populistických lídrů, ale takový jedinec je většinou úspěšný v konkrétních společnostech. V závislosti na politické kultuře země, v níž populistický vůdce mobilizuje, jeho nebo její „mimořádný“ naturel spočívá ve velmi specifických a odlišných rysech. Nicméně to, co mají všichni populističtí lídři společné je, že se prezentují jako hlas lidu. To znamená, že se prezentují jak jako politiciční nezasvěcenci (*outsiders*), tak jako autentičtí reprezentanti obyčejného lidu (*common people*).⁵²

Populističtí lídři tedy musí přesvědčit voliče, že nepatří mezi zkaženou elitu, ale jsou součástí nezkaženého lidu. Tuto konstrukci vytvoří, jak jsme si již řekli, dvěma odlišnými, ale provázanými procesy 1) oddělení (*separace*) svojí osoby od elit 2) a naopak poukazovat na spojení své osoby s lidem.⁵³

Shrnutí

Ideový přístup získal v posledních letech značnou popularitu ve studiu populismu. Jak se počet studií o tomto fenoménu neustále zvyšoval, podíl akademiků využívajících podobné

⁵⁰ Cas, M. Kaltwasser, C.: A Very Short Introduction, s. 20

⁵¹ Cas, M. Kaltwasser, C.: A Very Short Introduction, s. 62

⁵² Cas, M. Kaltwasser, C.: A Very Short Introduction, s. 62-63

⁵³ Cas, M. Kaltwasser, C.: A Very Short Introduction, s. 68

definice se spíše zvýšil, než snížil. Ideový přístup se ukázal být mnohem všestrannější než ostatní přístupy. Umožňuje totiž využití jak kvalitativních, tak kvantitativních metod, jakož i výzkum na straně nabídky a poptávky populismu. Identifikací společného jádra různých projevů populismu se stává možnou nejen jejich komparace, ale také jejich odlišení od ostatních jevů, jako je klientelismus, konkrétní hospodářská politika, charisma a xenofobie, které se pravidelně vyskytují zároveň s populismem, ale nejsou jeho inherentní součástí.^{54 55}

Podstatné znaky populismu tedy jsou:

1. Binární (manicheistické) vidění světa, kde každý patří buď mezi různě definovaný lid, nebo různě definovanou elitu. (Výjimku zde tvoří pravicový populismus kombinovaný s nativismem, který je v určitých ohledech exkluzivní)
2. Zájmy a vztahy mezi těmito jednotkami analýzy jsou antagonistické.
3. Populismus je považován za neplnohodnotnou ideologii. Sám o sobě (tedy bez přívlastku) je nezařaditelný na pravolevém kontinuu. Nutnost zařazení teprve na základě analýzy myšlenek.
4. Koncept suverenity lidu, který je populisty bráněn a prosazován. (Politika tedy má být vyjádřením vůle lidu)
5. Lid je vnímán pozitivně (jako morální), elity jsou vnímány negativně (jako zkažené).
6. Populističtí lídři se snaží prezentovat jako skutečný hlas lidu. Dále často operují s pojmy jako: obyčejný lid, obyčejný člověk, zdravý rozum a speciální zájem.

⁵⁴ Cas, M.: Populism, s. 47-48.

⁵⁵ Kaltwasser, R.: How to define populism?, s. 73

Kvantitativní a kvalitativní měření populistického diskurzu v knize *Nová svoboda*

Jako hlavní objekt mé analýzy jsem si vybral sbírku nejdůležitějších veřejných proslavů Woodrowa Wilsona nazvanou: *Nová svoboda: Výzva k vymanění ušlechtilých sil národa*. Předem chci upozornit, že tato kompilace není Wilsonův volební program. Je to totiž mnohem víc. Spíše by se toto dílo dalo považovat za Wilsonovu vizi nebo úvahu nad soudobým stavem Spojených států. Kniha sestává celkem z dvanácti projevů, ve kterých Wilson reflektuje stav své země a nabízí obecná i konkrétní řešení.

Základní myšlenkou této knihy je tvrzení, že se doba radikálně změnila oproti časům několik dekad zpět. Způsob podnikání je jiný, americký průmysl je jiný a i politika se kvůli tomu změnila. Americký člověk stal se v důsledku změn ekonomicky a politicky **nesvobodným**. Zákony nereflktují nové poměry; pomáhají silným a utlačují slabé.

Mezi kategorie pro kódování textu v kvantitativní části jsem, na základě teoretického rámce populismu vymezeného v předchozí kapitole, zařadil: : 1) **Populistický diskurz** - Manicheistické dělení společnosti na morální (pozitivně vnímaný) lid a amorální (negativně vnímanou) elitu. Antagonistický vztah mezi těmito dvěma jednotkami analýzy. Užívání výrazů jako: Obyčejný (průměrný) člověk (muž), lid, rozum; speciální zájem, veřejný (obecný) zájem. Prosazování suverenity lidu. Sebeprezentace jako skutečný hlas lidu. 2) **Nepopulistický diskurz** – *ex negativo* k populistickému diskurzu - elitářství a pluralismus. Toto tedy bude můj tzv. kódovací manuál.

Zde by bylo dobré pojednat o jedné důležité záležitosti. Prezident Wilson nemusel ve svých projevech explicitně využít konkrétní výrazy, které jsem zařadil do svých kategorií. Využívá různé výrazové prostředky k popsání stejné reality. Tak třeba elity nazývá: Velkým kapitálem, průmyslníky, trusty, bankéři atd. Ovšem má na mysli stále stejnou skupinu mocných lidí, kteří ovládají ekonomický a politický život Spojených států. V celé knize dokonce ani jednou explicitně nezazní slovo „elity“. To však neznamená, že by se Wilson ve svých projevech nezabýval touto privilegovanou skupinou lidí. Stejný princip platí i u dalších klíčových slov, proto budu uvádět příklady populistického i nepopulistického diskurzu v kontextu, ze kterého vyplyne, jak to autor myslel.

Jak již jsem zmínil, tak tato kniha obsahuje dvanáct nejdůležitějších projevů Thomase Woodrowa Wilsona, z nichž část byla pronesena během volební kampaně pro prezidentské volby 1912 a část po volbách. Při své analýze jsem přistupoval ke každému projevu zvlášť. V textu jsem nehledal pouze příklady populistického diskurzu, ale také případy diskurzu, který je v rozporu s populismem. Na konci každého projevu, jsem poté provedl shrnutí obsahu této části knihy. Při své analýze jsem využíval původního členění tohoto díla. Většina proslovů byla přibližně stejně dlouhá – nejkratší měl čtyři strany, nejdelší stran jedenáct, ovšem zbylých deset se pohybovalo mezi sedmi a desíti stranami. Není zde přítomna souvztažnost mezi délkou projevu a počtem případů populistického či nepopulistického diskurzu.

Pro svá shrnutí jsem učinil rozhodnutí počítat jako jeden příklad populistického, či nepopulistického diskurzu jednu koherentní myšlenku, i když byla rozvinuta do více odstavců. Wilson se často opakuje, a tudíž jsem nepovažoval za vhodné jeho několikeré iterace té samé záležitosti na stejné straně počítat zvlášť.

Pracoval jsem s českým překladem z roku 1917. V textu se vyskytovaly jak chyby překladu, tak chyby pravopisné. Proto jsem po celou dobu svého měření porovnával svůj pramen s anglicky psanou verzí. Pokud se tyto dvě verze lišily, tak jsem přirozeně vycházel z anglického materiálu a přizpůsobil český překlad tak, aby skutečně vystihl záměr řečníka.

Výsledky kvantitativního měření

Populistický diskurz

Konečné výsledky mého měření ukazují na vysokou disparitu mezi výskytem populistického a nepopulistického diskurzu. V mnou vytvořené kategorii „populistický diskurz“ se napříč dvanácti projevy nachází dohromady 115 případů populistického diskurzu. Objevily se všechny motivy, které odborníci na politickou teorii asociují s populistickou ideologií. Wilson se vymezuje vůči paternalismu elit; vnímá společnost binárně, když ji rozděluje na „velké“ a „malé chlapíky“; zdůrazňuje antagonismus zájmů; velkou část textu věnuje glorifikování důvtipu lidu; občas je v jeho diskurzu přítomen motiv tyranie elit; odhodlaně prosazuje koncept suverenity lidu; stylizuje se do role tribuna amerického lidu; a obecně využívá slovník, ne nepodobný tomu, který moderní odborníci klasifikovali jako populistický. Tento druh diskurzu se nacházel v každém projevu, avšak s různou intenzitou. Nejvíce případů bylo nalezeno v projevu „Svobodný muž nepotřebuje opatrovníka“, konkrétně devatenáct. Nejméně pak v proslovu „Co je pokrok?“ a to pět.

Při svém měření jsem odcitoval a okomentoval všechny případy populistického diskurzu. V této části se však se čtenářem podělím jen o několik flagrantních příkladů, abych ilustroval způsob mé práce s textem. V každé citaci jsem zvýraznil klíčová slova, která pro mě byla rozhodující při procesu kódování. Hned za tuto citaci, jsem poté umístil slovní argumentaci, která má vysvětlit zařazení příkladu do konkrétní kategorie. Čtenář si bude moci prohlédnout kompletní analýzu v sekci příloh.

Binární dělení společnosti na lid a elitu:

„Snad vám korporace něco nabídne za patent ...ale nedovolí vám výrobu. Znam muže, kteří se o to pokusili, a nemohli dostat peníze, protože **velcí půjčovatelé peněz** v této zemi jsou v dorozumění s **velkými průmyslníky** v této zemi a nesvolí k tomu, aby jejich vliv na trhu byl rušen **nezasvěcenci**. A kdo jsou ti **nezasvěcenci**. Jakže, **všechno ostatní obyvatelstvo Spojených Států jest nezasvěcencem**. ...Jisté monopoly v této zemi nabyly téměř **úplného vlivu** na **surovinu**, hlavně v dolech, na surovinu, na níž velké množství průmyslu jest odkázáno, a **rozlišují** nyní dle

své **libosti**, při **prodeji** surovin mezi těmi, již jsou **soky monopolu**, a **těmi, kdož se monopolu podrobili**. **Musíme** dospěti brzo tak daleko, abychom **mohli říci** těm, kdož si osobují tyto nutné pomůcky průmyslu, že musí se odloučiti od nich, **prodávající je všem občanům Spojených států se stejnou ochotou** a za **týchž podmínek**. ...Dále pak, průmyslové monopoly nalézají se v tak **úzkém osobním příbuzenství** s velkými **podniky plavebními** a s velkými **společnostmi železničními**, že mohou často ustanovovati dopravní poplatky⁵⁶ Lid Spojených států je označen za nezasvěcence, proti němuž stojí velcí průmyslníci ve spojení s bankéři, kteří tomuto nezasvěcenci zabrání v přístupu na trh. Pokud tedy nejste zasvěcencem (příslušníkem elit), tak ne získáte kapitál, abyste mohli začít podnikat. Pokud máte vlastní kapitál, tak proti vám velké korporace využijí všech nekalých metod, aby vás vystrnadily z trhu. Wilson popisuje tuto chmurnou situaci a stylizuje se do role ochránce práv „nezasvěcenců“.

Antagonistické vztahy lidu a elit:

„Byla historie lidského pramene, jak víte, a historie vlády; ... **Historie je poseta** po celé své cestě **troskami vlád**, jež snažily se býti **lidskými**, snažily se provést **programy lidskosti prostřednictvím** a pomocí těch, kdož měli **vliv na majetek** a **osudy ostatních svých spoluobčanů**. **Nedůvěřuji slibům**, že nastala změna **smýšlení a povahy** na straně monopolu. **Monopol** nebyl **nikdy** ovládnut ohledem na **všeobecný rozvoj**. **Byl ovládán** ohledem na **zvláštní výhodu**. Byl někdy **monopol** blahovlnný k svým **zaměstnancům**? Měly **trusty** někdy srdce k **dělnému lidu** Ameriky? Viděli jste již **trust**, jenž dbal toho, zda **ženy** byly olupovány o svou životní sílu čili nic? Setkali jste se již s **trusty**, jež dělaly si svědomí z toho, že se používá k práci **děti** v útlém věku? Viděli jste již **trusty**, které byly žádostivy chrániti **plice a zdraví** a svobodu **svých zaměstnanců**? Viděli jste již **trusty**, které **myslely** na **své lidi** alespoň tolik, jako na **své stroje**? A **kdo** tedy hodlá obrátiti **tyto muže** v hlavní stroje spravedlnosti a blahovůle? Můžete-li mi ukázati jen nejmenší slib nesobeckosti na straně **pánů nad našimi životy**, pak pochopím, že máte nějaký paprsek naděje, ale pouze pod tímto předpokladem, pouze pod touto domněnkou: že **historie světa má se obrátiti** a že **muži mající moc** utlačiti nás, zachovají se k nám laskavě a budou podporovat **naše zájmy**, ať tyto odporují zájmům jejich nebo ne.“⁵⁷ Prezident se odvolává na historickou zkušenost, když tvrdí, že realizace blahovlnných programů prostřednictvím elit nikdy nefungovaly. Nevěří, že by se to mělo

⁵⁶ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 64

⁵⁷ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 77

změnit. Koneckonců podle něj mocní nikdy nehleděli na veřejný zájem, nýbrž pouze na svůj vlastní, na svou zvláštní výhodu. Poté líčí příklady toho, kdy trusty prokázaly, že jim nezáleží na zájmu veřejnosti. Tito „páni nad našimi životy“ nikdy neprokázali žádnou inklinaci k tomu stát se „lidumilnými“. Je zde naopak citelný antagonismus.

Suverenita lidu

„...slyším-li mluviti o **lidovém hlasování** co o **vládě lůzy**, cítím, že muž, jenž **odvažuje se takto mluvit, nemá práva nazývati se Američanem**. ...**Nebojím se rozsudků takovýmto způsobem vyslovených**, popřejete-li jen lidu dosti času k přemýšlení a zjednáte-li mu jasnou představu o věcech, o nichž má svým hlasem rozhodovati, neboť nejhlubším, vášnivým **přesvědčením mého srdce jest**, že tomuto **prostému lidu, jimž míním nás všechny, lze naprosto důvěřovati**.“⁵⁸ Demokrat odsuzuje označování přímé demokracie za vládu lůzy. Takový člověk, který toto prohlašuje, nemá právo nazývati se Američanem. Přesvědčením jeho srdce totiž je to, že se tomuto lidu dá „naprosto důvěřovati“.

Pozitivně vnímaný lid

„Jsem ztěch, kdož rozhodně zavrhnou theorii ochrany, theorii opatrovnickou. Nenašel jsem dosud nikdy muže, jenž by byl věděl, jak o mě pečovati, a soudě dle této skutečnosti, docházím k domněnce, že není také nikoho, kdo by věděl, jak pečovati o veškeré obyvatelstvo Spojených států. Domnívám se, že **obyvatelstvo Spojených států rozumí svým vlastním záležitostem lépe, než jim rozumí kterákoli skupina** lidí uvnitř hranic této země. Muži, kteří potí krev, aby uhájili živobytí v tomto světě práce, **rozumí podmínkám podnikání** ve Spojených Státech **daleko a daleko lépe než muži, kteří sem přišli odjinud a jsou na vrchu**. ...**Ví**, jak nesnadno jest založiti nový podnik. **Ví**, jak daleko musí hledati úvěr, jenž by mu zjednal pod nohama půdu stejně pevnou, jako mají ti, kdož již vybudovali průmysl v naší zemi.“⁵⁹ Elity nejenže nemají právo vládnout nad lidem a v „prospěch“ lidu, ale oni také lidu a jeho potřebám nerozumějí. Rozumějí pouze potřebám svým. Wilson zde propaguje základní

⁵⁸ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 42

⁵⁹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 26-27

prvek teorie liberalismu. Entita (zde lid), rozumí svým vlastním zájmům nejlépe. Jednotlivec zná své zájmy lépe než kdokoliv jiný, tudíž žádná část společnosti nemůže tohoto jednotlivce zbavit jeho svobody a proklamovat, že jedná v jeho zájmu. Zájem Spojených států, je souhrn zájmů všech členů společnosti a nikdo mu nerozumí víc, než ten, kdo ho tvoří, tedy lid.

Negativně vnímaná elita

„V jaké podobě objevuje se v dnešní době **boj mezi tyranstvím a svobodou**? Jaká je ta zvláštní **forma tyranství**, proti němuž bojujeme? Jak ohrožuje práva národa, a co míníme podniknouti, aby **naš boj** proti němu byl úspěšný? Jaké mají být články našeho nového prohlášení neodvislosti? **Tyranií** proti níž bojujeme, míníme **vliv, jež vykonávají** na zákon, zákonodárství a soudnictví organizace, **prostředky, jež nepředstavují lid, jež jsou soukromé a sobecké. Míníme zejména správu svých záležitostí** a tvoření svého zákonodárství **v zájmu speciálních těles kapitálu a osob, jež ta tělesa vedou**. Rozumíme tím spolčování politických ústrojí se **sobeckými úmysly** za tímto cílem. ...Viděli jsme, jak mnohé **naše vlády přestaly** pod těmito vlivy **býti reprezentativními vládami, přestaly být vládami představující lid, a staly se vládami, představujícími zvláštní zájmy**, kontrolovanými ústrojími, jež **nejsou** ve svém chodu **kontrolovány lidem**.“⁶⁰ Zde se řečník ostře vymezuje vůči „speciálním tělesům kapitálu“. Jejich kontrolu nad vládou Spojených států nazývá dokonce tyranii. To znamená, že podle jeho mínění jsou tyto elity tyrany. Vláda přestala být reprezentativní a stala se sluhou elit. Část tohoto výroku by bylo možno zařadit i do druhé kategorie (elity jako tyrani), ale jako celek více odpovídá kategorii čtvrté.

⁶⁰ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 22-23

Nepopulistický diskurz

Jak jsem již řekl, mé měření se nezaměřilo pouze na přítomnost populistického diskurzu, ale i na výskyt nepopulistických elementů ve Wilsonových projevech. Tyto prvky se skutečně objevily a to ve všech projevech až na jednu výjimku. Celkově jsem v průběhu měření našel 25 příkladů diskurzu, který je v rozporu s populismem. Teoretický rámec ideové přístupu, jak víme z první kapitoly, vymezuje dva protiklady k populismu – elitářství a pluralismus. Z 25 případů, které jsem při svém měření identifikoval, ani jeden neměl vazbu na elitářství. Všechny tyto příklady byly manifestem pluralismu. Převládal zejména jeden motiv, konkrétně snaha o zmírnění rozhorčení vůči elitám. Kirk Hawkins a Cristóbal Kaltwasser ve své rubrice, kterou vytvořili pro účely měření populismu v diskurzu prezidentů Argentiny, Peru a Chile píše o pluralismu toto: „Diskurz se vyhýbá konspiračnímu tónu a nevyčleňuje žádnou zlovolnou vládnoucí menšinu. Dále se vyhýbá označování oponentů za zlé a nemusí je ani zmínit ve snaze udržet pozitivní tón a nerozštěcovat vášně.“⁶¹ Tento výrok, který má pomoci při kódování analyzovaného materiálu, poměrně přesně vystihuje vzorec chování prezidenta. Vzorec je skutečně zásadní, jelikož se vyskytuje téměř napříč všemi proslovy (až na poslední projev). Wilson si byl moc dobře vědom, že jeho slova budou jítřit emoce, a tudíž po své skutečně zevrubné kritice systému, téměř pokaždé přidal klauzuli, jež měla zášť jeho posluchačů usměrnit. Ano, objevují se i případy, kdy nepřímo označí elitu za tyrany, avšak motiv usměrňování záště početně převyšuje motiv démonizace elit.

Jedná se o důležitou část mého výzkumu, jelikož to poukazuje na fakt, že úroveň populismu je odstupňovaná. Tuto skutečnost je nutné zohlednit v mé odpovědi na výzkumnou otázku. Jelikož chci, aby si čtenář zafixoval motiv usměrňování záště v paměti, tak uvedu tři konkrétní příklady, kde se tento vyskytuje.

Motiv usměrňování záště vůči elitám

„Naštěstí, všeobecné **obrození svědomí** v této zemi **neobmezilo** se pouze na ty, kdož s rozmyslem **potírali zvláštní výsady**. **Svědomí probudilo** se i v těch, **kdož se těšili zvláštním výsadám** a díky Bohu **obchodníci a průmyslníci** v této zemi **počínají viděti naši**

⁶¹ <https://doi.org/10.25222/larr.85.s1> [cit. 21. 3. 2019]

hospodářskou organizaci v jejím pravém světle, jakožto **otupující aristokracii výsad, před níž oni sami musí uprchnouti**. ...**Někteří**, kdož dali se svést k špatným praktikám, kdož dali se svést ke špatným praktikám monopolu, proto, že se jim to zdálo býti cestou a nutnou **methodou k nadvládě, jsou** právě tak jako my **ochotni obrátiti a vrátiti se k cestě svobody**, neboť **americké srdce bije mnohým z těchto mužů** právě tak, jako bije nám pod naši kazajkou.⁶² Autor projevu nám sděluje, že se svědomí hnulo i mezi velkými podnikateli, kteří si až dosud užívali zvláštních výsad. Údajně si uvědomili amorálnost svého jednání a nyní se chtějí navrátit na správnou cestu svobody, jelikož jsou američtí patrioti. Část elit je nám tedy prezentována jako vlastenci, kteří učinili chybu, a nyní je tíží svědomí a chtějí se svého břímě zbavit. Wilsonova strategie byla pravděpodobně taková, že chtěl elity prezentovat jako hříšníky (každý jsme hříšník), které prosí lid o odpuštění. Tato interpretace problému měla u lidí (správných křesťanů) vzbudit křesťanskou smířlivost. Pokračující nenávisť vůči kajícímu se hříšníku by pak byla nekřesťanská.

„**Nesmíme připustiti**, aby **vášeň** vstoupila do **našich srdcí a našich myslí** při tak velké věci; **nesmíme si dovoliti** sobě samým, abychom se dali **ovládati nedůtklivostí, žáštím**, nebo jiným podobným **špatným citem**, nýbrž musíme si býti stále vědomi **vážnosti situace**. Tato **vážnost situace** záleží, což dosti zvláštní, **ne v zlomyslnosti mužů** jsoucích v čele našeho průmyslového života, nýbrž v jejich **duševních schopnostech a v jejich čestném myšlení**. Tito muži **věří**, že **zdar** Spojených států **není zabezpečen, leč v jejich rukou**. Kdyby si nepočínali **čestně**, mohli bychom je vypuditi pomocí zákona, ježto však většinou **jsou čestní**, můžeme je učiniti neškodnými pouze tím způsobem, že jim znemožníme, aby uváděli ve skutek své pravé přesvědčení. ...**Bojím se silného muže**, jenž nemá pravdu, a jehož **pochybené smýšlení** může přecházeti dále na jiné muže mocí jeho **charakteru** a mocí jeho **výmluvnosti**.“⁶³ Wilson nechce, aby se lid nechal ovládnout svými negativními emocemi, jelikož si to žádá vážnost situace. Mluví o tom, že se problém nenalézá ve zlomyslnosti elit, ale v tom, že si neuvědomují své pochybené smýšlení.

Smýšlím jak o Taftovi, tak o Rooseveltovi s **dokonalou úctou**, leč tito pánové byli tak úzce spojeni se silami, jež určovaly politiku této vlády... že nemohou hleděti na záležitosti země s hlediska nového věku a změněných okolností. Oni **sympatisují s lidem, není pochyby, že jejich srdce tlukou vstříc velkým massám neznámých lidí** této země, leč jejich mysl je v úzkém, navyklém spojení s těmi, jež utvářeli správu země po celý náš věk. ...Myslím, že země majíc toto vše na mysli, může říci těmto pánům: „**nepopíráme vaši neporušenost, nepopíráme čistotu vašich úmyslů, avšak myšlenka lidu Spojených států nepronikla dosud**

⁶² Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 92-93

⁶³ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 79

k vašemu vědomí. ...Myslím někdy, že mužové, kteří nás spravují, **nejsou si vědomi** pout, jež je svírají. **Nevěřím**, že mužové tací, jak je známe, alespoň mezi našimi veřejnými muži – většina z nich – **zapřáhli nás vědomě, ve prospěch zvláštních zájmů.** ...Chci vám říci zcela upřímně, že **ne cítím proto proti nim žádnou pomstychtivost⁶⁴.** Někteří z mužů, kteří vykonávali tuto **kontrolu**, jsou **výteční chlapíci**; oni skutečně věří, že prospívání země závisí od nich. Oni skutečně věří, že vyklouzne-li vůdcovství v hospodářském rozvoji země z jejich rukou, tak, že ostatní jsme příliš obmezeni, než abychom se podjali tohoto úkolu. ...**Jsou to počestní muži**, mají právě tak právo vysloviti svůj náhled, jako já mohu vysloviti můj a vy váš, **avšak je právě načas, abychom přihlédli k tomu, jaké hledisko mají vůči nám a určili jeho platnost⁶⁴.** Prezident zde vyslovuje myšlenku, která se táhne jako červená niť tímto projevem, že elity nejsou morálně zhyralé, ale spíše obětí své vlastní ignorance a pýchy. Je zde velmi silně cítit určitá ambivalentnost. Na jednu stranu tuto skupinu lidí kritizuje, na druhou, však nechce rozdmíchat nenávisť. Vysvětlení vidím ve Wilsonově pragmatismu. Jak se říká – nechce „s vaničkou vylít i dítě.“ Podle mého názoru byl Wilson přesvědčen, že přílišný radikalismus by byl kontraproduktivní.

⁶⁴ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 29

Závěry vyplývající z měření

Účelem tohoto konkrétního měření bylo nalézt odpověď na otázku: „Lze označit Thomase Woodrowa Wilsona za populistu?“ Dále jsem se snažil verifikovat, či falzifikovat hypotézu: „Diskurz Woodrowa Wilsona v jeho nejproslulejších veřejných projevech se dá označit za populistický.“ Konečný poměr 115:25 (pro grafické znázornění viz Přílohy) ve prospěch populistického diskurzu vede k odpovědi „ano“ a k verifikaci mé hypotézy. Avšak taková odpověď by zjednodušila realitu a marginalizovala některé mé nálezy. Proto jsem se rozhodl konečnou odpověď na výzkumnou otázku formulovat takto: „Ano s výhradou.“ Domnívám se, že taková formulace mnohem přesněji vystihuje výsledky mého měření. Populistický diskurz jednoznačně kvantitativně dominuje, ale stále se opakující motiv usměrňování záště vůči elitám mě donutil vzdát se při své odpovědi dichotomie ano/ne. Hypotéza zůstává verifikována, jelikož není pochyb, že se o Wilsonové diskurzu dá hovořit jako o populistickém.

Jsem si vědom toho, že kdyby se někdo pokusil toto měření replikovat, tak je možné, že by se jeho konečný poměr populistického a nepopulistického diskurzu lišil od mého. Subjektivita totiž stále hraje svou roli, byť jsou mé kategorie zasazeny do širšího teoretického rámce, který přispěl k objektivizaci. Na druhou stranu se však domnívám, že další potenciaální měření by došla ke stejnému, nebo velmi podobnému verdiktu. Rozdíl v četnosti je totiž natolik markantní, že faktor subjektivity ztrácí (ne však zcela) svůj vliv na konečnou odpověď. Replikace konkrétních čísel v mém výzkumu není tedy příliš pravděpodobná, avšak replikaci vývodů z tohoto měření bych označil za velmi pravděpodobnou.

Vymezení pojmů levice a pravice pro účely kvalitativní analýzy knihy Nová svoboda

Význam obecných konceptů pravice a levice je poměrně složité zachytit. Počet fenoménů, které tato slova označují je natolik velký a rozmanitý, že je velmi obtížné vyjádřit jednou definicí esenci pravicové a levicové politiky. Nejlépe jsem viděl vypořádat se s tímto problémem Rodericka Stackelberga v knize *Hitler's Germany: Origins, Interpretations, Legacies*, kde v úvodu píše: „Základní rozdíl mezi levicí a pravicí spočívá v jejich postoji k rovnosti jako společenskému ideálu. Čím více člověk považuje absolutní rovnost mezi všemi lidmi za žádoucí stav, tím více vlevo se bude nacházet na ideologickém spektru. Čím více člověk považuje nerovnost za nevyhnutelnou nebo dokonce žádoucí, tím více bude vpravo.“⁶⁵ Rozhodující pro kvalifikaci na pravolevém spektru, je tedy vztah k egalitářství jak v politickém, tak v ekonomickém smyslu. Autor této knihy převzal svou definici z knihy *Left and Right The Significance of a Political Distinction* od Norberta Bobbia. Ten ve své knize píše: „Je velmi těžké rozpoznat složitý původ této základní volby. Ale je to právě tento konflikt mezi základními volbami, který podle mého názoru tak dobře charakterizuje protichůdné tábory, které jsme měli po dlouho dobu ve zvyku nazývat levicí a pravicí: na jedné straně lidé, kteří věří, že lidské bytosti jsou si více rovné než nerovné, a na straně druhé lidé, kteří věří, že jsme si více nerovni než rovni.“⁶⁶

Zatímco v době francouzské revoluce (kdy termíny levice a pravice vznikly) byla levice ztotožňována s republikanismem a pravice s monarchismem (kvůli způsobu zasedacího pořádku), v průběhu 19. století, začalo být slovo levice, čím dál častěji spojováno se socialismem a pravice s konzervatismem, kdy liberalismus stál někde uprostřed. Liberalismus definovaný jako snaha o odstranění dědičných privilegií, státního náboženství, absolutistické monarchie, božského práva králů na vládu a naopak prosazování reprezentativní demokracie a právního státu. Liberálové 18. a 19. století také podporovali volný trh, a tudíž byli zároveň proponenty zrušení politiky merkantilismu, panovnických monopolů a dalších omezení obchodu.⁶⁷ Jeden z vlivných představitelů liberalismu John Locke také obhajoval přirozené právo každého člověka na život, svobodu a ochranu vlastnictví, kdy vláda nesměla (pokud tedy

⁶⁵ Stackelberg, Roderick: *Hitler's Germany: Origins, Interpretations, Legacies*. London 1999. s. 4

⁶⁶ Bobbio, Norberto: *Left and Right The Significance of a Political Distinction*. Chicago 1996

⁶⁷ Gould, Andrew: *Origins of liberal dominance*. Ann Arbor 1999. s. 3

nechtěla, aby tuto smlouvu vypověděl lid) tato práva porušit, jelikož byla součástí tzv. „společenské smlouvy“ mezi vládou a lidem.⁶⁸

Pro kategorizaci v rámci amerického kontextu na počátku 20. století je však nutno vzít v potaz historický vývoj ve Spojených státech. Je známým faktem, že Spojené státy americké vznikly na teoretických východiscích filozofie osvícenství, která měla zásadní vliv na zakládající dokumenty této země. Hned od počátku se v Americe počala prosazovat ideologie liberalismu – s mírnou nadsázkou by se dalo říci, že se jednalo a stále jedná o státní ideologii. Nemáme tu tedy tradiční evropskou konzervativní pravici, která by obhajovala hierarchické aristokratické zřízení. Všichni lidé (v té době myšleno bílí muži) se rodili rovni a svobodni (alespoň v teorii).⁶⁹

Avšak hned od počátku zde vznikaly spory, a to zejména mezi vizí Alexandra Hamiltona a Thomase Jeffersona. Woodrow Wilson ve svém projevu „Svobodný muž nepotřebuje opatrovníka“ na tuto dichotomii upozorňuje: „Jsou dvě teorie vlády, jež zápolily spolu stále od té doby, co vlády počaly. Jednou z nich je teorie, jež je v Americe spojena se jménem velkého muže, Alexandra Hamiltona. Velikého muže, avšak po mém soudu ne velkého Američana. On nemyslel v souhlasu s americkým životem. Hamilton věřil, že jediní, kdož by mohli rozumět vládě a tudíž jediní, kdož by byli schopni vésti ji, jsou ti, kdož mají největší finanční kapitál v obchodních a průmyslových podnicích země.“⁷⁰ Wilson tvrdí, že Hamilton měl v úmyslu vytvořit umělou aristokracii bohatých lidí, která by měla na starost vládu nad celou zemí. V podstatě tedy prosazoval plutokracii. Merrill D. Peterson ve své knize píše, že John Adams a Thomas Jefferson pohlíželi na Hamiltona jako na bezcharakterního a nebezpečně aristokratického. Podle něj byl nejvíce negativně vnímán právě v dobách jeffersonovské a jacksonské demokracie.⁷¹ Dalo by se tedy říci, že Hamiltonovi příznivci (Federalistická strana) představovali na tehdejším politickém spektru pravici, zatímco straníci Jeffersona (Demokraticko-republikánská strana)- který kladl důraz na víru ve schopnosti obyčejného lidu, na odstraňování majetkových omezení na uplatňování politických práv a svobodu – představovali levici.⁷²

Později (ve 30. letech 19. století) se vytvořil konflikt mezi modernizací (byznys a industrializací) podporující whigy, a naopak modernizaci odporujícími demokraty. Whigové usilovali o podporu průmyslu a podnikání prostřednictvím vysokého tarifu a státních intervencí,

⁶⁸ *Second Treatise of Government*. John Locke. Project Gutenberg. Dostupné na: http://www.gutenberg.org/ebooks/7370?msg=welcome_stranger [cit. 28. 03. 2019]

⁶⁹ *The Declaration of Independence*. Thomas Jefferson et al. Dostupné na: < <http://www.ushistory.org/declaration/document/>> [cit. 28. 03. 2019]

⁷⁰ Woodrow, W.: *Nová svoboda*, s. 24

⁷¹ Peterson, Merrill D.: *The Jefferson Image in the American Mind*. Charlottesville 1998. s. 278 -280.

⁷² Wood, Gordon S.: *The American Revolution: A history*. New York 2002. s. 100.

demokraté tvrdili, že by to jen umožnilo bohatým stát se bohatšími. Mezi hlavní body sporu patřily otázky národní banky a tzv. „systém patronáže“ (systém často přičítán Jacksonovi), kdy se úřady rozdělovaly zejména na základě stranické příslušnosti. Demokraté se tedy zaměřovali spíše na obyčejné lidi, zejména malé farmáře tzv. „yeomany“. Jacksonská demokracie je proslulá expanzí volebního práva (pro bílé muže) a bojem proti privilegovaným elitám.⁷³ V kontextu tzv. druhého stranického systému⁷⁴ je tedy více vlevo Strana demokratická (otázka otroctví se stane rozhodující až v 50. letech 19 století).

V 50. letech vzniká tzv. Republikánská strana, která převzala mnohé z programu zaniklé Strany whigů, včetně spíše negativního vztahu vůči instituci otroctví, které bránilo v rozvinutí skutečně moderní kapitalistické společnosti. Demokraté, na druhou stranu, spíše prosazovali zachování otroctví a nízký tarif a vymezovali se vůči hnutí za svobodnou půdu. Vliv propagace zrušení otroctví na umístění v pravolevém spektru se hodnotí složitě. Na jednu stranu to byla snaha, alespoň o částečnou rovnoprávnost, na druhou však tato situace vyhovovala velkým podnikatelům, jelikož objem svobodných pracovníků se podstatně zvětšil - cena práce tedy klesla a mocenská konkurence plantážníků přestala existovat. Je tedy otázkou, co stálo za zrušením otroctví, snaha o rovnoprávnost, či (specialisté v oboru by jistě dodali další důvody) mocenský souboj mezi kapitalisty a plantážníky.⁷⁵ Po občanské válce Republikánská strana podporovala velký byznys, vysoká cla a zlatý standard. Demokratická strana byla ovládnuta tzv. bourbonovými demokraty, kteří také podporovali byznys, avšak i politiku laissez-faire (řídili se tedy ekonomickou zásadou, že stát nemá zasahovat do hospodářství), tudíž i nízká cla; s republikány měli společnou politiku zlatého standardu. Později se demokraté stali velkými odpůrci imperialismu. Označil bych tedy Demokratickou stranu pod vedením „bourbonské frakce“ za stranu středovou, zatímco republikány za stranu pravicovou kvůli jejich aktivní podpoře bohaté vrstvy.⁷⁶ Obecně vzato však obě strany prosazovaly velmi vstřícnou politiku vůči vyšším společenským třídám a naopak zanedbávaly otázku sociální. Není tedy divu, že se čím dál větší část elektorátu, cítila politicky nereprezentována, což umožnilo vznik tzv. třetích stran v levé části politického spektra. Jmenujme třeba Stranu populistickou a socialistickou. Samotná Demokratická strana se v osobě Williama Jenningse Bryana, který přijal značnou část

⁷³ BELKO, William S. *A Tax On The Many, To Enrich A Few': Jacksonian Democracy Vs. The Protective Tariff*. *Journal of the History of Economic Thought*. 37 (2), 2015, s. 277 – 289

⁷⁴ Historici a politologové považují „druhý stranický systém“ za termín periodizace označující stranický systém fungující ve Spojených státech amerických mezi lety 1828 a 1854.

⁷⁵ Beard, Charles A: *The Rise of American Civilization*. New York 1927. Volume 2. s. 54

⁷⁶ Keller, Morton: *Americas Three Regimes: A New Political History*. Oxford 2007

populistického programu (jako zrušení zlatého standardu a znárodnění železnic), v 90. letech 19. století, začala posunovat směrem k egalitářství.⁷⁷

Pokrokové hnutí na počátku nového století odráželo obecnou nespokojenost se *status quo*. Tuto nespokojenost se situací vyjádřil Wilson slovy: „Setkával jsem se s lidmi, kteří krčili rameny a říkali „jaký je v tom rozdíl, jak hlasujeme a volíme? Nikdy to nemá žádný výsledek.“⁷⁸ Tato doba byla charakterizována obecným posunem doleva. Sociální otázka; regulace průmyslu, bank a železnic; progresivní daň z příjmu, ženské volební právo, to vše a mnohem víc přispělo k vyšší míře politického a ekonomického egalitářství oproti době předchozí. Kulminace nespokojenosti nastala v roce 1912, kdy se rozštěpila Republikánská strana a vznikla nová Strana pokroku, kterou reprezentoval bývalý prezident Theodore Roosevelt, a socialisté získali rekordní počet hlasů.⁷⁹ Kam tedy v tomto kontextu kategorizovat Wilsona na pravolevém spektru? Na to se pokusím odpovědět na základě textové analýzy knihy *Nová svoboda*, na jejíž výstupy poté uplatním Stackelbergovu definici pravice a levice.

⁷⁷ Harrel Jr., David E. et al.: *Unto a Good Land: A History of the American People, Volume 2: From 1865*. Grand Rapids 2005. s. 695.

⁷⁸ Woodrow, W.: *Nová svoboda*, s. 88

⁷⁹ Hofstadter, Richard: *The Age of Reform: From Bryan to F.D.R.* New York 1960. (Dále jen Hofstadter, R.: *The Age of Reform*)

Kvalitativní měření

V následujících řádcích se budu snažit poskytnout informace o specifické substanci Wilsonova populismu. Nejdříve vymezím pojem lidu v prezidentově pojetí; poté elity a nakonec se budu zabývat jeho reformní politikou. K ilustraci budu využívat stejné příklady jako v případě kvantitativní části. Provedu analýzu politické rétoriky a také kontextualizaci a interpretaci textu. Dále kategorizuji prezidenta Wilsona na pravolevém spektru.

Koncept lidu

Koncept lidu ve Wilsonově pojetí se vztahuje na každého obyvatele Spojených států. Americký lid je v podle něj homogenní, takže separace elit od této entity je veskrze umělá: „Nenamítám nic proti tomu, aby tito muži (elity pozn. aut.) byli žádáni o radu, neboť jsou také, ač zdá se, že to nepřipouštějí, částí lidu Spojených států.“⁸⁰

Prezident ve svých proslovech často idealizuje průměrnost neboli obyčejnost. Glorifikuje abstraktního prostého člověka, který v sobě ztělesňuje ducha Ameriky. Podle něj jsou obyčejní lidé autentičtí, oni jsou nositelé hodnot amerického lidu, nikoliv elity. Jeho pozitivní vnímání lidu pokračuje také v tom, že považuje obyčejného člověka za zdroj skutečné moudrosti, to znamená, že má určité epistemologické privilegium oproti lidem představující vyšší vrstvu společnosti. Dále je tento prostý člověk zdrojem obnovy síly národa. Wilson postuluje, že je obecným principem, že se národy obrozují ze spodu - životní síla země se ukrývá v obyčejných lidech: „Květina nenesé kořeny, ale kořeny nesou květinu. Vše cokoli kvete krásou pod Boží oblohou, bere svou krásu, svou životní sílu ze svých kořenů.“⁸¹

Wilson má absolutní důvěru v to, že se lid dokáže postarat o záležitosti země, a to líp než elity, jelikož jejich autentičnost jim umožňuje poznat skutečnou Ameriku. Naopak se tvrdě vymezuje vůči paternalismu elit. Obyčejný lid je pro něj skutečně zdrojem všech dobrých vlastností – adoruje například osobu Abrahama Lincolna, jelikož pocházel z prostých poměrů: „A tehdy povstala ta zajímavá postava ... velkého Lincolna, jenž vyvstal, prohlašuje, že politikové... nehledí se stanoviska, s něhož hledí lid. ...Co země potřebovala roku 1860, byl

⁸⁰ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 25

⁸¹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 35

vůdce, jenž chápal a představoval myšlenku všeho lidu na rozdíl od myšlenky speciální třídy, jež se domnívala, že je opatrovníkem blahobytu celé země.⁸²

Amerika se podle prezidenta skrývá v neznámých příbytcích, malých městech a prostých poměrech; Ameriku nepředstavuje Wall Street, New York či Chicago, ale „rasy“ neznámých lidí. Tam se podle něj skrývá esence amerického lidu. Pokud chce někdo skutečně poznat ducha tohoto národa, musí se vydat na obyčejná místa jako je sousedská schůze v malé obci: „Velice mě zajímala poznámka jistého našeho spoluobčana, jenž se narodil za vodou. Řekl, že nedávno zabloudil do jedné z takových sousedských schůzí ve školní budově a tam ocitl se mezi lidmi, probírajícími záležitosti, v nichž všichni měli zájem; a když vyšel řekl mi „žil jsem nyní v America deset let, a dnes večer jsem viděl Ameriku tak, jak jsem si ji představoval, že je. Tyto schůze lidí všeho druhu na dokonalém základě rovnosti za účelem otevřené přímé rozmluvy jednoho s druhým o věcech, jež se týkají jich všech – to je, jak jsem ve svých snech viděl Ameriku.“⁸³

Za koho tedy Wilson mluví, u koho má jeho poselství rezonovat? Snaží se apelovat na miliony anonymních Američanů, kteří nikdy nebudou známi mimo svou komunitu, ale již práce tvoří a obnovuje Spojené státy. Prezident užívá pojmu dělník, ale v jeho pojetí má toto slovo mnohem širší význam. Jedná se i o řemeslníky, farmáře, zaměstnance železnic, horníky v dolech atd. Neříká, že by ostatní zaměstnání, která vyžadují vyšší úroveň sofistikovanosti, byla zbytečná, avšak těžká práce těchto obyčejných lidí stojí za silou a blahobytem Ameriky, nikoliv talent několika málo osob.

Nyní ještě uvedu několik případů řečnickova diskurzu, které podle mého názoru nejlépe ilustrují jeho koncepci lidu.

„Naděje Spojených států v přítomnosti a budoucnosti je táž, jaká byla vždy: je to naděje a důvěra, že z neznámých příbytků přijdou muži, kteří se stanou mistry průmyslu a politiky. Průměrná nadějnost, průměrný blahobyt, průměrná podnikavost, průměrná iniciativa Spojených států může je jediné učiniti bohatými. Nejsme bohatí proto, že několik pánů řídí náš průmysl; jsme bohatí svou vlastní inteligencí a přičinlivostí. Amerika nezáleží z lidí, jichž jména uvádí se v novinách. Amerika neskládá se politicky z mužů, kteří se vyšinuli za politické vůdce, ona nezáleží z mužů, kteří obstarávají největší část její činnosti ústy – ti padají na váhu jen potud, pokud mluví za to velké bezhlasé množství lidí tvořících mohutné těleso a spásnou sílu národa. Nikdo, kdo nedovede vysloviti myšlenky obecného lidu, na koho nepůsobí

⁸² Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 28

⁸³ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 38

impulsy, jež obecným lidem hýbají, není mužem, jenž by mohl mluvit za Ameriku, nebo za některý z jejich budoucích cílů. Jen ten je způsobilý mluvit, kdo zná myšlenky té velké obce občanů... Avšak co nás udělalo silnými? Práce a snaha milionů lidí, kteří se nechvástají, kteří nejsou ani znatelní, kteří naopak žijí svůj život pokorně den ze dne; velké těleso dělníků jest to, co tvoří sílu a moc Ameriky. Je jednou ze slavných stránek naší země, že nikomu není lze předpovědět, z které rodiny, ze které krajiny, ba z kterého plemene přijdou vůdcové země. Velicím vůdci této země nepřišli příliš často ze zaopatřených „osvědčených“ rodin.“⁸⁴

„Proto první a hlavní potřebou našeho národa dnešního dne jest pojmouti v účastenství na vládě všechna ta mohutná tělesa nejmenovaných lidí, jež zrodí naše budoucí vůdce a obrodí budoucí sílu Ameriky. A vyznáváje tuto větu, vyznáváje svou důvěru v prostého člověka, jsem si vědom toho, co pravím. „Muž plovoucí proti proudu zná jeho sílu ... Muž, jenž je při práci, dovede posouditi, co se děje v Americe ... To je muž, jehož úsudek nám řekne, co se děje a chystá v Americe, to je muž, jehož úsudkem já pro svou osobu chci se dáti vésti. ... Průměrný člověk nebyl brán v potaz, a jeho srdce počalo klesati strachem, že již nikdy nebude brán v potaz. Proto náleží nám organisovati vládu, jejíž sympatie by byly věnovány všemu lidu Spojených států, vládu, jež chtěla by se uchýliti o radu k pokud možno velké části obyvatelstva Spojených států dříve, než přistoupí k nějakému činu. Neboť velký problém vlády záleží v tom, věděti, co průměrný člověk zvěděl zkušenostmi a co on smýšlí. Většina z nás je průměrnými lidmi, málokterí z nás vyšinou se, leda nahodilými okolnostmi, nad všeobecnou úroveň všech ostatních kolem nás; a proto muž, jenž myslí obecnými myšlenkami, muž, jenž má obecné zkušenosti je téměř vždy mužem, jenž vykládá Ameriku správně. Není to právě důvodem, proč jsme hrdi na případy takové, jako je případ Abrahama Lincolna – muže, jenž povstal z prostého lidu a chápal Ameriku lépe než kdokoliv jiný z těch, kdož povstali z privilegovaných tříd nebo vzdělaných tříd Ameriky“⁸⁵

Koncept elit

Řečník nazývá elity velmi rozmanitým souborem slov, ale nikde ve svých proslovech neužije výrazu „elita“. Avšak jak jsem již řekl dříve, není nutno explicitně užívat pojmu elita. Mezi výrazové prostředky, jež prezident používá k označení mocné a privilegované vrstvy

⁸⁴ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 33-34

⁸⁵ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 32-33

obyvatel, která jedná ve vlastním zájmu patří: lživá moc; speciální/zvláštní zájem; velký kapitál; zvláště favorizovaná/kontrolující/speciální/panující třída; korporace; velcí chlapíci; velké podniky; tyrani (byť nepřímě, jelikož označuje jejich vládu za tyranii); velcí průmyslníci, opatrovníci; kotérie pánů; muži obchodu a průmyslu, bossové; Wall Street atd. Wilson využívá ještě dalších prostředků, ale pro ilustraci čtenáři tento výčet jistě postačí. Prezident také využívá poměrně často metonymií, když mluví o elitách jako o velkém průmyslu, korporacích nebo Wall Street.

Již ze specifických označení můžeme částečně odvodit, kdo asi ve Wilsonově pojetí představuje elitu. Prezident v zásadě identifikuje tři druhy elit – ekonomické (velké podniky), politické (straničtí bossové) a finanční (bankovní instituce, „peněžní trust“). Dohromady jsou tyto v zájemném dorozumění a společně představují jeden velký (speciální) zájem: „Začíná se věřit, že v podnikání ve velkém slohu v této zemi není nic, co by nebylo ve spojení s něčím jiným. ...Je známo, že říditelství této banky je skříženo v osobním ohledu s desíti, dvaceti, třiceti, čtyřiceti, padesáti, šedesáti říditelstvími všeho druhu, železnic, jež dopravují zboží, s velkými skupinami průmyslníků, jež vyrábějí zboží a velkých obchodníků, jež uvádějí zboží do oběhu, a výsledek jest, že každá velká banka je v podezření ohledně pohnutky své investice. Pokládá se aspoň za možné, že hraje dohromady s někým, jenž nemá nic společného s bankovníctvím, s nímž ale někdo z říditelů banky je spřízněn nebo má s nimi společný zájem. Důvodem neklidu a nevolnosti na straně veřejnosti ve velkém je zkrátka vzrůstající vědomost, že mnoho velkých podniků je vzájemně spleteno jeden s druhým, k nerozeznání od sebe, pokud jde o osobní moment.“⁸⁶

Wilson mnohokrát zdůrazňuje, že se jedná o velmi úzkou, byť mocnou skupinu lidí. Tato skupina má pod kontrolou vládu: „Je sotva nějaký kout ve Spojených Státech, kde lidé nebyli by si vědomi toho, že tajné soukromé plány a zájmy opanovaly vládu.“⁸⁷, i veškerý ekonomický a finanční život: „Nynější situace tedy vrcholí v následujících faktech, že poměrně malý počet osob má vliv na suroviny této země; že poměrně malý počet osob má vliv na vodní síly, jež mohou býti učiněny užitečnými pro hospodářskou výrobu energie, jež by poháněla naše stroje; že týž počet osob ovládá ve velké míře železnice; že pomocí dorozumění mezi sebou docíleného mají vliv na určování cen, a že táž skupina osob má vliv na povolování větších úvěrů v této zemi.“⁸⁸

Prezident však neustále mluví v obecné rovině. Jen velmi vzácně jmenuje někoho konkrétního. Byl si samozřejmě vědom vyhrocené atmosféry ve své zemi, a tudíž pracoval

⁸⁶ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 66-67

⁸⁷ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 80

⁸⁸ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 69

s rozhořčením lidu poněkud subtilněji než třeba socialisté. Také vždy zakončil svůj negativně laděný výklad o elitách zmírňujícími výroky, které měly zamezit spontánnímu výbuchu třídní nenávisti. Pokud výjimečně zmíní konkrétní jména, tak jsou to lidé, kteří již nemají vliv na veřejný život, nebo jsou na odchodu. Přesto nikdy neopomene dodat zmírňující frázi.

Je zde však jedna výjimka. Jakým způsobem elity kontrolují vládu? Tyto zájmy využívají ke kontrole správního aparátu tzv. „politické bossy“. Takový člověk by se dal nazvat šedou eminencí amerických politických stran – má na starosti výběr kandidátů na politické úřady. Podle prezidenta je takový boss domluven se svým protějšek z druhé strany, a oba jsou konečně financováni ze stejných zdrojů, takže sevření vlády ze strany elit je téměř dokonalé. Wilson vyzývá posluchače, aby neodsuzovali politické strany jako celek. Je podle něj správné odsuzovat bossy (politické elity) v pozadí této organizace, nikoliv celou organizaci. Podle mého názoru je za tím prezidentova snaha zúžit okruh lidí, na které má být soustředěno rozhořčení lidu. Wilson si zvolil cestu nejmenšího odporu. Mluví o anonymní skupině lidí, kteří se neobjevují v tisku. Dokonce, i když mluví o „velkých podnikatelích“ (tedy o nikom konkrétním), tak musí svůj diskurz usměrňovat, jelikož určitě tušil, že lid si to velmi snadno spojí s konkrétními dobře známými jmény. Zde měl pevnější půdu pod nohama a za své negativní hodnotové soudy nepřidával usměrňující klauzule.

Dovolím si přidat ještě několik příkladů pro ilustraci existence konceptu elit v prezidentově diskurzu.

„Na naši zemi přišel ten **neamerický systém podmínek**, jenž umožňuje **malému počtu lidí** kontrolujících vládu, aby získali výhody od vlády, aby pomocí těchto **výhod vyloučili své soudruhy** ze stejně výhodné příležitosti;“⁸⁹

„Nenamítám nic proti tomu, aby tito muži byli žádáni o radu, neboť jsou také, ač zdá se, že to nepřipouštějí, částí lidu Spojených Států. Leč **namítám** důtklivě, že **tito muži** jsou **hlavně bráni v potaz** a zejména, že **jsou výlučně bráni** v potaz, neboť jestliže vláda Spojených států chce **postupovati správně a vyhověti obyvatelstvu** Spojených států, **má to činiti přímo** a ne prostřednictvím těchto pánů.“⁹⁰ Suverenita má náležet lidu. Lid má o sobě rozhodovat, ne úzká skupina mužů. Tito „páni“ jsou také, podle prezidenta, součástí lidu a mají být bráni v potaz, ale nesmí být privilegováni na úkor ostatních.

⁸⁹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 12

⁹⁰ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 25

Wilsonovy reformní návrhy

Demokrat navrhuje mnohé reformní kroky, aby politika opět odrážela vůli lidu. Budu se jimi zabývat postupně, abych zachoval přehlednost textu. Pojednal jsem pouze o tzv. *Triple Wall of Privilege*, tedy o jádru Wilsonovy vize. Tato "zeď" sestává z tarifu, antitrustových opatření a v neposlední řadě z reformy bankovního systému. Chtěl bych však čtenáře ještě jednou upozornit, že se jedná o ideální vizi společnosti. Při tvorbě těchto projevů Wilson pravděpodobně nepočítal s tím, že po jeho odchodu bude Amerika vypadat tak, jak si ji vysnil. To však na druhou stranu neznamena, že by jeho proslovy byly pouze prázdná slova. V době, kdy přednášel tyto řeči, jeho posluchači moc dobře věděli, o koho se jedná. Koneckonců ve státě New Jersey, který byl znám jako „domov trustů“, provedl jako guvernér bezprecedentní reformy.⁹¹ U každé reformy provedu analýzu politické rétoriky. O tom, jaké části jeho vize se skutečně zhmotnily, bude pojednávat další kapitola.

Reforma celní politiky

Mezi hlavní body prezidentovy vize patří **změna tarifového zákonodárství**, konkrétně snížení celních sazeb: „Avšak věc záleží v tom, že ochranářského tarifu použili někteří lidé k tomu, aby zničili domácí soutěž, aby spolčily všechny dosavadní soupeře na poli svobodného obchodu a aby znemožnili novým lidem vstoupiti na pole to. Za platnosti vysokého tarifu byla spředena celá síť továren, jež spolčivše se ovládly trh Spojených Států a ustanovily své vlastní ceny.“⁹²

„Koupíte-li nějaký importovaný předmět, platíte část kupní ceny spolkové vládě v podobě cla. Pravidlem však co kupujete, není předmět importovaný, ale domácí výrobek, jehož cenu výrobce je s to zvýšiti až k té výši nebo i výše, než obnáší cena cizího výrobku plus poplatků. Kdo však dostane tarifovou dávku v tomto případě? Vláda? Oh ne, naprosto ne. Výrobce, průmyslník, Americký průmyslník, který říká, že dokud nemůže prodávati tak lacino

⁹¹ Schäfer, Peter.: *Prezidenti USA*. Praha 1995. s. 290.

⁹² Woodrow, W.: *Nová svoboda*, s. 54

jako cizí výrobce, všichni dobří Američané mají kupovati od něho a platiti mu poplatek za každý předmět co výsadu.“⁹³

„Na co vás chci nyní upozorniti, jest, že tento takzvaný ochranářský tarif, stal se prostředkem, aby podporován byl vzrůst zvláštních odvětví průmyslu na útraty hospodářské životní síly ostatního obyvatelstva. Co lid nyní navrhuje, je ovšem velice praktická věc: Navrhuje, aby odstraněny byly zvláštní výsady, a aby byly vyloučeny z tarifu.“⁹⁴

Reforma hospodářské soutěže

Dalším hlavním motivem je **antimonopolní zákonodárství**. Tento motiv se táhne napříč téměř všemi projevy jako červená niť. Monopol je pro Wilsona zlo: „...Amerika již není místem, o němž by se mohlo říct, jak se často děje, že člověk sám si může si tam voliti své vlastní povolání a provozovat je tak dalece, pokud jeho schopnosti mu to dovolí, neboť dnešního dne, vstoupí-li na určité pole, jsou tu organizace, jež postarají se o to, aby mu byla odňata půda pod nohama, a aby trh byl před ním uzavřen. Neboť počne-li prodávati... kterýmkoliv maloobchodníkům, monopol odepře prodávati týmž obchodníkům, a tito se zastraší a nebudou kupovati zboží nového muže. ...Americký průmysl není již svobodným, jak kdysi svobodným byl, americké podnikání není již svobodným; člověk, jenž má pouze malý kapitál, nalézá stále nesnadnějším vstoupiti na kolbiště, stále a stále nesnadnějším soutěžit s mocným chlapíkem. Proč? Protože zákony této země nezabraňují silnému, aby drtil slabého. To je důvod, a protože silný zdrtil slabého, opanoval silný jak průmysl, tak i hospodářský život této země. Nikdo nemůže popříti, že hranice vymezená snažení se stále více a více úží a půda se stává nepříznivou. ...nynější organizace obchodu byla určena pro velké chlapíky, a že nebyla míněna pro chlapíky malé, že byla míněna pro ty, kdož jsou navrchu a že byla určena, aby vyloučila ty, kdož jsou ve spodu.“⁹⁵

„Řekli jsme celému světu: Amerika je stvořena, aby zrušila monopoly jakéhokoli druhu, a aby učinila lidi svobodnými na základě rovnosti, poskytujíc jim příležitost, aby využili svého mozku a své energie“⁹⁶

⁹³ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 56

⁹⁴ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 57

⁹⁵ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 10-11

⁹⁶ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 24

„Stojím naprosto na stanovisku, na němž každý pokrokovec má státi, totiž při zásadě, že soukromý monopol nelze omluviti ani trpěti. A za to chci bojovati. ...Každý, kdo jen četl noviny, zná prostředky, jimiž ti lidé zbudovali svou moc a vytvořili monopoly. ...Co oni páni nechtějí je toto: oni nechtějí, aby byli nuceni setkati se se všemi nově příchozími za stejných podmínek. Souhlasím úplně s tím, aby bojovali proti každému konkurentovi dovolenými prostředky, avšak znám nepoctivé prostředky, jež přijali za své, a vím, že prostředkům těm může býti zabráněno zákonem.“⁹⁷

Demokrat však činí rozdíl mezi tzv. „velkým podnikem“ a „trustem“(monopolem). Trust představuje organizaci, která využívá amorálních metod, aby vyloučila hospodářskou soutěž a upevnila své postavení monopolu. Tento způsob podnikání vyhovuje pouze velmi malé skupině lidí ve vedení těchto firem a naopak poškozuje zájmy zbytku Ameriky. Na druhé straně je tu idealizovaný „velký podnik“, který se stal velkým a úspěšným v důsledku svého důvtipu. Takový podnik se nebojí soutěže, přežil ji, a nyní vyrábí laciněji a lépe než konkurence. Takový druh podnikání povznáší celou Ameriku. Wilson tedy rozděluje americké podnikání na amorální a morální, podle toho, jestli se toto řídí speciálním či obecným zájmem : „Jsem pro velké podniky a jsem proti trustům.“⁹⁸

Wilson mnohokrát zdůrazňuje, že reforma spočívá v odstranění překážek svobodného podnikání a odstranění speciálních vlivů. Elity jsou žádány prezidentem o tom, aby se vzdaly svých nespravedlivých výhod, na úkor lidu: „Při opravách, jichž provedení se v této zemi chystá, ani jedno jediné oprávněné zařízení nemá býti zvráceno, nýbrž mají býti pouze odstraněny všechny překážky obchodu a průmyslu a vyloučen všechen neoprávněný a neodůvodněný vliv. ...Vše, oč chceme žádati ty pány, kteří těší se nyní monopolovým výhodám jest, aby postavili svůj důvtip proti důvtipu těch, kdož chtějí s nimi soutěžit.“⁹⁹

Reforma bankovníctví

Posledním bodem ve Wilsonově reformním programu je **rozbití tzv. pěnížního trustu**. Demokrat se nezaměřuje pouze na průmyslovou koncentraci, ale také na koncentraci kapitálu. Wilson mluví o finanční a bankovní elitě, která má pod kontrolou úvěry ve Spojených

⁹⁷ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 63

⁹⁸ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 66

⁹⁹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 91

státech a tím i celé podnikání. Finanční prameny země podle řečníka neslouží lidu Ameriky, ale jenom těm, co se pokořili před jejich vládou. Zdar národa je v rukou několika málo mužů (které označuje jako Wall Street).

„Pravím toliko, že jistým pochodem, nyní dobře známým a snad i přirozeným, utvořila se velice zvláštní a velice škodlivá soustředění, pokud jde o vliv na podnikání v této zemi. Ať k ní došlo jakkoli, jest ještě důležitější skutečností, že i vliv, pokud jde o úvěr, koncentroval se taktéž nebezpečným způsobem. Jest pouhou pravdou, že finanční prameny země neslouží těm, kdož nepodrobí se vedení a nadvládě malých skupin kapitalistů, přejících si míti hospodářský rozvoj země pod svým vlastním dohledem a vedením. V naší zemi je velký monopol – monopol velkého úvěru. Pokud tento trvá, nelze mluvit o bývalé rozmanitosti a svobodě a individuální energii v našem vývoji. ...Náš úvěrní systém je soukromě, tajně, koncentrován. Zdar národa a všechna naše podnikavost' a snaživost' nalézá se tudíž v rukou několika málo mužů... To je otázka největší ze všech, k níž státníci musí obrátiti svou pozornost', plně odhodláni sloužiti budoucnosti a pravé svobodě obyvatelstva. Tento peněžní trust, či správněji řečeno, tento úvěrový trust, o němž Kongres zahájil své šetření, není bajkou, není výplodem fantasmie. ...viděl jsem muže, kteří pocítili jeho váhu, a viděl jsem muže, kteří jak se vyjádřili, byli „vysazeni z podnikání Hradební Třídou (*Wall Street*),“ protože Hradební Třída shledala je nepohodlnými a nepřála si jejich soutěže.“¹⁰⁰

„Amerika byla stvořena proto, aby každý člověk měl stejnou příležitost, jako každý druhý, býti pánem nad svým vlastním majetkem a osudem. ...Brojím-li proti finanční monopolisované kontrole, bojuji tudíž za svobodu každého muže v Americe, a bojuji za svobodu amerického průmyslu.“¹⁰¹

„Hlavní nebezpečí v této zemi nezáleží v tom, že tu jsou velké individuální svazy – ač i to je velmi nebezpečné – avšak, že jsou tu svazy svazů... spojených osobami různých ředitelstev v jediném „sdružení zájmů“, mnohem strašnější než jakékoli jiné jednotlivé sdružení, jež se odváží objeviti se na veřejnosti. ...co nám náleží dělati jest, rozmotati toto ohromné soudružné předivo zájmů.“¹⁰²

¹⁰⁰ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 67-68

¹⁰¹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 75

¹⁰² Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 68

Analýza politické rétoriky – shrnutí

Nominace lidu – Demokrat využívá značně rozmanitý soubor designací lidu. Metafory: síla, pramen, těleso; metonymie (synekdochy): dělník, člověk, muž, Amerika, chlapík; i obyčejná pojmenování: lid, obyvatelstvo, muži, Američané. Osobně jsem shledal, jako nejzajímavější designaci lidu - pramen či zdroj. Wilson elegantně ve své řeči přešel od otázky zachování (konservace) přírodních zdrojů k nutnosti zachování lidského zdroje (pramene). Rozmanitost designací také ukazuje na jeho širokou slovní zásobu a řečnický talent.

Nominace elit – o charakteru designace elit se dá říci téměř totéž, co o lidu. Řečník opět manifestuje svou širokou slovní zásobu a řečnickou obratnost. Rozdíl je v nadproporčním zastoupení metonymií. Nejčastějším způsobem je označení celku jeho částí, tedy užívání synekdoch: lidé z novin, političtí vůdci, řečníci, průmyslník, zaměstnavatel, továrny, výrobce, chlapík, monopol, monopol velkého úvěru, peněžní trust, úvěrový trust, Wall Street, speciální (zvláštní) zájem. Poměrně častým označením jsou také slovní spojení „tito páni“, „ti páni“ a „tito muži“.

Predikace lidu - Z toho, jaké vlastnosti řečník připisuje určité skupině, můžeme částečně odvodit, co si o této skupině myslí. Zajímavé třeba je, že víckrát využije přídavné jméno mohutný. Wilson tím chce evokovat sílu a energii, která se ukrývá v tomto „prameni“. Domnívám se, že účelem tohoto přídavného jména je dodat odvalu svým posluchačům (je nás hodně). Také to vyjadřuje určitou bázeň či úctu k této entitě.

Ještě mnohem častěji využívá adjektiva, prostý, průměrný, nebo obyčejný. Když vezmeme v potaz kontext jeho výroků, dojdeme k závěru, že je to míněno pozitivně. Záměrem jeho slov je lidu přisoudit autentičnost. Průměrný Američan je čistou esencí amerických hodnot.

Především je však nutno zmínit, že Wilson přisuzuje lidu myriádu pozitivních vlastností. Lid je podle něj: ctnostný, spravedlivý, slibný, nadějný, energický, spolehlivý, moudrý, pokorný atd. Dále je to zdroj životní síly národa.

Na druhou stranu však za něj nikdo nemluví (osamocení); má strach, že zůstane ignorován; je připraven o rovné příležitosti; jeho slabí jednotlivci jsou „drceni“ silnými monopoly; musí platit poplatek průmyslníkům kvůli vysokému tarifu; je závislý na vůli elit; je

nesvobodný, ale po svobodě touží. Jeho charakteristickou vlastností je také anonymita jeho příslušníků.

Predikace elit – Řečník přisuzuje elitám přirozeně odlišné vlastnosti, avšak ne vždy musí být negativní. Obecně se dá říci, že jeho pozitivní vnímání lidu je mnohem silnější, než negativní vnímání elit. Elity jsou tedy: zaopatřené, známé, mocné, soudržné a zastávají politické funkce. Dále jsou privilegované a vzdělané (zde vnímáno částečně negativně jako učená nevědomost) a jejich počet je omezený. Avšak Wilson zdůrazňuje, že jsou stále součástí lidu Spojených států. Mají být bráni v potaz, nicméně nyní jsou výlučně bráni v potaz. Tato skupina má dále pod kontrolou finance i průmysl země.

Mezi negativní vlastnosti jim přisuzované patří: nebezpečnost, kontrola vlády, ničení domácí soutěže a určování cen; paternalistický přístup k lidu, porušování principu suverenity lidu. Prosazování svého speciálního zájmu na úkor zájmu veřejného. Sklony k bohorovnosti. Zneužívání vysokých cel ve svůj prospěch. Drcení slabých prostřednictvím nekalých praktik. Mohutnost budící strach a zneužívání koncentrace kapitálu.

Argumentace – Demokrat využívá rozličných nástrojů argumentace. Wilson na některých místech neprezentuje to, co říká jako své názory, ale jako axiomy – samozřejmé pravdy. Nepřipouští žádnou pochybnost o pravdivosti toho, co nám sděluje.

Wilson argumentuje, že lid má epistemologické privilegium, kdy dokáže teorii fungování země konfrontovat s praxí. Proto je správné řídit se jeho úsudkem. Elita naopak nedosahuje kvalit lidu, jelikož nechápe problémy země. Také se snaží sugestivně využít osoby Abrahama Lincolna pro posílení svého argumentu.

Sugestivně také argumentuje americkými hodnotami svobody a rovnosti, když označuje tehdejší systém za neamerický. Systém je tedy amorální.

Správné a morální je, aby lid rozhodoval sám o sobě - prezident využívá axiomy liberalismu, není správné někoho vyloučit z procesu rozhodování (včetně elit).

Vysoký tarif podnítl průmyslníky k monopolizaci výroby a odstranění konkurence. Celní politika je tedy příčinou omezení pravidel volné trhu. Privilegium tarifu spočívá v tom, že umožňuje elitám dostávat poplatek za každý vyrobený předmět.

V Americe již není svoboda podnikání kvůli praktikám monopolu (který vznikl v důsledku vysokého tarifu), můžou za to neaktuální zákony, které toto nepostihují. Nutnost zrušení monopolů, jelikož na této zásadě byla Amerika stvořena. Každý pokrokář musí být proti

monopolům, jelikož jejich nekalé metody jsou všeobecně známé. Je nutno odstranit monopolové výhody, aby mohla být obnovena hospodářská soutěž, aby ti, kdož chtějí soutěžit s pány, mohli toto učinit.

Finanční toky jsou kontrolovány úzkou skupinou lidí. Tito si nepřejí konkurenci pro průmysl, jelikož jsou v něm zainteresováni. Argumentace zabývající se existencí této moci založena na výpovědích mužů, kteří měli být touto mocí vytlačeni. Obyčejný člověk je nesvobodný, protože není pánem svého osudu. Pokud tedy Wilson bojuje proti finančnímu monopolu, bojuje za svobodu každého člověka. Svazy svazů jsou tak nebezpečné a strach budící, jelikož jsou spojeny dohromady stejnými osobami, u kterých se koncentruje ohromná moc.

Perspektivace – Nejběžnějšími perspektivami, které Wilson zaujímá, jsou perspektiva z pozice lidu, perspektiva zaujatého pozorovatele a také první osoba jednotného čísla, když sděluje svůj osobní pohled.

Některá vyjádření jsou učiněna z pozice lidu – první osoby čísla množného (Wilson se snaží zdůraznit spojení se svými posluchači): „nejsme“, „jsme“, „nás“, „naši“. Když mluví z perspektivy lidu, tak například neříká: „Nesmím připustit“, ale: „Nesmíme připustit“; „Řekli jsme...“; „Vše, oč chceme žádati...“. Ovšem existují i případy kdy řečník mluví za lid: „Co lid nyní navrhuje...“ Tlumočí jeho myšlenky.

Wilson často mluví z perspektivy pozorovatele, nikoliv však nestranného. Z jeho vyjádření jde velmi snadno odvodit, jaké stanovisko zastává.

Když sděluje svůj pohled na věc užívá těchto výrazových prostředků: „Brojím-li...“; „Bojuji“; „Stojím naprosto na stanovisku“; „na čem mi záleží jest“; „namítám důtklivě“.

Intenzifikace - Wilson se snaží zintenzivnit své postuláty častým opakováním té samé myšlenky jinými slovy. Také využívá epizeuxisu když popisuje průměrné kvality Spojených států, což vede k intenzifikaci vyjádření. Používá zájmena jako nikdo, aby zesílil dopad svých slov. Dále uplatňuje slovní spojení, která implikují nutnost jednat: „hlavní potřeba našeho národa“, „velký problém vlády“, „náleží nám“; slovo důtklivě, aby zdůraznil svou opozici vůči paternalismu; i slova jako „nesmíme“ či „pouhým“, která mají za účel zvýraznit sdělení.

Uchyluje se také k opakování několika pojmenování v rychlém sledu za sebou: „Výrobce, průmyslník, Americký průmyslník...“ a rozhodným hodnotovým soudům: „Amerika je stvořena, aby zrušila monopoly jakéhokoli druhu...“ či: „Stojím naprosto na stanovisku, na němž každý pokrokovce má státi...“

Rovněž využívá dvě přídavná jména za sebou když mluví o „neopraveném“ a „neodůvodněném“ vlivu, což má zintenzivnit negativní vnímání tohoto vlivu a upotřebí také motiv boje, když mluví o svém snažení obnovit svobodu. V neposlední řadě, když mluví o svazích svazů, tak Wilson využívá přídavných jmen jako nebezpečné, strašné, ohromné.

Mitigace – Řečník sice na jednu stranu mluví o boji mezi elitami a lidem, na druhou stranu ale zmírňuje velkolepost tohoto souboje, když tvrdí, že to bude souboj krátký s jasným vítězem. Také v otázce revoluce mírní své výroky: „Stojíme tváří v tvář revoluci – ne krvavé revoluci; Amerika není nakloněna prolévati krev – nýbrž tiché revoluci...“

Rovněž se snaží různými způsoby mitigovat svá vyjádření vůči elitám, když například tvrdí, že elity jsou také součástí lidu, i když se tak necítí, nebo tím, že nezpochybňuje charakter těchto lidí, ale jejich pomýlené vidění světa přičítá omezenosti a odtrženosti od reality. Dokonce je označí za „výtečné chlapíky“ a „počestné muže“.

Kontextualizace knihy Nová svoboda

Širší společensko-politický kontext

Proslovy v knize Nová svoboda byly proneseny v roce 1912, tedy v době tzv. Progresivní éry. Desetiletí od 90. let 19. století do 20. let 20. století vytvořilo reformní hnutí ve Spojených státech, které vyústilo ve významné změny sociálních, politických, kulturních a hospodářských institucí v zemi. Impulz k reformě vycházel z všudypřítomného přesvědčení, že demokratický příslib země selhal. Politická korupce se zdála být endemická na všech úrovních vlády. Neregulovaná kapitalistická průmyslová ekonomika vykořisťovala dělníky a hrozila, že vytvoří vážný třídní rozkol, zejména proto, že právní systém chránil práva podnikatelů na úkor práv dělníků. Masová urbanizace proměnila zemi z venkovské, zemědělské společnosti na městskou a průmyslovou, charakterizovanou chudobou, nemocemi, zločinem a kulturním střetem. Rychlý technologický pokrok přinesl nové změny do každodenního života, které zanechaly v mnoha lidech pocit, že nemají kontrolu nad svými životy.¹⁰³

Reagující na výzvy, které tyto problémy představují, a obávající se, že bez zásadních změn by země mohla zažít třídní konflikt, skupiny Američanů navrhly provedení významných reforem. Základem všech navrhovaných reforem byla touha přivést více spravedlnosti a rovnosti do společnosti, která se zdála být stále více prosta těchto ideálů. Reformátoři se snažili učinit demokratický slib země realitou tím, že budou čelit jejím nedostatkům a hledat řešení. Navzdory rozdílům mezi pokrokaři, typy progresivismu a úspěchy a neúspěchy, tato reformní éra vnesla do národní debaty témata povahy a smyslu demokracie, jak a pro koho by měla demokratická společnost fungovat a co to znamená být pokrokovou společností.¹⁰⁴

Politická korupce, ekonomické vykořisťování, masová migrace a urbanizace, rychlý technologický pokrok a sociální nepokoje zpochybnily představu Spojených států jako spravedlivé a rovnoprávné společnosti. Skupiny Američanů z celé země navrhly reformovat politické, sociální, kulturní a ekonomické instituce země způsobem, který by podle jejich názoru řešil základní problémy, které vedly k nerovnostem v americké společnosti.¹⁰⁵

¹⁰³ Flanagan, Maureen A.: *America Reformed: Progressives and Progressivisms, 1890s – 1920s*. New York 2007 (Dále jen Flanagan, M.: *America Reformed: Progressives and Progressivisms, 1890s – 1920s*)

¹⁰⁴ Flanagan, M.: *America Reformed: Progressives and Progressivisms, 1890s – 1920s*. s. 10

¹⁰⁵ Flanagan, M.: *America Reformed: Progressives and Progressivisms, 1890s – 1920s*. s. 11

Reformní návrhy progresivní éry se lišily od návrhů dřívějších protestních hnutí. Pokrokaři pocházeli ze všech vrstev společnosti. Progresivismus směřoval k realizaci komplexních systémových reforem, které by změnily směr země. Tito lidé měli společné to, že viděli vládu jako nástroj, který mohl ochránit obyčejný lid před všemocnými magnáty a průmyslníky kteří měli pod kontrolou ekonomiku i politiku země.¹⁰⁶

Mimolingvistické sociální/sociologické proměnné a institucionální rámec

Projevy jsou proneseny v rámci politické kultury Spojených států, která má své kořeny v britském parlamentarismu a lockovském liberalismu, ale navíc přidává i aspekt republikanismu. Mezi stěžejní dokumenty odrážející korpus amerického myšlení patří: Deklarace nezávislosti (1776), Ústava Spojených států amerických (1787), Listy federalistů (1788), Listina práv (1791) a Gettysburský projev Abrahama Lincolna (1863). Tyto dokumenty byly také silně ovlivněny britskou právní tradicí – například Listinou práv (1689).¹⁰⁷

Spisovatel William Herberg ve své slavné knize *Protestant, Catholic, Jew: an Essay in American religious society* vystihuje americký národní étos takto: Americký způsob života je individualistický, dynamický a pragmatický. Prosazuje nejvyšší hodnotu a důstojnost jedince; zdůrazňuje neustálou činnost na jeho straně, jelikož on nikdy neodpočívá, ale vždy se snaží uspět; stanovuje etiku nezávislosti, zásluh a charakteru a soudí podle úspěchu: „činy, nikoliv kréda“ to je to, co se počítá. Americký způsob života je humanitární, pokrokový, optimistický. Američané jsou nepochybně nejvíce velkorysími a filantropickými lidmi na světě, pokud jde o jejich pohotovou a štědrú odpověď na utrpení kdekoli ve světě. Američan věří v pokrok, sebezdokonalení a zcela fanaticky ve vzdělávání. Avšak především je Američan idealistou. Pro Američana však nejsou peníze, nebo světské úspěchy hodnotou sami o sobě; takové „materialistické“ věci musí být v americké mysli ospravedlněny vznešenějšími okolnostmi, na základě „služby“ nebo „správcovství“ či „všeobecného blaha“ ...A protože jsou tak idealističtí, Američané mají tendenci být moralističtí; mají sklony vidět všechny otázky jako prosté a jednoduché, černobíle, otázky morálky.¹⁰⁸

¹⁰⁶ Tamtéž

¹⁰⁷ Hartz, Louis: *The Liberal Tradition in America: An Interpretation of American Political Thought since the Revolution*. Orlando 1955.

¹⁰⁸ Herberg, William: *Protestant, Catholic, Jew: an Essay in American religious sociology*. Chicago 1955. s. 79

V kontextu tohoto politického myšlení tedy Wilson pronášel své projevy a vliv tohoto étosu je skutečně znatelný. Uvedu několik nejflagrantnějších příkladů. Možná nejsilněji se projevuje Wilsonův idealismus. Mnohokrát ve svých projevech odkazuje na ideál Ameriky jako země, která je prosta monopolů jakéhokoliv druhu, bez králů a aristokracie – země rovnosti, svobody a samosprávy; „pozemský ráj“. ¹⁰⁹ Je si vědom, že tehdejší Amerika má k tomu ideálu daleko, ale tohoto ideálu už jednou dosaženo bylo (podle něj) a má být dosaženo znovu.

Dále také prezident často moralizuje. Současný *modus operandi* hospodářství a politiky je podle něj nemravný, naopak ty nejryzejší morální hodnoty vidí v obyčejném americkém lidu. ¹¹⁰

Jeho víru v pokrok a budoucnost ilustrují tato slova: „Nyní se to vše změnilo. My myslíme na budoucnost, ne na minulost, jakožto na slavnější dobu u porovnání s níž přítomnost je ničím. Pokrok, rozvoj – jsou moderní slova. Ideou moderní je zanechat minulost a spěti kupředu k něčemu novému.“ ¹¹¹

Přestože Wilson líčí situaci ve Spojených státech jako vážnou, nepřestává být optimistou: „Nebojím se revoluce. Mám neochvějnou důvěru v sílu Ameriky, že dovede se ovládati. ...můžeme to vše vykonati důstojným a střízlivým způsobem jako státníci a vlastenci.“ ¹¹²

Intertextuální a interdiskurzivní kontext

Woodrow Wilson se ve svých projevech inspiroval hodnotami vyjádřenými v Deklaraci nezávislosti – zejména osobní svobodou. Dokonce touto Deklarací několikrát argumentuje, aby dodal vážnost svým tvrzením, třeba zde, kde přirovnává soudobý boj proti tyranii monopolů k boji Američanů proti britské nadvládě (obojí byl v principu boj za svobodu): „V jaké podobě objevuje se v dnešní době boj mezi tyranstvím a svobodou? Jaká je ta zvláštní forma tyranství, proti němuž bojujeme? Jak ohrožuje práva národa, a co míníme podniknouti, aby náš boj proti němu byl úspěšný? Jaké mají býti články našeho nového prohlášení nezávislosti?“ ¹¹³

¹⁰⁹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 10-11, 15, 16, 24, 24-25, 74-75, 79-80, 86-87, 93, 99, 102

¹¹⁰ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 12, 22-23, 24-25, 46-47, 66, 76-77, 88, 92-93, 99, 101

¹¹¹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 20

¹¹² Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 16

¹¹³ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 22

Přidává parafráze Jeffersona: „...vše co vládě náleží učiniti jest, že oblékne stejnokroj policejního strážníka a řekne nyní ať nikdo nikomu neubližuje.“¹¹⁴. Cituje z Deklarace práv státu Virginie, když se brání potencionálnímu nařčení z radikalismu, ve chvíli, kdy podporuje zavedení nástrojů přímé demokracie: „Že všechna moc je obsažena v lidu a tedy odvozena z lidu, že úřady jsou jeho zmocněnci a služebníky a jsou mu tudíž vždy zodpověni...“¹¹⁵ Wilson se inspiroval Darwinovou teorií při svém výkladu Ústavy: „Živoucí politické ústavy musí být darwinské jak co do ústrojí, tak co do činnosti.“¹¹⁶ Naopak kritizuje „newtonovský“ výklad Ústavy v Listech federalistů, kdy tvrdí, že se autoři Listů inspirovali dílem Charlese Montesquieua *O duchu zákonů*: „Musili byste pouze čísti Listy federalistů, abyste našli tento fakt napsaný na každé stránce. Mluví o protivách a rovnováze v ústavě a vyjadřují své myšlenky podobně organizaci vesmíru... Byl to Francouz, Montesquieu, jenž jim ukázal, jak věrně napodobili Newtonův popis nebeského mechanismu. ...Ústava měla trvat a působití mocí protiv a rovnováhy. Nesnáš této theorie jest, že vláda není stroj, ale věc životná. Spadá ne pod theorii všehomíra, ale pod theorii organického života.“¹¹⁷

Komentoval a kritizoval volební program Pokrokové strany: „Navrhovaná spravedlnost je velice hezká, je velmi lákavá, v programu tom jsou odstavce, jež vzbuzují všechny sympatie našeho srdce, navrhuji věci, jež aby se staly, všichni si přejeme; jest však otázka, kdo je má vykonati? Pomocí čeho?“¹¹⁸ Cituje také několik veršů z básně Gellata Burgesse *Nachová kravička*, když chce vyjádřit myšlenku, že na světě neexistuje spasitel v lidské podobě – člověk, co zná vše: Nachovou kravičku nezřel jsem dosud, nemám ni naděje někdy ji zřítí – spíše však vidět ji dopřej mi osud, než abych musil tou kravičkou býti.“ Toto přirovnání spasitele k nachové kravičce slouží k tomu, aby Wilson vyjádřil, že nepotkal ještě někoho tak osvíceného, aby mohl sám vládnout celé zemi (vymezuje se tím vůči elitám), a že on sám tím spasitelem není. Argumentem tedy je, že neexistuje nikdo, kdo by mohl paternalisticky spravovat celou zemi. Pouze lid rozumí svým vlastním záležitostem.

Využívá část knihy Lewise Carrola *Za zrcadlem a co tam Alenka našla* jako podobenství pokroku. Jedná se o část, kde Šachová královna s Alenkou běží, aniž by se jim podařilo pohnout z místa. Šachová královna potom Alence řekne: „musila bys běžeti dvakráte tak rychle, abys se dostala někam jinam“¹¹⁹ Podle něj je to podobenství situace v Americe, jelikož zákony Spojených států (Alenka a Královna) nedržely krok se změnou politiky a

¹¹⁴ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 12

¹¹⁵ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 87

¹¹⁶ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 22

¹¹⁷ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 21

¹¹⁸ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 71

¹¹⁹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 17

hospodářství. Podle Wilsona Američané nejsou ani tam, kde byli, když se dali do běhu (kdy zákony odpovídaly situaci). Prezident říká, že je tedy nutné „běžet“ až do té chvíle, dokud „nedohoníme své vlastní podmínky“. Zákonodárství Spojených států musí „bežeti dvakrát tak rychle“, aby nastal pokrok.

Při své kritice vysokého tarifu zmiňuje články Payne-Aldrichova zákona: „Od vydání mrzkého tarifního zákona Payne-Aldrichova náš lid stále shledává skrytý význam a účel v něm stajený. Lidé přesvědčují se článek za článkem, jak hluboce a s jakou promyšleností byli oklamáni a zaskočeni.“¹²⁰ Pro jedno ze svých podobenství využije anglickou legendu o *Honzíkovi obrobijci*. Toto má být podobenství boje mezi malými podnikateli (Honzík) a velkými monopoly (obři). Wilson tvrdí, že pokud by každý měl rovné podmínky podnikání, tak by „Honzík“ pobil „obry“.¹²¹ Cituje britského ministerského předsedu Gladstona, když mluví o Ústavě: „Pan Gladstone prohlásil, že americká ústava je nejdokonalejší listina, jakou kdy lidský mozek vytvořil.“¹²² Při jedné příležitosti cituje politika a novináře Horace Greeleyho. Dokonce podle jeho výroku pojmenoval celý jeden projev: „Cesta k uchopení jest uchopiti se“.¹²³ Používá tohoto citátu v souvislosti s agitací ke svým posluchačům, aby uchopili znova vládu do svých rukou.

Ovšem největší vliv na prezidentův diskurz měla jednoznačně Bible. Napříč projevy se opakovaně objevují invokace Boha. Název jednoho proslovu je vzat přímo z Bible, konkrétně: „Budiž světlo“.¹²⁴ Ovšem jsou tu i další slova, která mají křesťanský původ. Jmenujme jenom: prozřetelnost, Baal, nebo ráj. Ale jsou tu i tradiční fráze jako: Bůh vám žehnej, či díkybohu. Objevují se i přímé citace modliteb: „Chléb náš vezdejší dej nám dnes“¹²⁵ a prezident také cituje španělské přísloví: „Bože, chraň mě před mými přáteli, a já si vezmu na starost nepřátele“.¹²⁶ V neposlední řadě se vícekrát vyjadřuje o Bohu jako o tvůrci světového řádu: „Kdyby Bůh to byl tak zařídil, aby všichni, kdož nemají pravdu, byli taškáři a lotry, zbavili bychom se jich velice snadno, neboť zanikli by sami sebou dříve nebo později, avšak Bůh učinil náš úkol nesnadnějším, - stvořil některé dobré lidi, kteří však myslí pochybně.“¹²⁷

¹²⁰ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 48

¹²¹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 62

¹²² Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 83

¹²³ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 80

¹²⁴ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 43

¹²⁵ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 72

¹²⁶ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 72

¹²⁷ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 79

Bezprostřední, jazykový či textově interní „co-text“ jsou slova obklopující určité slovo nebo pasáž v textu, která poskytují kontext a pomáhají určit význam. Čtenář si může prohlédnout bezprostřední kontextualizaci konceptu lidu výše v části podkapitoly „Kvalitativní měření“ nazývajícím se „Koncept lidu“.

Interpretace výsledků analýzy

Obecná charakteristika Wilsonova populismu

1. Velebení a idealizace obyčejného člověka jako zdroje skutečné moudrosti a životní síly národa. Důvěra ve schopnost lidu rozhodovat sám o sobě. Skutečný vůdce povstane z lidu, protože jenom on může rozumět problémům většiny Američanů. Obyčejní občaní mají podle Wilsona jisté epistemologické privilegium. Jedná se o myšlenku, že ti, kdož jsou nějakým způsobem marginalizováni, zaujímají výsadní postavení z hlediska pochopení jak svět skutečně funguje. Marginalizovaní lidé jsou podle této teorie v privilegovaném postavení pro přístup k „objektivní pravdě“, protože těmto skupinám je znám dominantní pohled (když využijí marxistické terminologie, tak bych mohl říct „idee vládnoucí třídy“) a zároveň poznají jeho limity ve vztahu k pravdě. Problemovým aspektem této teorie je otázka – jak široké je toto epistemologické privilegium? Kam až sahá schopnost „obyčejného člověka“ rozpoznat „objektivní pravdu“? Wilson tomuto privilegiu lidu přikládá značný význam, jak si čtenář mohl povšimnout ve vybraných úryvcích. Podle něj se vztahuje na všechny otázky, které se týkají celého amerického národa.
2. Zvláštní forma individualismu. Na jednu stranu odsuzování tzv. „rugged individualism“ tedy politiky laissez-faire, na druhou stranu snaha o využití moci státu k zajištění řádného vývoje jednotlivce. Tradiční individualisté chtěli omezovat moc vlády, zatímco Wilson chtěl osvobodit moc státu a využít ji ve jménu jednotlivce. Wilson tvrdí: „Svoboda za naší doby značí něco více, než aby člověk byl ponechán sám o sobě. Program svobodné vlády musí být za našich dnů kladný, ne pouze záporný.“¹²⁸ Zde právě naráží na původní koncept individualismu. Říká, že není možno řídit se podle starých pouček, kdy hlavním utlačovatelem byl stát a tedy omezováním jeho moci dosáhnout větší osobní svobody a nezávislosti jednotlivce. Mocenské vakuum po omezení státní moci využili noví utlačovatelé, a tudíž svoboda už nespočívá jenom v politice „nezasahování“ ze strany státního

¹²⁸ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 100-101

aparátu, ale v aktivním potírání nových „tyranů“, kteří brání jednotlivci v plném rozvoji.

3. Vnímání společnosti jako organismus, který se neustále vyvíjí. Wilson se ve svých projevech vyjadřuje o „živoucích politických ústavách“, které je tedy nutno interpretovat podle Darwina. „Společnost je živý organismus a musí poslouchat zákony života, nikoliv zákony mechaniky.“¹²⁹ Jeho inspirace Darwinem se však neomezovala na specifickou koncepci Ústavy. Je nutné tyto výroky vnímat v kontextu jeho přijetí darwinových konceptů i v jiných oblastech. Ve své knize *A History of the American People*, prosazoval antiimigrační rétoriku založenou na sociálním darwinismu.¹³⁰ V roce 1907 vedl kampaň ve státě Indiana, za povinnou sterilizaci kriminálních a mentálně postižených. Ve funkci guvernéra státu New Jersey podepsal zákon, který umožňoval sterilizaci zločinců a „slaboduchých“. Tímto zákonem byla vytvořena rada odborníků, která měla v gesci určit kandidáty pro sterilizaci.¹³¹ Není to tedy poprvé, kdy uplatnil darwinovy koncepty na lidskou společnost. Je tedy přirozené, že vyjádřil svou myšlenku z hlediska darwinovy teorie.

4. Anti-intelektualismus - projevuje se ve Wilsonově přesvědčení, že vzdělané vrstvy jsou odtrženy od reality všedního dne. Vícekrát se objevuje motiv, že bohatí a privilegovaní lidé jsou „odsouzeni k temnotám“. Prezident mluví o něčem, co by se mohlo nazývat „učennou nevědomostí“. Elity žijí ve svých „vzdušných zámcích“, a kvůli tomu mají dokonce tendenci bránit „pokroku“. Avšak Wilson nechce vykreslit tento konflikt obyčejného člověka a vzdělaných vrstev jako souboj dobra se zlem, ale spíše jako střet praxe a teorie. Nejlépe to zřejmě vystihuje následující výňatek z prezidentova proslovu: „Vzpomínám, že jsem mluvil před nedávnem ve škole, v níž... téměř všichni hoši byli syny velice bohatých lidí a řekl jsem jim, že hledím na ně s velkou lítostí, neboť jak jsem pravil: Mnozí z vašich druhů jsou odsouzeni k temnotám... ne proto, že by v universitní třídě byl nedostatek inteligence, ale

¹²⁹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 22

¹³⁰ Woodrow, Wilson: *A History of the American People*. New York 1902

¹³¹ Lombardo, Paul A.: *Three Generations, No Imbeciles: Eugenics, the Supreme Court, and Buck v. Bell*. Baltimore 2008

proto, že hoši třídy té nejsou ve styku se skutečným životem, kdežto „obyčejní“ občané jsou ve styku se skutečným životem den ze dne;“¹³²

5. Agitace – výzva obyčejnému lidu, aby jednal a vzal vládu opět do svých rukou. . Lid má být inkorporován do rozhodovacího procesu. Než vydá politik nějaké rozhodnutí, má se nejdříve poradit s „opravdovým Američanem“, aby pochopil jeho potřeby a poté by teprve měl rozhodnout. Lid má být tedy aktivní a účastnit se debat, a politici mají tyto diskuze vyhledávat. Záležitost, jež je nutno vyřešit spočívá v tom, jestli je lid dostatečně odhodlaný vzít vládu opět do svých rukou. „Bitva“ mezi lidem a vládnoucími elitami. Avšak snaha posluchače uklidnit, že se jedná pouze o malou skupinu lidí, kteří vládnou prostřednictvím klamu. Proto je vyzývá, aby se nebáli, i když na první pohled jejich velikost a moc vypadá hrůzostrašně. On sám nad nimi zvítězil v New Jersey, takže ví, že jsou to obři na hlíněných nohou. Lid má přestat být obětí klamu elit a chopit se opět své vlastní vlády: „Můj návrh zní, abychom už přestali hrát tuto zdánlivou hru, abychom se již vzchopili a hleděli uvést ideály americké politiky ve skutek...“¹³³
6. Sociální liberalismus – expanze statní moci za účelem obnovení svobody a zrušení privilegií. Snaha transformovat sociální problémy na morální problémy. Podle Wilsona je sociální politika věcí spravedlnosti. Odtud tedy jeho prosazování „sociální spravedlnosti“: „Všechny ty velké plány sociálního povznesení, o němž nyní šlechtní lidé mezi námi tolik mluví jsou řádně-li pochopeno, založeny na spravedlnosti, ne na blahovůli. Jsou založeny a spočívají na právu lidí dýchat čerstvý vzduch a žít; na právu žen roditi děti a ne klesati pod břemenem... na právu dětí prospívati a růsti a síliti;“¹³⁴ Vnímání státu a vlády jako nástrojů k výkonu spravedlnosti. Politika nezasahování umožnila silným utlačovat slabé. Pokud je vláda nestranná, tak pouze přihlíží tomu, jak velcí drtí malé – amorální.
7. Ambivalentní spíše pluralistický vztah k elitám podmíněný vyhrocenou náladou ve společnosti. Wilson se snaží balancovat svůj diskurz mezi ostrou kritikou a usměrňováním vášní. Zejména ve vztahu k elitám zaujímá pozici „zlatého středu“.

¹³² Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 34

¹³³ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 91

¹³⁴ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 78

Neignoruje problém a podává zdrcující kritiku soudobého systému a lidí, kteří ho vytvořili, ale zároveň své posluchače upozorňuje, že nějaká radikální krvavá revoluce a násilné svržení plutokracie není řešením. Mnohokrát zmiňuje, že jeho úmyslem není vyvolat třídní konflikt a nenávisť. To je nepochybně narážka na americké socialisty, od kterých se chtěl distancovat. Americký lid byl frustrován situací a prezident to moc dobře věděl. Radikální rétorikou by situaci pouze zhoršil a socialisté by z toho profitovali. Jedná se tedy o Wilsonovu pragmatickou strategii.

8. Ignorování otázek svobody a rovnosti u žen a rasových minorit. O ženách se Wilson zmiňuje několikrát v souvislosti se sociální politikou, konkrétně o opatřeních, které mají redukovat pracovní zátěž. Jednou také zmíní nový trend, kdy se ženy začínají účastnit politických diskuzí. Vnímá to spíše pozitivně, jelikož, stejně jako on, vnímají potřebu reformy. V jeho projevech a v programu Demokratické strany, však nenajdeme ani zmínku o rovných politických právech žen. Wilson se k této otázce vůbec nevyjádří, což by se dalo vnímat za pragmatický krok. Nechtěl si antagonizovat zastánce ani odpůrce ženského volebního práva. Pravděpodobně v této době vyčkával, jakým směrem se záležitost bude ubírat. O situaci minorit se nezmiňuje vůbec. Sice ve svých projevech využívá slovo „rasa“ v situaci, kdy mluví o tom, že jednou ze skvělých vlastností Ameriky je fakt, že nikdo nemůže předpovědět, z jaké rasy povstane příští vůdce národa, avšak tento pojem má v jeho pojetí s vysokou pravděpodobností odlišný obsah oproti dnešku. Jeho pojem rasy se bude blížit dnešnímu pojmu etnikum. Domnívám se, že uvažoval v této rovině: „anglosaská rasa“, „latinská či románská rasa“, nebo „slovanská rasa“. Tuto skutečnost můžeme odvodit z jeho politiky vůči minoritám v době jeho prezidentství: rasová segregace státní správy a armády.

Wilsonovy rétorické nástroje

1. Využívání nepřímých důkazů (*Anecdotal evidence*). Například Wilson vícekrát zmíní, že mu nejmenovaní podnikatelé v soukromí (ze strachu) sdělili, že v Americe panuje kontrola hospodářství ze strany monopolů, které se uchylují k nekalým praktikám vůči konkurenci. Další příklad se týká otázky růstu popularity socialistů

v důsledku zklamání amerických voličů se standardními stranami. Wilson se zeptá posluchačů, jestli si všimli růstu popularity socialistů, což byla však řečnická otázka. Jako argument roustoucí popularity socialistů v důsledku zklamání voličů poté využije historku o tom, že před několika měsíci zastavil se svým vlakem v malém městě v Nebrasce, kde se seznámil se starostou, který mu řekl, že je socialista. Wilson se ho poté zeptal, jestli to tedy znamená, že je toto město socialistické. On mu odpověděl, že ne, že se neklame ohledně povahy svého zvolení. 20% hlasů, údajně bylo od socialistů a zbytek hlasů pro něj mělo být protestních. A Wilson vzápětí pro posluchače dodá, že to byl protest proti zradě lidu ze strany obou velkých stran. Tyto historky, které prezident využívá, jsou naprosto neověřitelné. Aktéři jeho historek jsou anonymní. Jediné, co se dozvíme je to, že prezident potkal příslušného starostu v Nebrasce. Wilson tedy využívá osobních výpovědí anonymních aktérů, aby zdůraznil svůj argument. Důvěryhodnost jeho výroků je tedy čistě otázkou víry.

2. Užívání metafor a podobností – v části, kde se zabývá transparentností v politice mluví takto: „Lid chce otevřít dveře, chce otevřít okenice, chce vynést nemocné na čerstvý vzduch a na sluneční světlo. Chce pořádat velkou honbu a vykourit jistě živočichy z jejich brlohu. Chce vypudit šelmu v džungli, v níž, když jde na honbu je uchvácen šelmou místo, aby ji dostal. Rozhodl se tedy, že vezme sekeru a vymítí džungli a pak se podívá, kde ještě šelma bude se moci ukrýti. A já pro svou osobu přeji jim Lovu zdar! Džungle neplodí nic než nákazu a nechráni nic než nepřátele lidstva.“ Džungle je netransparentní proces politického rozhodování. Šelma jsou speciální zájmy. Pro svá podobnosti využívá známé příběhy a knihy jako *Za zrcadlem a co tam Alenka našla* a o *Honzíkovi obrobijci* či *Bibli*, kdy využije části modlitby otčenáše jako podobnosti o způsobu fungování světa. Účelem byla větší srozumitelnost či přístupnost či snaha identifikovat skryté podobnosti mezi dvěma myšlenkami. Posluchač si tak mnohem lépe zafixoval v paměti základní ideu, poté, co mu byla přednesena tak barvitými způsoby.
3. Při označování elit uplatnění metonymií – Wilson užívá rozmanitý soubor označení, uvedu některé příklady: organizace (množné číslo); monopol; mocný chlapík; velký chlapík; zvláštní odvětví průmyslu; Výrobce; průmyslník; Americký průmyslník; Zaměstnavatel; ředitel; továrny; monopol velkého úvěru; peněžní trust; úvěrový trust; Wall Street atd. Tento literární nástroj poskytuje hlubší význam jinak

obyčejným myšlenkám a objektům. Diskurz vykazující hlubší nebo skryté významy, přitahuje pozornost posluchačů.

4. Aplikace perspektivy zaujatého pozorovatele, či lidu. Řečník v mnoha případech započne popisovat soudobou situaci, ale nikoliv nestranně. Z diskurzu jde záměrně poznat, na čí straně se demokrat nachází. Chce dát přihlížejícím najevo, že mu situace, kterou popisuje, není lhostejná. Chce jim dát najevo, že stojí na jejich straně. Poté také často mluví v první osobě čísla množného. V podstatě se tím snaží tlumočit názory a požadavky lidu jako jeho tribun – jeden z nich. To je součástí Wilsonovy sebereprezentace.
5. Argumentum ad populum – jelikož má lid dříve zmiňované epistemologické privilegium, vykládá podle Wilsona Ameriku téměř vždy správně. Podle prezidenta tedy co si myslí lid (většina) to je pravdivé. Lid je pro něj zdroj moudrosti a životní zkušenosti. V otázkách, které se týkají celého národa je lid pro Wilsona tou nejvyšší autoritou.
6. Zdůraznění argumentů prostřednictvím častého opakování jinými slovy – Snad nejlépe je tento jev vidět v případě, kdy prezident mluví o „peněžním trustu“, avšak vyskytuje se i u ostatních témat. Wilson je schopen v rozmezí 213 slov sdělit šesti různými způsoby, že v Americe operuje tzv. „peněžní trust“.¹³⁵ Toto opakování má několik funkcí. 1) Má to pomoci jeho posluchačům pochopit tento abstraktní pojem. 2) Má to zdůraznit důležitost argumentu. 3) Má to vytvořit silnou paměťovou stopu. Jedná se o jednu z nejběžnějších přesvědčovacích technik.
7. Intensifikace prostřednictvím epizeuxisu – tento nástroj obvykle odráží silné emoce, vášnivost a důraz kladený na určité slovo či frázi. Ne náhodou tohoto nástroje Wilson využívá v případě slova „Amerika“ a „muž“ (člověk). Odráží (nebo to má odrážet) hluboký vztah náklonnosti k těmto entitám. Posluchače to má přesvědčit o jeho vlastenectví a o jeho pozitivním vztahu k lidu.

¹³⁵ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 67

8. Dramatizace a patos – Wilson mnohokrát posluchačům připomíná, co je v sázce. Osud celé země a jejich potomků. Varuje před programem Pokrokové strany, jelikož má za to, že by uzákonil tyranii monopolů. Tvrdí, že pak by k obnovení svobody byla nutná vzpoura. Také dramatizuje, když tvrdí, že Amerika má blízko k tomu stát se nejhorší vládou civilizovaného světa a že se nachází na prahu revoluce. To má vyvolat punc osudovosti tehdejších prezidentských voleb. Demokrat se tím snaží přesvědčit své posluchače o důležitosti jejich rozhodnutí. Wilsonův patetický diskurz krásně ilustruje tato věta: „Raději bych hladověl co svobodný muž, než abych byl krmen podle nálady těch, kdož organizují americký průmysl tak, jak jim se líbí organisovati jej.“¹³⁶ Prezident tím chce na posluchače zapůsobit silou svého přesvědčení.
9. Sugescie – Řečník využívá tzv. sugestivní otázky. Tyto otázky vyjadřují postoj řečníka k tomu, na co se ptá. Tazatel tedy do otázky vkládá požadovanou odpověď. „Není to právě důvodem, proč jsme hrdi na případy takové, jako je případ Abrahama Lincolna?“¹³⁷ nebo: Jestliže vláda má říkati mužům velkého obchodu a průmyslu, jak mají provozovati své podniky, tož nevidíte, že tito velcí podnikatelé vstoupí do bližšího ještě styku k vládě, než jsou nyní?“¹³⁸ Také využívá sugesci, když například mluví o amerických ideálech o tom, co Amerika je a co není. Prostřednictvím tohoto nástroje se snaží manipulovat s obecnstvem, aby z jeho ideály začalo sympatizovat, jelikož jsou autenticky americké.
10. Řečnické otázky – Wilson mnohokrát napříč projevy využívá tohoto nástroje, avšak nikdy neočekává odpověď. Odpovídá si sám. Hlavním účelem je vyjádřit určitou pointu. V tomto příkladu se prezident snaží ukázat, jak se změnil charakter zaměstnavatele oproti minulosti, kdy to byla obvykle jedna známá osoba a že je nesmyslné dělat, že se nic nezměnilo: „Nuže, jednají dělníci zaměstnaní u takové společnosti s tímto presidentem nebo s těmito řediteli? Naprosto ne. Jedná

¹³⁶ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 69

¹³⁷ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 33

¹³⁸ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 73

obecenstvo s tímto presidentem nebo s těmito řediteli? Naprosto ne. Můžete je volat k zodpovědnosti? Je to téměř nemožno.“¹³⁹

11. Argumentum ad verecundiam – Řečník, na podporu svého programu *Nové svobody* uvádí autoritu Otců zakladatelů a listin, které sepsali. Podle něj tito muži chtěli to samé co on – přinést lidstvu svobodu. Jeho program má jen naplnit vznešenou hlavní vizi zakladatelů Spojených států amerických.

¹³⁹ Woodrow, W.: *Nová svoboda*, s. 10

Kategorizace Wilsona na pravolevém spektru

Pravolevá typologie populismu vznikla proto, že populismus sám o sobě jako klasifikátor neříká nic (nebo jen velmi málo) o charakteru konkrétních návrhů změn. U Wilsona je tato kategorizace obtížná i po analýze charakteru těchto návrhů. Jedná se částečně o klasického liberála (Podporuje znovuoobnovení zásad volného trhu – svoboda podnikání, snížení cel, svoboda úvěru, určitá forma individualismu), částečně o liberála sociálního (zrušení privilegií – boj s nerovností) což by ho v dnešním kontextu stále řadilo vpravo, ale v kontextu počátku 20. století je to složitější. Plutokracie, či oligarchie, kterou totiž tak kritizuje, se nachází na politickém spektru ještě více vpravo. V této souvislosti vlastně navrhuje posun směrem doleva, jelikož kritizuje politiku laissez-faire (jak jsme si již řekli, bourbonští demokraté podporovali laissez-faire, republikáni naopak prosazovali intervence ze strany státu - například tarif - v zájmu podnikatelů) za to, že vedla k vytvoření společnosti, kde zákony pomáhají silným a utlačují slabé (kritizoval tedy nezasahování do systému, který byl nespravedlivý). Avšak politiku nezasahování nezavrhuje v tom smyslu, že chce zasáhnout jenom tam, kde to povede k obnovení svobody.

Na druhou stranu má však daleko k levicovým návrhům socialistů a členů Strany pokroku. Ti v expanzi státní moci a sociálních programů jdou mnohem dále než Wilson. Také explicitně vyslovují požadavek přerozdělování bohatství.¹⁴⁰ Prezident, také navrhuje expanzi státu, ale jen proto, aby byla obnovena svoboda podnikání. Pokud je nějaký podnikatel lepší a nevyužívá zakázaných metod, tak ho demokrat nemá v úmyslu jakkoliv obtěžovat. Ano, navrhuje i některé změny v oblasti sociální spravedlnosti, ovšem ne kvůli ekonomickému egalitářství, ale z důvodu toho, že obyčejný lid je nejdůležitějším zdrojem síly národa a pokud trpí on, trpí všichni. Veřejným zájmem je silná a zdravá Amerika, a toho lze dosáhnout některými sociálními opatřeními. Podpora existence odborů také vychází spíše z nutnosti přizpůsobit se novým poměrům (změně povahy zaměstnavatele na korporaci). Teoretická východiska pro sociální politiku jsou tedy podle mého mínění odlišná od levicových stran.

V tehdejší kontextu bych vpravo určitě umístil Republikánskou stranu, která je v otázce navrhovaných změn nejméně radikální.¹⁴¹ Wilson by byl se svým programem určitě nalevo od republikánů, jelikož prosazuje zrušení všech privilegií vládnoucí třídy a rovné

¹⁴⁰ THE NEW NATIONALISM. Theodore Roosevelt. Osawatomie 1910. s. 7 Dostupné na: <http://www.theodore-roosevelt.com/images/research/speeches/trnationalismspeech.pdf> [cit. 25. 03. 2019]

¹⁴¹ *Republican Party Platform of 1912*. Republican National Convention. Chicago 1912. Dostupné na: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=29633> [cit. 26. 03. 2019]

podmínky. Avšak dále vlevo je Strana pokroku, která se svými návrhy ženského volebního práva, zavedení pojištění pro starší občany, invalidy a nezaměstnané a univerzálního zdravotního pojištění atd., jde nepoměrně dále v politice přerozdělování zdrojů.¹⁴² A nakonec tu máme socialisty a jejich návrh na znárodnění výrobních prostředků. Wilson se tedy nachází někde uprostřed; oproti *statu quo* se jedná o posun doleva, ale nikoliv o zásadní posun. Domnívám se tedy, že bude nejmoudřejší označit ho v americkém kontextu roku 1912 za centristického populistu.

¹⁴² Progressive Party Platform of 1912. Progressive National Convention. Chicago 1912. Dostupné na: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/progressive-party-platform-1912> [cit. 26. 03. 2019]

Wilsonova reformní politika

V předchozí kapitole byl nastíněn obecný reformní rámec prezidenta Woodrowa Wilsona. Tato kapitola se bude zabývat otázkou transformace vizí prezidenta do reálné politiky. Jinými slovy, předmětem jejího zájmu bude zodpovědět otázku, jestli se populismus demokrata promítnul v politickém milieu Spojených států amerických do hmatatelných výsledků. Jeho program *Nové svobody* měl jako hlavní motiv vypořádat se s tzv. „Triple Wall of Privilege“, tuto zeď představovaly: trusty, tarif a banky.¹⁴³ Dostal Wilson svým slibům prosadit zásadní reformy v těchto oblastech? Pokud ano, jaký charakter tyto reformy měly? Na tyto otázky se v průběhu této kapitoly dozvíme odpověď. Odpovědi by nám také měly poskytnout určitý vhled do problematiky povahy Wilsonova populismu. Jednalo se pouze o rétorickou strategii, či o skutečné přesvědčení? Následující řádky nám mohou napovědět.

Tarif

Otázka tarifu polarizovala americkou politickou scénu po mnoho desítek let (viz. druhá kapitola), avšak až do nástupu Wilsonovy administrativy nedošlo k výrazné revizi protekcionistické politiky. V roce 1894 byli demokraté poměrně blízko zásadní reformě, avšak poté, co návrh zákona doputoval do Senátu, tehdy voleného nepřímo a údajně ovládaného zájmy byznysu,¹⁴⁴ nezbylo z původně navrhovaných sazeb skoro nic. Návrh nakonec vstoupil v platnost, ale úpravy sazeb byly pouze kosmetického rázu.¹⁴⁵

Pozdější úpravy tarifu před nástupem prezidenta Wilsona byly opět v režii protekcionistů. Dingleyho tarif z roku 1897 zavedl nejvyšší sazby v historii Spojených států.¹⁴⁶ V roce 1908 zvítězil v prezidentských volbách William Howard Taft, jenž přislíbil snížení

¹⁴³ MELBY, Julie L.: *Wilson's Triple Wall of Privilege*. Princeton University Library. In: <https://www.princeton.edu/~graphicarts/2010/01/wilsons_triple_wall_of_privile.html> [cit. 5. 4. 2019]

¹⁴⁴ Bybee, Jay S.: *Ulysses at the Mast: Democracy, Federalism, and the Sirens' Song of the Seventeenth Amendment*. Northwestern University Law Review. 91, 1997, č.1. s.543

¹⁴⁵ Kennedy, Robert: *Gorman's Triumph--A Humiliating Spectacle*. New York Times Archive. In: <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/learning/general/onthisday/harp/0908.html> [cit. 5. 4. 2019]

¹⁴⁶ Gould, Lewis: *New Perspectives on the Republican Party, 1877-1913*. American Historical Review. 77, 1972. s. 1074-1082.

tarifu. Výsledkem byl tzv. Payne-Aldrichův zákon, který však byl pro pokrokaře v Republikánské straně velkým zklamáním, jelikož snížil sazby průměrně jen o pět procent a u některých položek se sazba dokonce zvýšila. Tento celní zákon byl jedním z faktorů, který přispěl k rozštěpení Republikánské strany v roce 1912.¹⁴⁷

Poté, co se v březnu 1913 Wilson ujmul úřadu hlavy státu, svolal hned v dubnu výjimečné zasedání Kongresu, kde hodlal přednést svou výzvu k zásadní reformě protekcionistické politiky. Hlava státu tak učinila poprvé od dob Johna Adamse.¹⁴⁸ I když demokraté získali pohodlnou většinu v obou komorách Kongresu, prezident věděl, že bude nutné aktivně prosazovat novou legislativu. Zejména Senát byl proslulý svými protekcionistickými sklony.

To se také potvrdilo, a zatímco návrh kongresmana Underwooda prošel ve Sněmovně reprezentantů bez větších problémů, v Senátu se k návrhu počaly přidávat dodatky opět sazby zvyšující. Tehdy se však Wilson vložil do situace. Nechtěl totiž opakovat fiasko demokratů z roku 1894. Navštívil Kapitol, kde mezi senátory loboval za přijetí návrhu v původní formě. Také očekával iniciativu ze strany reformou poškozeného byznysu, který vyslal své vlastní lobbisty do Washingtonu, a veřejně varoval veřejnost, že se speciální zájem snaží ovlivnit legislativní proces. Tato taktika zafungovala a veřejné rozhořčení dalo této legislativě potřebný stimul. V květnu návrh prošel Sněmovnou reprezentantů v poměru 281-139 a v září, hlavně v důsledku prezidentovy intervence, Senát schválil dokument v poměru 44-37.¹⁴⁹

Tento nový tarifní zákon ustanovil nejnižší celní sazby od roku 1857. Základní tarifní sazba byla snížena z 40% na 25%. Například sazba na vlněné oděvy klesla z 56 na 18,5% a surové železo, ocel, vlna a zemědělské nářadí byly přesunuty na seznam výrobků, na které není uvaleno clo. Navíc, poplatky z dováženého zboží se začaly vypočítávat *ad valorem* místo podle fyzického množství. Politika tarifní reciprocity byla zrušena.¹⁵⁰

Důležitým aspektem tohoto zákona bylo znovuobnovení daně z příjmu, aby byla vykompenzována ztráta příjmů z celních poplatků. Do roku 1913 skutečně největší část

¹⁴⁷ Bauer, Patricia: *Payne-Aldrich Tariff Act*. Britannica. In: < <https://www.britannica.com/topic/Payne-Aldrich-Tariff-Act> > [cit. 5. 4. 2019]

¹⁴⁸ Kolakowski, Michael: *The President's State of the Union Message: Frequently Asked Questions*. Library of Congress. 2006. In: < <https://www.senate.gov/artandhistory/history/resources/pdf/stateoftheunion.pdf> > [cit. 5. 4. 2019]

¹⁴⁹ Crucini, Mario J.: *Sources of Variation in Real Tariff Rates: The United States, 1900-1940*. American Economic Review. 84, 1994, č.3. s. 732-743

¹⁵⁰ Faulkner, Harold U.: *The Decline of Laissez Faire, 1897-1917*. New York 1977. (Dále jen Faulkner, H.: *The Decline of Laissez Faire, 1897-1917*)

federálního rozpočtu tvořily celní poplatky. Prosadit tento mechanismus nebylo snadné a v minulosti byla daň z příjmu prohlášena za neústavní. Bylo nutné schválit ústavní dodatek (konkrétně šestnáctý), který zrušil nesmyslnou podmínku, která vyžadovala, aby každá přímá daň byla vyměřena proporcčně ve vztahu k počtu obyvatel příslušného státu. Nový celní zákon tedy zavedl progresivní daň z příjmů v rozpětí 1-7%. V důsledku toho, že daň platili pouze lidé s vykázaným příjmem vyšším než 3000 dolarů (u manželských párů tato hranice byla 4000), platila tuto daň velmi malá (bohatá) část populace.¹⁵¹

Hlavním účelem tohoto zákona bylo sice najít alternativní zdroj příjmů pro federální rozpočet, avšak progresivní dimenze zdanění vydláždila cestu politice „sociální spravedlnosti“. Avšak Murray Rothbard ve své knize píše, že tato daň penalizovala podnikatele jsoucí na vzestupu, kteří měli vysoký roční příjem ve vztahu k jejich bohatství, zatímco bohatí podnikatelé, kteří měli relativně nízké příjmy, platili mnohem méně. Výsledkem měla být podle autora redukce příjmové mobility a „osifikace“ existujících elit.¹⁵²

Mnozí považují schválení této legislativy za Wilsonovo velké politické vítězství. Koneckonců od dob Americké občanské války se celní politika nesla v duchu protekcionismu a během této doby, pokud byla cla vůbec někdy snížena, tak pouze marginálně. Oproti době předchozí se tedy jednalo o zásadní snížení, avšak ne všichni sdílí názor o přelomové důležitosti této legislativy. Harold Faulkner píše, že bylo nepravděpodobné, že by nový zákon postihl americký průmysl či ceny výrobků. Dále cituje Franka Taussiga, který o tomto tarifu říká: „vypadal, že sníží poplatky, které byly prohibitivní a zruší poplatky, které byly nominální.“¹⁵³

Prezident Wilson ve svých projevech označil tarif za zvláštní výsadu „amerického průmyslníka“. Podle něj vedla protekcionistická politika k vytvoření monopolů a zvýšení spotřebitelských cen. K tomuto přesvědčení ho nepochybně vedla výpověď předsedy cukrářského trustu Henryho Havemeyera před Kongresem v roce 1899, kdy tento podnikatel prohlásil toto: „Pochybuji, že bez tarifu bychom se odvážili vzít na sebe riziko vytvoření trustu... Já osobně bych neriskoval vše, co jsem měl... založením trust, ledaže by byl byznys chráněn, jak tomu také bylo, tarifem. ...Matkou všech trustů je celní zákon.“¹⁵⁴ Mám za to, že řečník dostal svému slibu prosadit skutečně zásadní změnu americké celní politiky. Snížení sazeb se týkalo 958 položek, zvýšení 86 (zejména v chemickém průmyslu) a 307 položek zůstalo nezměněnými.¹⁵⁵ Prosazování veřejného zájmu se odrazilo nejen ve snížení sazeb, ale také v přijetí progresivní daně z příjmu, která alespoň částečně redukovala ekonomickou

¹⁵¹ Lears, Jackson: *Rebirth of a Nation: The Making of Modern America, 1877-1920*. New York 2009.

¹⁵² Rothbard, Murray N.: *The Progressive Era*. Auburn 2017. (Dále jen Rothbard, M: *The Progressive Era*)

¹⁵³ Faulkner, H.: *The Decline of Laissez Faire, 1897-1917*. s. 63-64

¹⁵⁴ Rothbard, M: *The Progressive Era*. s. 103

¹⁵⁵ Faulkner, H.: *The Decline of Laissez Faire, 1897-1917*. s. 64

nerovnost. Pokud Wilson řekl, že tarifní zákonodárství má mít za předmět veřejný prospěch, tak v tomto případě se jednalo o krok tímto směrem.

Trusty

Reforma byznysu spočívala ve dvou zákonech. Zákon o Federální obchodní komisi (*Federal Trade Commission Act*) a Claytonův antitrustový zákon (*Clayton Anti-Trust Act*). Claytonův zákon je novela schválená americkým kongresem v roce 1914, která poskytuje důkladnější objasnění a podstatu Shermanovu antitrustovému zákonu z roku 1890. Zákon o Federální obchodní komisi je zákonem přijatým v roce 1914, kterým se zřizuje Federální obchodní komise.

Shermanův antitrustový zákon byl prvním zákonem, který zakazoval zřizování trustů a také monopolistické obchodní praktiky. Kongres přijal Shermanův zákon v roce 1890. Tento zakazoval: „Každou smlouvu, kombinaci ve formě trustu či jinou, nebo spiknutí za účelem omezení obchodu nebo obchodování mezi různými státy Unie, nebo s cizími národy,“¹⁵⁶ a učinil nezákonným: „monopolizovat nebo kombinovat či spolčit se s jakoukoli jinou osobou nebo osobami za účelem monopolizace jakékoli části obchodu nebo obchodování mezi různými státy Unie, či s cizími národy“.¹⁵⁷

První, kdo aktivně vystoupil vůči trustům, byl prezident Theodore Roosevelt. Ten věřil, že průmyslová koncentrace je v zásadě žádoucí, jelikož má své ekonomické benefity, ale je nutné ji kontrolovat a zasáhnout, pokud takové aktivity byly v rozporu s veřejným zájmem, tedy ohrožovaly volnou hospodářskou soutěž. V roce 1902 tuto zásadu v praxi prosadil, když jeho vláda zažalovala železniční trust *Northern Securities Company*, podle Shermanova antitrustového zákona. Vyzval tím na souboj mocné kapitalisty, jako byli Morgan, Harriman a Hill. Nejvyšší soud se v roce 1904 postavil na stranu vlády, a železniční monopol byl rozpuštěn.¹⁵⁸ Panuje přesvědčení, že pronásledování trustů bylo ze strany Roosevelta účelové. Věděl totiž o velkém pobouření, které panuje ve společnosti vůči všemocným monopolům. Po

¹⁵⁶ 15 U.S. Code § 1. *Trusts, etc., in restraint of trade illegal; penalty*. Legal Information Institute. In: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/15/1> [cit. 6. 4. 2019]

¹⁵⁷ 15 U.S. Code § 2. *Monopolizing trade a felony; penalty*. Legal Information Institute. In: < <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/15/2> > [cit. 6. 4. 2019]

¹⁵⁸ Ver Steeg, Clarence L.: *The American people: their history*. New York 1962 (Dále jen Ver Steeg, C: *The American people: their history*)

rozpuštění Northern Securities získal přezdívku *trust buster* (rozbíječ trustů), která mu příznivě naklonila veřejné mínění.¹⁵⁹

Přestože jeho nástupce William Howard Taft inicioval dvojnásobek žalob vůči trustům oproti svému předchůdci, vysloužil si označení konzervativce a přítele byznysu.¹⁶⁰ Vágní jazyk zákona však podnikům umožnil pokračovat v činnostech, které zabraňovaly svobodné soutěži a spravedlivému utváření cen. Vzhledem k tomu, že se Shermanův zákon zaměřoval pouze na kombinace byznysu zahrnující samostatné společnosti, mnoho podniků využilo situace a sloučilo se do jedné korporace. Vláda také využívala tento zákon k potlačování odborových svazů, které se v této době staly běžnějšími.¹⁶¹

Kulminace progresivní éry zvolením Wilsona, přinesla zvýšený zájem na kontrole trustů a příznivější postoje vůči odborům. Panovalo obecné přesvědčení, že vládní antitrustová politika nebyla dostatečně efektivní a že bude nutno doplnit a posílit Shermanův zákon. V roce 1914 představil Henry De Lamar Clayton svůj antitrustový zákon. Wilson se zpočátku aktivně angažoval na podporu, jak Claytonova zákona, tak zákona o Federální obchodní komisi, ale později, zejména v důsledku umrtí jeho ženy Ellen, se přestal na jejich prosazování podílet.¹⁶² Zákon prošel hlasováním ve Sněmovně reprezentatů 277 - 54. Senát schválil svou vlastní verzi hlasováním 46 – 16; finální verze zákona (po dohodě obou komor Kongresu), prošla Senátem 5. října a konečně Sněmovnou 8. října.¹⁶³

Claytonův zákon provedl jak věcné, tak procesní úpravy federálního antimonopolního zákonodárství. Účelem zákona je v zásadě zachycovat praktiky omezující svobodnou soutěž v jejich počátcích tím, že zakazuje určité druhy jednání, které nejsou v nejlepším zájmu svobodného trhu. Mezi některá ustanovení patří: 1) Zákaz cenové diskriminace; zákon zakazuje cenovou diskriminaci mezi různými zákazníky, kteří kupují stejné zboží. 2) Zákaz monopolů; v paragrafu 3 zákon zakazuje společnostem, aby uzavíraly smlouvy nebo dohody, za účelem vyhnutí se vzájemné soutěži, nebo aby vytvořily monopoly. 3) Ochrana odborů a zemědělských organizací; Paragraf 6 stanovuje ochranu odborových svazů a zemědělských organizací: „Že práce lidské bytosti není komoditou nebo obchodním artiklem. Nic, co je obsaženo v antimonopolních zákonech, nesmí být vykládáno tak, aby zakazovalo existenci a fungování

¹⁵⁹ Brogan, Hugh.: *The Penguin history of the United States of America*. London 1990

¹⁶⁰ Heideking, Jürgen: *Američtí prezidenti*. Praha 1999.

¹⁶¹ *Clayton Antitrust Act*. Ballotpedia. In: < https://ballotpedia.org/Clayton_Antitrust_Act > [cit. 6. 4. 2019]

¹⁶² Cooper, John M.: *Woodrow Wilson: A biography*. New York 2009

¹⁶³ Ver Steeg, C: *The American people: their history*. s. 525-530

odborových, zemědělských nebo zahradnických organizací, které byly zřízeny pro účely vzájemné pomoci, a které nemají kmenové jmění nebo nejsou vedeny za účelem zisku.“¹⁶⁴

Dále zde můžeme nalézt ustanovení týkající se fúzí a akvizic; Paragraf 7 zakazuje společnostem nabývat nebo se sloučit s jinou společností, pokud by důsledkem této kombinace bylo podstatné snížení svobodné soutěže. Toto neznamenalo omezení fúzí a akvizic uskutečněných výhradně za účelem investice nebo vytváření dceřiných společností pro legitimní obchodní účely. Důležitý jsou také paragrafy 8 a 10, které se zabývají střetem zájmů; žádná osoba nesmí být zároveň ředitelem nebo jiným úředníkem či zaměstnancem více než jedné banky, bankovní asociace nebo trustové společnosti“ s aktivy nad 5 milionů dolarů. Paragraf 10 zakazuje běžným dopravcům uzavírat smlouvy nebo transakce se společnostmi, ve kterých jejich vlastní úředníci nebo členové představenstva sloužili nebo měli významný finanční zájem. Taková transakce by se však mohla uskutečnit, kdyby Komise pro mezistátní obchod určila, že je to nejspravedlivější a nejkonkurenceschopnější možnost.¹⁶⁵

Konečně je zde paragraf 14, který v sobě zahrnuje otázku osobní zodpovědnosti ředitelů podniků; jestliže korporace byla shledána vinnou z porušení zákona, pak ředitelé a úředníci, kteří nařídili nebo schválili nezákonné praktiky, budou také shledáni vinnými z přestupku, podléhající buď pokutě nepřesahující 5 000 dolarů nebo vězení v délce jednoho roku.¹⁶⁶

K vymáhání ustanovení Claytonova antitrustového zákona byla zřízena Federální obchodní komise. V roce 1913, během prvního roku v úřadu, Wilson vytvořil Kancelář pro otázku korporací (*Bureau of Corporations*), která byla pověřena vyšetřováním monopolistických obchodních praktik. Poté, v roce 1914, s podporou Wilsona byla vytvořena Federální obchodní komise. Senát tento zákon schválil 8. září 1914 poměrem 43-5. Sněmovna reprezentantů schválila legislativu prostřednictvím aklamace 10. září 1914. Komise zahájila svou činnost v březnu 1915. Federální obchodní komise nahradila Kancelář pro otázku korporací, která byla původně vytvořena za president Theodore Roosevelt, a rozšířila její pravomoce. 26. září 1914 vstoupil tento zákon podpisem Woodrowa Wilsona v platnost.

Pětičlenný orgán byl vytvořen s cílem chránit spotřebitele tím, že zabrání tomu, co považovalo za nekalé metody hospodářské soutěže mezi podniky a podvodné obchodní praktiky. Federální obchodní komise zkoumá dohody o určování cen a jiné nekalé metody

¹⁶⁴ *An Act To supplement existing laws against unlawful restraints and monopolies, and for other purposes.* United States Congress. In: <http://www.legisworks.org/congress/63/publaw-212.pdf> [cit. 6. 4. 2019] (Dále jen *An Act To supplement existing laws against unlawful restraints and monopolies, and for other purposes.*)

¹⁶⁵ Tamtéž

¹⁶⁶ Tamtéž

hospodářské soutěže, zakazuje fúze a cenovou diskriminaci, které ohrožují hospodářskou soutěž; zkoumá podvodné praktiky, jako je falešná inzerce a snaží se o regulaci balení a označování spotřebního zboží, aby se zabránilo podvodům. Zákon dává Komisi pravomoc „1) předcházet nekalým metodám hospodářské soutěže a nekalým či klamným jednáním nebo praktikám v obchodě nebo ovlivňujícím obchod; 2) usilovat o finanční odškodnění a další úlevy za jednání poškozující spotřebitele; 3) předepisovat pravidla, která budou specificky definovat akty nebo praktiky, které jsou nekalé nebo klamavé, a stanoví požadavky určené k předcházení těmto činům nebo postupům; 4) shromažďovat a zpracovávat informace a provádět vyšetřování týkající se organizace, byznysu, praktik a řízení subjektů zabývajících se obchodem; a e) předkládat Kongresu a veřejnosti zprávy a legislativní doporučení.¹⁶⁷

Zákon o Federální obchodní komisi (FOK) pracuje ve spojení se Shermanovým a Claytonovým zákonem. Jakékoliv porušení Shermanova zákona porušuje zároveň zákon o Federální obchodní komisi, takže FOK může jednat v případech, které porušují oba zákony. Tento zákon, spolu se dvěma dalšími antitrustovými zákony, byl vytvořen za účelem - chránit proces hospodářské soutěže ve prospěch spotřebitelů; zajistit, aby existovaly silné stimuly pro podniky fungovat efektivně; udržovat ceny na nízké úrovni a naopak udržovat vysokou kvalitu zboží.¹⁶⁸

Na rozdíl od Shermanova a Claytonova zákona, zákon o FOK umožňuje obviněné straně uzavřít dohodu (*consent agreement*) s FOK, ve které strana nepřipouští vinu, ale souhlasí, že se v budoucnu nebude angažovat v pochybných praktikách. Zákon o FOK také dává FOK pravomoc vydávat příkazy k zastavení a upuštění od protiprávní činnosti (*cease and desist orders*), které jsou vymahatelné žádostí k odvolacímu soudu Spojených států amerických. Neschopnost žalované strany jednat v souladu s dohodou o souhlasu nebo příkazem o zastavení a upuštění protiprávní činnosti může být vyhodnocena jako opovrhování a následně předána americkému ministerstvu spravedlnosti (AMS), mimo jiné. Za určitých okolností může FOK předat případ AMS, aniž by nejdříve vydala varování, nebo může podat civilní žalobu proti žalované straně. To může nastat, pokud FOK věří, že chování protistrany je tak závažné, že neodůvodňuje vydání varování nebo pokud se žalovaná strana rozhodne s FOK nespolupracovat.¹⁶⁹

¹⁶⁷ *Federal Trade Commission Act*. United States Congress. In: < <https://legcounsel.house.gov/Comps/Federal%20Trade%20Commission%20Act.pdf> > [cit. 7. 4. 2019] (Dále jen *Federal Trade Commission Act*)

¹⁶⁸ *The Antitrust Laws*. Federal Trade Commission. In: < <https://www.ftc.gov/tips-advice/competition-guidance/guide-antitrust-laws/antitrust-laws> > [cit. 7. 4. 2019]

¹⁶⁹ *Federal Trade Commission Act*

Mohlo by se zdát, že přijetím těchto zákonů získala vláda účinné prostředky k potírání trustů. Ne všichni však souhlasí. Richard Hofstadter ve své knize *Age of Reform* tvrdí, že zákony neobsahovaly žádná ustanovení, které by obešly velmi škodlivý přístup Nejvyššího soudu k antitrustovým žalobám. Také podle něj nebylo vyvinuto důsledné úsilí vymáhat ustanovení těchto zákonů. Jako jeden z důvodů udává, že nominovaní komisaři byli obecně spíše nakloněni byznysu.¹⁷⁰ Prezident Wilson tedy splnil další ze svých slibů. Vláda získala extenzivnější nástroje pro boj s monopolem, což je fakt. Avšak existují pochyby o tom, že by se těchto nástrojů skutečně efektivně využívalo k ochraně hospodářské soutěže.

Banky

Asi nejdůležitější Wilsonovou reformou je zásadní změna amerického bankovního systému. Až do jeho nástupu fungoval v Americe systém kvazi-centralizovaný systém národních bank. Schválení zákona o národních bankách v roce 1863 znamenalo díky prohibitivní dani na bankovky státních bank, centralizaci vydávání bankovek do rukou federálně akreditovaných národních bank. Účelem bylo vytvořit národní oběživo. Aby se toho dosáhlo, všechny národní banky byly povinovány přijímat oběživo ostatních národních bank. Tyto bankovky musely být kryty federálními dluhopisy. Bankovníctví tedy bylo dotováno, privilegováno a kvazi-centralizované pod záštitou hrstky velkých bank z Wall Street. Avšak neexistovala žádná centrální banka, která by jednala jako věřitel poslední instance. Tento systém ale neznamenal kompletní destrukci tzv. státních bank. Tyto státní a jiné nevládní banky představovaly s postupem času stále tvrdší konkurenci pro Wall Street o peněžní zdroje národa. Státní banky byly osvobozeny od vysokých zákonných požadavků na vstupní kapitál pro participaci v národním bankovním systému a bankovní zákony, obzvláště v důležitých státech jako Michigan, Kalifornie, a New York, se staly volnějším během 90. let 19. století.¹⁷¹

Ministerstvo financí se snažilo fungovat jako centrální banka, pumpováním peněz do systému během recesí nákupem vládních dluhopisů na volném trhu a vysokými vklady u komerčních bank. Jak však ukázal rok 1907, tento systém byl velmi nedokonalý. Jednalo se o jednu z mnoha finančních krizí tzv. „panik“ - věřitelé bank pořádali tzv. „run na banky“ a hromadně vybírali své vklady, což vedlo ke krizi likvidity a nedostatku peněžní zásoby v systému. Bankéři se domnívali, že skutečným problémem je, že Spojené státy jsou poslední

¹⁷⁰ Hofstadter, Richard: *The Age of Reform*. New York 1960.

¹⁷¹ Rothbard, M: *The Progressive Era*. s. 479-480.

významnou zemí bez centrální banky, která by mohla v době finanční krize poskytnout stabilitu a nouzové úvěry. Měli obavy z obecné křehkosti rozsáhlého, decentralizovaného bankovního systému, který se nedal regulovat bez mimořádného zásahu jednoho člověka (V roce 1907 převzal iniciativu John Pierpont Morgan, který svým, jednáním vrátil do systému likviditu). Mezi finanční lídry, kteří obhajovali centrální banku a elastickou měnu po Panice v roce 1907 patřili: Frank Vanderlip, Myron T. Herrick, William Barret Ridgely, George E. Roberts, Isaac Newton Seligman a Jacob H. Schiff. Zdůrazňovali potřebu pružné peněžní zásoby, která by se mohla podle potřeby zvětšit nebo zmenšit. Příští rok Kongres ustavil komisi odborníků, kteří měli přijít s nadstranickým řešením.¹⁷²

Senátor z Rhode Islandu Nelson Aldrich, republikánský lídr v Senátu, vedl Komisi osobně s pomocí týmu ekonomů. Od vzniku Národní měnové komise až do prezentace Aldrichova plánu Kongresu o čtyři roky později, byl senátor Aldrich a lidé v komisi velkými podporovateli zřízení centrální banky. Aldrich a Národní měnová komise však nebyli jedinými podporovateli zřízení nové instituce. Další byl Paul Moritz Warburg, jeden z nejdůležitějších vlivů při vytváření Federálního rezervního systému. Warburg, představitel velké mezinárodní bankovní rodiny a německé investiční banky M.M. Warburg and Company, emigroval do Spojených států v roce 1902, aby se stal partnerem ve vlivném newyorském bankovním domě Kuhna, Loeba & Co. Citlivý na americké námitky proti myšlence centralizace nebo kontroly z Wall Street, Warburg vždy neupřímně trval na tom, že jeho plán není ve skutečnosti centrální bankou. Ve svém projevu *United Reserve Bank* vymezil základní rysy budoucího Federálního rezervního systému. Klíčem k jeho fungování měl být monopol na vydávání veškerého oběživa ve Spojených státech. Aby banky získaly tyto bankovky, musejí ponechat své rezervy v Rezervní bance. Rezervy by proto byly dlouhodobě centralizovány. Vkladatelé banky by byli přísně omezeni na členské banky a federální vládu. Banka měla být řízena představenstvem vybraným paritně třemi skupinami: členskými bankami, akcionáři Rezervní banky a federální vládou. Warburgův plán se v mnohem inspiroval z fungování Německé centrální banky.¹⁷³

V druhé polovině roku 1910, někdo v kruhu senátora Aldricha dostal nápad svolat malou skupinu předních obhájců centrální banky na tajnou soukromou schůzku za účelem vytvoření návrhu zákona o centrální bance. Utajené setkání se konalo v listopadu na ostrově Jekyll v Georgii. Rothbard píše, že mezi účastníky byli: Senátor Nelson Aldrich; Henry Davison – partner J.P. Morgana; Paul Warburg; Frank Vanderlip – viceprezident Rockfellerovy *National City Bank*; Charles Norton – prezident Morganovy *First National Bank of New York*; a ekonom

¹⁷² Wicker, Elmus: *The Great Debate on Banking Reform: Nelson Aldrich and the Origins of the Fed*. Columbus 2005.

¹⁷³ Rothbard, M: *The Progressive Era*. s. 484-485.

z Harvardu Andrew Piatt asistent senátora Aldricha v Národní měnové komisi. Podle Rothbarda toto setkání ztělesňuje koalici finančních a bankovních zájmů, které stály v pozadí tvorby Federálního rezervního systému.¹⁷⁴

Využívající výstupů Národní měnové komise přišlo toto setkání s návrhem zákona o centrální bance. Hlavním bodem sporu na této schůzce bylo to, že Aldrich chtěl otevřeně prosadit myšlenku centrální banky podle evropského modelu, zatímco Warburg a ostatní bankéři, v této otázce politicky obratnější než senátor, tvrdili, že realita centrálního bankovníctví musí být oděna v hávu decentralizace. Kompletní návrh z ostrova Jekyll byl představen Aldrichem Národní měnové komisi v lednu 1911. Mírně revidovaný, byl představen, spolu se zprávou komise, o rok později jako *Aldrich Bill*, který se zase stal, ve všech základních bodech, finálním zákonem o Federálním rezervním systému.¹⁷⁵

Aldrich a Měnová komise učinili neobvyklý krok, když odložili svou zprávu Kongresu o 12 měsíců, z ledna 1911 na leden 1912. Kvůli vítězství demokratů v kongresových volbách v roce 1910 bylo nutné strávit rok získáváním podpory pro centrální banku mezi demokraty, bankéři a laickou veřejností. Na začátku února 1911 se tedy 22 nejpřednějších bankéřů z 12 měst sjelo do Atlantic City na setkání za zavřenými dveřmi, které trvalo tři dny, aby jednali o Aldrichově plánu; konference přijala plán s vřelostí. V soukromé diskuzi, James Forgan, prezident Rockefellerem ovládané *First National Bank of Chicago*, prohlásil, že všichni na konferenci schválili Aldrichův plán a také to, že skutečným cílem konference bylo získat podporu bankovní komunity pro vládní kontrolu bankovního systému, avšak řízenou bankéři pro jejich vlastní cíle. Pozitivně byl přijat také fakt, že Aldrichův zákon zvyšuje schopnost velkých národních bank konkurovat rychle rostoucím státním bankám, pomáhá dostat státní banky pod kontrolu a posiluje pozici národních bank v zahraničních bankovních aktivitách.¹⁷⁶

Dostáváme se do doby, kdy americká veřejnost započala podezřívat bankéře z Wall Street, že vytvořili tzv. peněžní trust. Advokát Samuel Untermyer, který vedl v roce 1913 *Pujo Money Trust Investigation Committee*, vyšetřující finanční trusty, definoval peněžní trust takto: „Peněžní trust definujeme jako zavedenou identitu a komunitu zájmu mezi několika předními muži financí, která byla vytvořena a je držena pohromadě prostřednictvím holdingu, propojených ředitelství a dalších forem nadvlády nad bankami, trustovými společnostmi, železnicemi, veřejnými službami a průmyslovými podniky, což má za následek obrovskou a

¹⁷⁴ Rothbard, M: *The Progressive Era*. s. 486

¹⁷⁵ Tamtéž

¹⁷⁶ Kolko, Gabriel: *Triumph of Conservatism: A Reinterpretation of American History, 1900-1916*. New York 1963. (Dále jen Kolko, G: *Triumph of Conservatism: A Reinterpretation of American History, 1900-1916*)

rostoucí koncentraci a kontrolu peněz a úvěrů v rukou několika mužů.¹⁷⁷ Jak již víme z druhé kapitoly, tato koncentrace kapitálu děsila i Wilsona. V roce 1912 (ještě před Wilsonovým zvolením) byl Arsene Pujo pověřen sestavením komise, která by se zabývala právě otázkou „peněžního trustu“.

Objektem zkoumání členů komise se stali tři hlavní body: clearingové banky, burza cenných papírů v New Yorku, koncentrace kapitálu a úvěrů. Problémy byly nalezeny ve všech třech oblastech. Pro účely této práce je důležitá zejména poslední. Nálezy komise *de facto* potvrdily existenci „peněžního trustu“. Komise odhalila několik faktorů, jako je konsolidace bank a propojení ředitelství (kdy několik málo mužů vykonávalo pozici ředitele v několika institucích), které vedly ke kapitálové akumulaci zhruba ve výši 43% bankovních zdrojů země dvaceti největšími bankami Spojených států. Kromě toho bylo zjištěno, že přibližně 180 osob pokrývajících 341 ředitelství ve 112 korporacích vlastnilo 22 245 000 000 dolarů v agregovaných zdrojích kapitalizace. Vedení tohoto finančního impéria bylo výslovně přiřknuto Johnu Pierpontu Morganovi. Ve zprávě byl mimo jiné výslovně zmíněn i Paul Warburg.¹⁷⁸

Nálada v zemi tedy byla pochopitelně taková, že je nutno tuto kontrolu peněžní zásoby Wall Streetem regulovat. Až na několik výjimek prakticky všechny politické frakce upřednostňovaly nějakou formu centrální banky. Aldrichův zákon se setkal s velkým odporem politiků. Kritici vytýkali Aldrichovi jeho zaujatost kvůli jeho blízkým vazbám na bohaté bankéře jako byli J. P. Morgan a John D. Rockefeller, Jr, Aldrichův zeť. Většina Republikánů favorizovala Aldrichův plán, ale ten postrádal dostatek podpory v Kongresu, protože farmářské a západní státy viděly v tomto plánu favorizování „východního establishmentu“. Naopak, progresivní demokraté favorizovali rezervní systém vlastněný a provozovaný vládou; věřili, že veřejné vlastnictví centrální banky by ukončilo kontrolu americké peněžní zásoby Wall Streetem. Konzervativní demokraté bojovali za soukromě vlastněný, ale decentralizovaný rezervní systém, který by stále nebyl kontrolován Wall Streetem.¹⁷⁹

Woodrow Wilson, se ihned po svém nástupu stal hlavním proponentem bankovní a měnové reformy v 63. Kongresu (1913-1915). Spolupracoval se dvěma předsedy Sněmovního a Senátního bankovního a měnové výboru, kongresmanem Carterem Glassem a senátorem Robertem Owenem. Byl to Wilson, který trval na tom, že regionální banky Federálního rezervního systému budou kontrolovány centrální radou Federálního rezervního systému

¹⁷⁷ *Say The Money Trust Is Now Disclosed*. The New York Times. January 12, 1913. In: <<https://timesmachine.nytimes.com/timesmachine/1913/01/12/100604553.pdf>> [cit. 9. 4. 2019]

¹⁷⁸ *Committee Appointed Pursuant to House Resolutions 429 and 504 to Investigate the Concentration of Control of Money and Credit*. United States Congress. In: <https://info.publicintelligence.net/PujoCommitteeReport.pdf> [cit. 9. 4. 2019]

¹⁷⁹ *America's Unknown Enemy: Beyond Conspiracy*. American Institute for Economic Research. Great Barrington 1993 (Dále jen *America's Unknown Enemy: Beyond Conspiracy*)

(*central Federal Reserve board*), kterou jmenuje prezident se souhlasem amerického Senátu. Právě kompromisní legislativní návrh kongresmana Glasse, známý více jako zákon o Federálním rezervním systému, nakonec uspokojil dostatek amerických zákonodárců a na samém konci roku 1913 prošel 22. prosince Sněmovnou v poměru 298-60 a Senátem 23. prosince v poměru 43-25. Ještě v ten samý den prezident Wilson tento zákon podepsal.¹⁸⁰

Tento zákon skutečně představuje kompromis mezi centralizační a decentralizační tendencí. Vytvářel systém regionálních Federálních rezervních bank (bylo vytvořeno 12 regionů) a také Federální rezervní radu. Regionální banky uspokojily místní zájmy a ty, kteří se bojovali proti vlivu „východního bankovníctví“. Ustanovení zřizující Federální rezervní radu splnilo přání těch, kteří vnímali potřebu jednotné struktury centrálního bankovníctví. Federální rezervní rada sestávala ze sedmi osob: ministra financí a kontrolora měny jako členů *ex officio* a pěti členů jmenovaných prezidentem se souhlasem Senátu. Ne více než jeden z pěti mohl být z kteréhokoli regionu Federálního rezervního systému. Během doby v úřadu a po dobu dvou let poté, bylo členům Federální rezervní rady zakázáno zastávat jakýkoliv úřad, pozici nebo zaměstnání v kterékoli členské bance. Ačkoli vlastněná soukromými členskými bankami jejího regionu, politika každé banky Federálního rezervního systému byla stanovena devítičlennou radou ředitelů. Existovaly tři třídy ředitelů (třídy A, B, a C), každá třída měla tři osoby. Aby se snížila moc velkých bankéřů, členské banky každého regionu byly rozděleny do zhruba tří stejně velkých skupin podle kapitalizační velikosti bank, přičemž každá skupina volila jednoho z tříd A a B ředitelů. Ředitelé třídy A zastupovali banky. Ředitelé třídy B byli z průmyslu, obchodu nebo zemědělství v regionu. Ředitelé třídy C byli jmenováni Federální rezervní radou a dva z těchto tří byli jmenováni předsedou a místopředsedou představenstva rezervní banky. Rovněž pravomoci Federálního rezervního systému ovlivňovat úvěrové podmínky byly rozděleny mezi regionalizované Federální rezervní banky a centralizovanou Federální rezervní radu. Každá rezervní banka činila svá vlastní rozhodnutí o objemu půjček a investic, které vykoná, ale měla na výběr pouze z těch, které jsou zákonem označeny jako „způsobilé“ a podle pravidel a předpisů stanovených Federální rezervní radou. Každá rezervní banka také stanovila vlastní diskontní sazbu (úrokovou sazbu, kterou účtovala svým členským bankám za půjčky), podléhající přezkoumání a rozhodnutí Federální rezervní rady. Zvýšení diskontní sazby zpřísnilo úvěrové podmínky, snížení přineslo uvolnění úvěrových podmínek.¹⁸¹

¹⁸⁰ *The Federal Reserve Act of 1913 - A Legislative History*. Law Librarians Society of Washington, DC. In: <https://www.llsdc.org/FRA-LH> [cit. 9. 4. 2019]

¹⁸¹ *America's Unknown Enemy: Beyond Conspiracy*. s. 25

Když byl vytvořen Federální rezervní systém, informovaní lidé se za něj mohli postavit. Ačkoli existovaly obavy, že Federální rezervní systém bude inflační, nekalé praktiky bankéřů a inflační excesy často nastávaly, i když nebyla žádná centrální banka. Původní zákon o Federální rezervě navíc obsahoval některá ustanovení, která omezovala inflační excesy. Jedním z nich bylo, že banky Federálního rezervního systému musely držet rezervy ve zlatě ve výši ne méně než 40 procent z objemu bankovek vydaných Federální rezervou (papírová měna) a všechny bankovky Federálního rezervního systému byly směnitelné za zlato.

Opozice proti zřízení centrální banky přesto existovala už od počátku. Některým lidem bylo podezřelé, že tuto instituci prosazují titíž lidé, které měla regulovat. Kvůli tomuto podezření se nepovedlo prosadit původní Aldrichův plán, jelikož jméno tohoto senátora bylo v očích veřejnosti příliš těsně spojeno se zvláštními zájmy v pozadí. Přesto konečná legislativa, i když sponzorovaná jiným jménem (demokratickým kongresmanem Glassem), odpovídala v zásadních bodech Aldrichovu plánu. Jiní se obávali inflačního potenciálu nové instituce. Mezi ty patřil například senátor Elihu Root, který 13. prosince 1913 prohlásil tato slova: „...pokud se naše lidská přirozenost nezměnila, můžeme s jistotou očekávat, že za situace nabídky snadných peněz od vlády, k dispozici pro každého z nás, k dispozici, aby mohla proudit životní energie do podniků v každé čtvrti naší rozsáhlé země, k dispozici, aby umožnila všem mladým a nadějným a energickým Američanům, na východě a na západě a na severu a na jihu, aby se pustili do obchodních aktivit, které je pozvednou z tvrdých podmínek každodenní dřiny, můžeme s jistotou očekávat, že stejný proces nastane (inflace pozn. aut.), který znovu a znovu nastal v jiných zemích. ... Celý svět se veze na vlně optimismu. Každý vydělává peníze. Každý bohatne. Tak to jde stále nahoru a nahoru, rozdíl mezi náklady a prodejními cenami se neustále zmenšuje v důsledku fungování nevyhnutelných zákonů, až nakonec někdo, jehož úsudek byl špatný, někdo, jehož kapacita pro podnikání byla malá, situaci nezvládne; a když padá, narazí na další cihlu v řadě, a pak další, a pak další a nakonec spadne celá konstrukce.“¹⁸²

Avšak někteří pozdější autoři podrobují Federální rezervní systém mnohem tvrdší kritice. Murray Rothbard a Gabriel Kolko kritizují tuto instituci nejenom proto, že selhala ve svých deklarovaných cílech udržet inflaci pod kontrolou a zabránit finančním krizím, ale hlavně proto, že je to podle nich nástroj kartelizace bankovního systému. Celý systém byl podle nich zřízen s ohledem na velké bankéře a jeho účelem naopak mělo být inflaci prohlubovat, jelikož zájmem bankéřů je co nejvíce rozšířit úvěr s co nejmenším rizikem. Gabriel Kolko to vystihl slovy: „Celé hnutí bankovní reformy bylo ve všech klíčových fázích centralizováno v ruce několika mužů, kteří byli po léta spojeni, ideologicky i osobně. ... Zmatek v otázce přesného

¹⁸² Elihu Root: *The Banking and Currency Bill*. United States Congress. In: <
<https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=hvd.hb9rn5;view=1up;seq=17>> [cit. 10. 4. 2019]

autorství zákona o Federálním rezervním systému by neměl zakrýt skutečnost, že hlavní funkcí, inspirací a cílem opatření bylo sloužit bankovní komunitě obecně, a velkým bankéřům specificky.¹⁸³ Bylo potřeba zřídit instituci věřitele poslední instance. Jelikož předtím, pokud banky příliš expandovaly svůj kredit a došlo k náhlému finančnímu otřesu, musely tyto instituce okamžitě rapidně omezit svou činnost, aby mohly čelit potenciálně smrtícím „runům na banky“.

Podle autorů, měla tato kartelizace zničit konkurenci, kterou pro národní banky představovaly banky státní. Dále tvrdí, že decentralizační aspekt systému je zastírací manévr. Ačkoliv rezervy a emise bankovek jsou *pro forma* decentralizované v rukou regionálních rezervních bank, vše je ve skutečnosti centralizováno a koordinováno Federální rezervní radou. Ze sedmi členů Federální rezervní rady, dva byli (podle zákona v té době) *ex officio*, ministr financí a kontrolor měny. Před nástupem do funkce ve Wilsonově administrativě byli tito dva muži blízkými obchodními a finančními společníky. Tajemník ministerstva financí William Gibbs McAdoo byl neúspěšným podnikatelem v New Yorku, když se sblížil a byl zachráněn J.P. Morganem a jeho spolupracovníky. Morgan prosadil McAdooa jako prezidenta *New York's Hudson & Manhattan Railroad* a ten jim zůstal až do svého jmenování do Wilsonovy administrativy. McAdoo strávil zbytek svého finančního a politického života pod Morganovým vlivem. Kontrolorem měny byl dlouholetý spolupracovník McAdooa, bankéř z Virginie a prezident společnosti *Richmond Trust & Safe Deposit Company*, John Skelton Williams. Z ostatních Wilsonem jmenovaných osob do Federální rezervní rady nebyl nikdo jiný než Paul M. Warburg. Další byli Frederic A. Delano, strýc Franklina D. Roosevelta a prezident Rockefellerem-kontrolované *Wabash Railway*, William P.G. Harding, prezident *First National Bank of Birminghamu, Alabama*. Federální rezervní rada tedy podle Rothbarda začala svou existenci se třemi Morganovými muži, jednou osobou pod vlivem Rockefellera, vedoucím investiční banky *Kuhn, Loeb & Co.* (spřízněné s Rockefellerem), prominentním bankéřem z Alabamy, a ekonomem z nejasnými rodinnými vazbami na Morganovy zájmy. Finanční zájmy si tedy podržely kontrolu nad hlavním orgánem nového systému.¹⁸⁴

Posledním argumentem (tedy kromě již probíraného inflačního potenciálu), kteří tito autoři vznášejí proti centrální bance je způsob vybírání ředitelů do rad jednotlivých Rezervních bank. Každá banka je řízena devíti řediteli, z nichž tři jsou vybráni přímo bankami v regionu; tři další mají zastupovat obchod, zemědělství nebo průmysl, ale i oni jsou také vybírání členskými bankami v regionu. To znamená, že jenom tři ředitelé jsou jmenováni Federální rezervní radou ve Washingtonu. Kromě toho, ze tří veřejně jmenovaných ředitelů, jeden - který se stává předsedou regionální banky - musí být osobou, která má zkušenost s bankovníctvím:

¹⁸³ Kolko, G: *Triumph of Conservatism: A Reinterpretation of American History, 1900-1916*. s. 22.

¹⁸⁴ Rothbard, M: *The Progressive Era*. s. 491-495

tedy bývalý bankéř.¹⁸⁵ Můžeme tedy vidět, že systém, který byl zřízen proto, aby reguloval moc „peněžního trustu“, byl v podstatě od počátku ovládán zájmy, které měl regulovat.

Konečné hodnocení je tedy vsutku složité. Wilsonovy sliby o boji s „peněžním trustem“ našly odraz v konkrétní legislativě, ale mnozí mají (oprávněné) pochyby, že nový systém nesplnil svůj základní účel, tedy zrušit koncentraci úvěrových zdrojů na Wall Street a získat zpět kontrolu nad peněžní zásobou v zemi. Podle kritiků konečný zákon ve všem důležitém odpovídal původnímu Aldrichovu návrhu a ten byl značně protěžován právě bankéři z Wall Street. Byl to tedy útok na moc bankéřů, nebo bylo přijetí návrhu jejich splněným snem? Asi nejvhodnější bude říct, že konečný výsledek skutečně nedosáhl vytčeného cíle. Moc velkých bankéřů nebyla omezena. Někteří z citovaných autorů dokonce tvrdí opak.

¹⁸⁵ Rothbard, M: *The Progressive Era*. s. 489

Závěr

Má práce představuje výzkum využívající interdisciplinárního přístupu k problematice výskytu populistického diskurzu u historických osobností, v tomto případě u Thomase Woodrowa Wilsona. Aplikuje nejnovější poznatky z oblasti politické teorie při konceptualizaci populismu. Uplatňuje výzkumné metody obsahové a textové analýzy na historický pramen *Nová svoboda: výzva k vymanění ušlechtilých sil národa*. Konečně se také zabývá empirickou otázkou autenticity Wilsonova populismu.

Nejdůležitější výstupem mé práce je zjištění, že diskurz prezidenta Wilsona je skutečně populistický. Hypotéza z úvodu mé práce je tedy verifikována. Avšak odpověď na hlavní výzkumnou otázku není prosté „ano“, ale „ano s výhradou“. Mám za to, že taková formulace nejpřesněji vystihuje výsledky mého měření. Mé nálezy totiž potvrdily jednoznačnou dominanci populistického diskurzu (115 případů), ale také nezanedbatelnou přítomnost diskurzu nepopulistického (25 případů). Také jsem se krátce vyjádřil k replikovatelnosti výsledků tohoto měření. Jsem přesvědčen, že z důvodu subjektivity by jiný badatel došel k mírně odlišnému poměru populistického a nepopulistického diskurzu. Odpověď na výzkumnou otázku by však zůstala stejná. Rozdíl v četnosti je totiž natolik markantní, že faktor subjektivity ztrácí (ne však zcela) svůj vliv na konečnou odpověď.

Výstupem kvalitativní analýzy politického diskurzu je interpretace textu historického pramene v širším sociálním, historickém a politickém kontextu. V rámci této interpretace jsem vytvořil obecnou charakteristiku Wilsonova populismu a přehled jeho rétorických nástrojů. Z analýzy vyplynulo, že výjimečný charakter Wilsonova populismu spočívá v jeho ambivalentním vztahu k elitám a ve zvláštní formě individualismu. Mezi jeho rétorické nástroje pak patří standardní přesvědčovací techniky, jako je časté opakování, argumentum ad verecundiam, či dramatizace a patos. Užívání metafor, metonýmií a podobenství patří také mezi příznačné rysy jeho diskurzu. Dalším cílem kvalitativní analýzy byla kategorizace Woodrowa Wilsona na pravolevém kontinuu v kontextu amerického stranického systému. Wilson se nachází někde uprostřed mezi republikány napravo a pokrokáři a socialisty nalevo; oproti *statu quo* se jedná o posun doleva, ale nikoliv o zásadní posun. S ohledem na tato fakta jsem ho nakonec kvalifikoval jako centristického populistu.

V poslední části jsem se zabýval autenticitou Wilsonova populismu, jinými slovy jestli se jeho (populistický) diskurz odrazil v reálných opatřeních. Odpověď je ano, i když se tu opět nachází důležité „ale“. V otázce nového tarifu panuje přesvědčení, že se jednalo o úspěch a byly splněny vytčené cíle; u nového bankovního systému a antimonopolního zákonodárství taková

shoda nepanuje. Existují velké pochyby o účelnosti Federálního rezervního systému a reálné ochotě prezidenta Wilsona vymáhat nová ustanovení týkající se hospodářské soutěže. Avšak to nic nemění na faktu, že prezidentovy sliby skutečně našly odraz v legislativě Spojených států. Musím však konstatovat, že stále nejsem jednoznačně přesvědčen o autenticitě Wilsonova populismu. Hlavně Murray Rothbard ve mně vzbudil pochyby v otázce upřímnosti prezidentova boje proti „peněžnímu trustu“. Nemohu tedy vydat kategorický verdikt v této otázce.

Přínos svého úsilí vidím zejména v tom, že je to jedna z prvních prací zabývajících se populistickým diskurzem u historických osobností. Budoucím badatelům může tato práce poskytnout metodiku výzkumu výskytu a charakteru populismu. Dále jsem přesvědčen, že tato práce ověřila jednu z výhod „ideového“ přístupu k populismu, konkrétně „přenositelnost“. Potvrdila tedy schopnost této konceptualizace cestovat napříč časem. Další přínos shledávám v hlubším porozumění osobě prezidenta Wilsona. Jedná se o natolik důležitou osobu, že pokud ho klasifikuji jako populistu, možná to čtenáři poskytne podnět k zamyšlení nad významem tohoto pojmu, což je jedním z deklarovaných cílů této práce.

Mezi nevyřešené otázky patří již dříve zmiňovaný problém autenticity Wilsonova populismu. Nejsem si však jistý, jestli lze nalézt skutečně fundovanou odpověď. Interpretace jeho opatření se kvalitativně liší. Možná kdyby potencionální badatel vzal v potaz celý Wilsonův myšlenkový vývoj a všechny jeho činy ve veřejných funkcích, tak by pak byl v lepší pozici na tuto otázku odborně odpovědět. Přesto se domnívám, že by to bylo velmi složité.

Další směr studia je nasnadě. Komentář Williama Allana Whita z úvodu se týkal pokrokářů obecně, nikoliv pouze Wilsona. Je tedy možné jeho tvrzení ověřit na dalších osobnostech. Logicky se nabízí osoba Theodora Roosevelta jako lídra Pokrokové strany. V jeho případě by nepochybně nebyla nouze z hlediska pramenné základny a její dostupnosti. Ovšem není nutno setrvat u nominantů politických stran na úřad prezidenta. Populistický diskurz lze zkoumat i u dalších představitelů „pokrokářství“. Napadá mě například prominentní wisconsinský senátor Robert Marion La Follette, nebo guvernér státu New York a neuspěšný prezidentský kandidát Charles Evans Hughes. Ale možností je určitě více. Zajímavé by mohlo být studium výskytu populismu u pokrokových aktivistů, novinářů, intelektuálů nebo spisovatelů.

Seznam literatury a pramenů

Literatura:

America's Unknown Enemy: Beyond Conspiracy. American Institute for Economic Research. Great Barrington 1993

Beard, Charles A.: *The Rise of American Civilization.* New York 1927

Bobbio, Norberto: *Left and Right The Significance of a Political Distinction.* Chicago 1996

Brogan, Hugh.: *The Penguin history of the United States of America.* London 1990

CAS, Mudde; KALTWASSER, Cristóbal R.: *Populism: A Very Short Introduction.* New York 2017

CAS, Mudde: *Populism: An Ideational Approach.* In: ROVIRA KALTWASSER, Cristóbal; TAGGART, Paul; OCHOA ESPEJO, Paulina; OSTIGUY, Pierre: *The Oxford Handbook of Populism.* Oxford 2017.

Cooper, John M.: *Woodrow Wilson: A Biography.* New York 2009

Faulkner, Harold U.: *The Decline of Laissez Faire, 1897-1917.* New York 1977

Flanagan, Maureen A.: *America Reformed: Progressives and Progressivisms, 1890s – 1920s.* New York 2007

Gould, Andrew: *Origins of liberal dominance.* Ann Arbor 1999

Harrel Jr., David E. et al.: *Unto a Good Land: A History of the American People, Volume 2: From 1865.* Grand Rapids 2005

Hartz, Louis: *The Liberal Tradition in America: An Interpretation of American Political Thought since the Revolution.* Orlando 1955

HAWKINS A, Kirk; ROVIRA KALTWASSER, Cristóbal: *Introduction: The Ideational Approach.* In: HAWKINS A, Kirk; CARLIN E. Ryan; LITTVAY, Levente; ROVIRA KALTWASSER, Cristóbal: *The Ideational Approach to Populism: Concept, Theory, and Analysis.* New York 2018.

Heideking, Jürgen: *Američtí prezidenti.* Praha 1999

Herberg, William: *Protestant, Catholic, Jew: an Essay in American religious sociology.* Chicago 1955.

KALTWASSER, Cristóbal R.: *How to define populism? Reflections on a contested concept and its (mis)use in social sciences.* In: FITZI, Gregor; Mackert, Jürgen; TURNER S., Bryan: *Populism And The Crisis of Democracy Volume 1: Concepts and Theory.* New York 2018

Keller, Morton: *Americas Three Regimes: A New Political History.* Oxford 2007

Kolko, Gabriel: *Triumph of Conservatism: A Reinterpretation of American History, 1900-1916.* New York 1963.

Lears, Jackson: *Rebirth of a Nation: The Making of Modern America, 1877-1920*. New York 2009

Lombardo, Paul A.: *Three Generations, No Imbeciles: Eugenics, the Supreme Court, and Buck v. Bell*. Baltimore 2008

Peterson, Merrill D.: *The Jefferson Image in the American Mind*. Charlottesville 1998

Reisigl, Martin: *Analyzing Political Rhetoric*. In: Wodak, Ruth; Krzyzanowski, Michal et al.: *Qualitative Discourse Analysis in the Social Sciences*. New York 2008.

Rothbard, Murray N.: *The Progressive Era*. Auburn 2017

Hofstadter, Richard: *The Age of Reform: From Bryan to F.D.R.* New York 1960

Schäfer, Peter.: *Prezidenti USA*. Praha 1995

Stackelberg, Roderick: *Hitler's Germany: Origins, Interpretations, Legacies*. London 1999

Tindall, George B.: *USA*. Praha 1994.

Ver Steeg, Clarence L.: *The American people: their history*. New York 1962

Wicker, Elmus: *The Great Debate on Banking Reform: Nelson Aldrich and the Origins of the Fed*. Columbus 2005.

Wood, Gordon S.: *The American Revolution: A history*. New York 2002

Odborné články:

BELKO, William S. *A Tax On The Many, To Enrich A Few': Jacksonian Democracy Vs. The Protective Tariff*. *Journal of the History of Economic Thought*. 37 (2), 2015

Bybee, Jay S.: *Ulysses at the Mast: Democracy, Federalism, and the Sirens' Song of the Seventeenth Amendment*. *Northwestern University Law Review*. 91, 1997, č.1.

Cas, Mudde: *The Populist Zeitgeist*. *Government and Opposition*, 39. 2004

Crucini, Mario J.: *Sources of Variation in Real Tariff Rates: The United States, 1900-1940*. *American Economic Review*. 84, 1994, č.3

Gould, Lewis: *New Perspectives on the Republican Party, 1877–1913*. *American Historical Review*. 77, 1972

HAWKINS A, Kirk; ROVIRA KALTWASSER, Cristóbal.: *The Ideational Approach to Populism*. *Latin American Research Review*. 52, 2017, č. 4

SARTORI, Giovanni: *Concept misformation in comparative politics*. *American Political Science Review*. 64, 1970

STANLEY, Ben: *The thin ideology of populism*. *Journal of political ideologies*. 13, 2008

Prameny:

Committee Appointed Pursuant to House Resolutions 429 and 504 to Investigate the Concentration of Control of Money and Credit. United States Congress. In: <https://info.publicintelligence.net/PujoCommitteeReport.pdf> [cit. 9. 4. 2019]

Elihu Root: *The Banking and Currency Bill.* United States Congress. In: <<https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=hvd.hb9rn5;view=1up;seq=17>> [cit. 10. 4. 2019]

Kennedy, Robert: *Gorman's Triumph--A Humiliating Spectacle.* New York Times Archive. In: <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/learning/general/onthisday/harp/0908.html> [cit. 5. 4. 2019]

Nová svoboda: Výzva k vymanění ušlechtilých sil národa. Woodrow Wilson. Praha 1917

Progressive Party Platform of 1912. Progressive National Convention. Chicago 1912. Dostupné na: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/progressive-party-platform-1912> [cit. 26. 03. 2019]

Republican Party Platform of 1912. Republican National Convention. Chicago 1912. Dostupné na: <<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=29633>> [cit. 26. 03. 2019]

Say The Money Trust Is Now Disclosed. The New York Times. January 12, 1913. In: <<https://timesmachine.nytimes.com/timesmachine/1913/01/12/100604553.pdf>> [cit. 9. 4. 2019]

Second Treatise of Government. John Locke. Project Gutenberg. Dostupné na: http://www.gutenberg.org/ebooks/7370?msg=welcome_stranger [cit. 28. 03. 2019]

The Declaration of Independence. Thomas Jefferson et al. Dostupné na: <<http://www.ushistory.org/declaration/document/>> [cit. 28. 03. 2019]

THE NEW NATIONALISM. Theodore Roosevelt. Osawatomie 1910. Dostupné na: <http://www.theodore-roosevelt.com/images/research/speeches/trnationalismspeech.pdf> [cit. 25. 03. 2019]

Internetové zdroje:

An Act To supplement existing laws against unlawful restraints and monopolies, and for other purposes. United States Congress. In: <http://www.legisworks.org/congress/63/publaw-212.pdf> [cit. 6. 4. 2019]

Bauer, Patricia: *Payne-Aldrich Tariff Act.* Britannica. In: <<https://www.britannica.com/topic/Payne-Aldrich-Tariff-Act>> [cit. 5. 4. 2019]

Clayton Antitrust Act. Ballotpedia. In: < https://ballotpedia.org/Clayton_Antitrust_Act> [cit. 6. 4. 2019]

The Federal Reserve Act of 1913 - A Legislative History. Law Librarians Society of Washington, DC. In: <https://www.llsdc.org/FRA-LH> [cit. 9. 4. 2019]

Federal Trade Commission Act. United States Congress. In: < <https://legcounsel.house.gov/Comps/Federal%20Trade%20Commission%20Act.pdf>> [cit. 7. 4. 2019]

FENDRYCH, Martin: *List Jaromíra Soukupa: Začíná žravá mezi populisty Boxer ale Zemana nevystřídá*. Aktuálně.cz In: <https://nazory.aktualne.cz/komentare/list-jaromira-soukupa-zacina-zrava-mezi-populisty/r~db6ac1ec1b1411e995210cc47ab5f122/?redirected=1548431587> [cit. 20. 1. 2019].

<https://doi.org/10.25222/larr.85.s1> [cit. 21. 3. 2019]

Kolakowski, Michael: *The President's State of the Union Message: Frequently Asked Questions*. Library of Congress. 2006. In: < <https://www.senate.gov/artandhistory/history/resources/pdf/stateoftheunion.pdf>> [cit. 5. 4. 2019]

KOLMAN, Petr: *Politici a alkohol: Zvítězí odpovědnost nad populismem?*. Reflex. In: <https://www.reflex.cz/clanek/komentare/92020/politici-a-alkohol-zvitezi-odpovednost-nad-populismem.html> [cit. 20. 1. 2019].

MELBY, Julie L.: *Wilson's Triple Wall of Privilege*. Princeton University Library. In: < https://www.princeton.edu/~graphicarts/2010/01/wilsons_triple_wall_of_privile.html> [cit. 5. 4. 2019]

The Antitrust Laws. Federal Trade Commission. In: < <https://www.ftc.gov/tips-advice/competition-guidance/guide-antitrust-laws/antitrust-laws>> [cit. 7. 4. 2019]

15 U.S. Code § 1.Trusts, etc., in restraint of trade illegal; penalty. Legal Information Institute. In: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/15/1> [cit. 6. 4. 2019]

15 U.S. Code § 2.Monopolizing trade a felony; penalty. Legal Information Institute. In: < <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/15/2>> [cit. 6. 4. 2019]

ZLÁMALOVÁ, Lenka: *Největší populistá Evropy*. Echo24. In: <https://echo24.cz/a/SwAYQ/nejvetsi-populista-evropy> [cit. 20. 1. 2019]

Résumé

My work represents research using an interdisciplinary approach to the issue of populist discourse among historical personalities, in this case with Thomas Woodrow Wilson. It uses the latest insights from the field of political theory in conceptualization of populism. Further, It applies research methods of content and textual analysis to the historical source of *The New Freedom: A Call For the Emancipation of The Generous Energies of a People*. Finally, it also deals with the empirical question of the authenticity of Wilson's populism. The most important outcome of my work is the finding that President Wilson's discourse is truly populist. The hypothesis ('The Woodrow Wilson discourse in his most renowned public speeches can be described as populist.') from the introduction of my work is therefore verified. However, the answer to the main research question ('Can you label Thomas Woodrow Wilson as a populist?') is not simple 'yes ' but 'yes with reservation'. The Outcome of a qualitative analysis of political discourse is the interpretation of historical source text in a broader social, historical and political context. As part of this interpretation, I have created a general characteristic of Wilson's populism and an overview of his rhetorical instruments. Another objective of qualitative analysis was the categorization of Woodrow Wilson on the right-left continuum in the context of the American Party system. Wilson is located somewhere in the middle between Republicans on the right and Progressives and Socialists on the left; As opposed to the status quo, this is a shift to the left, but not a major shift. In the light of these facts, I eventually qualified him as a centrist. In the last part I dealt with the authenticity of Wilson's populism, in other words, whether his (populist) discourse was reflected in real political measures. The Answer is yes, even if the important "but" is here again.

Anotace

Příjmení a jméno: Daniel Podešva

Fakulta: Filozofická

Katedra: Historie

Název práce: Populistický diskurz Thomase Woodrowa Wilsona v knize Nová svoboda: výzva k vymanění ušlechtilých sil národa

Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Perutka Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Klíčová slova: Populismus, diskurz, ideový přístup, Thomas Woodrow Wilson, Nová svoboda, obsahová analýza, textová analýza, kontextualizace, interpretace, Triple Wall of Privilege

Stručná charakteristika díla: Tato práce si vytknula za hlavní cíl zjistit, jestli je možné označit prezidenta Thomase Woodrowa Wilsona za populistu. Sekundárními cíli jsou poté interpretace textu historického pramene v širším sociálním, historickém a politickém kontextu, kategorizace Woodrowa Wilsona na pravolevém spektru a konečně stanovení autenticity Wilsonova populismu. V první části byl vymezen pojem populismu prostřednictvím konceptualizace ideového přístupu. V části druhé pak proběhlo samotné kvantitativní a kvalitativní měření, interpretace a stanovení autenticity.

Přílohy

Kompletní obsahová analýza

Hlava I.

Starý řád se mění

Populistický diskurz

„Záleží ...na tvořivosti **neznámých lidí**, na horlivosti a snaživosti **neznámých lidí**. Každá země je obnovována z řady **neznámých**, ne z řad těch, kdož jsou již slavní a mocní a pod kontrolou.“¹⁸⁶ Wilson zde tvrdí, že hlavní pozitivní silou v zemi je „neznámá“ masa lidí. Ti přispívají k obnově a síle národa.

„Pomocí organizací, jichž hlavami jsou, je **několika lidem umožněno hrát úlohu**, jež nemá příkladu v dějinách, úlohu **při kontrole podnikání celé země a určování štěstí velkého počtu lidí**.“¹⁸⁷ Zde je negativní náhled na tuto „elitu“ spíše subtilnější, ale přesto znatelný. Když vezmeme v potaz kontext tohoto projevu (byl přednášen spíše obyčejným lidem; Wilson je klasický liberál), tak to podává jasný obrázek o tom, co si o této skupině lidí Wilson veřejně myslel.

„Někteří z nejvyspělejších mužů ve Spojených státech na poli obchodu a průmyslu, **bojí se někoho, bojí se něčeho**. Vědí, že je tu někde **moc... tak lstivá**, tak pronikavá... všude styky mající, že je lépe **nemluvíti jinak než zcela šeptem, mluvíme-li proti ní**.“¹⁸⁸ Prezident zde jednoznačně naráží na vládnoucí skupinu elit, která v mnohých lidech, kvůli své všeprostopující moci, vyvolává strach.

¹⁸⁶ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 12

¹⁸⁷ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 8

¹⁸⁸ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 10

Žádná země nemůže připustiti, aby tvoření jejího blahobytu spočívalo v rukou malé **kontrolující třídy**. Bohatství Ameriky neleží v mozku malé skupiny lidí, nyní pod kontrolou velkých podniků, soustředěných po vedením velice malého počtu osob. Bohatství Ameriky leží v horlivosti, v energii, jež nemůže být omezena na **zvláště favorizovanou třídu**.¹⁸⁹ Podle řečníka bohatství Ameriky neleží v mozku „elit“. Favorizované, kontrolující elity nemohou být ztotožňovány s bohatstvím celé země.

„Nemůžete začítí takový podnik jako ti, kdož vytvořili Ameriku, dokud nejste takto ověřeni, dokud se vám nepodařilo dosíci **schválení velkých spojených kapitalistů**. Je to svoboda? To je **odvislost, ne svoboda**.“¹⁹⁰ Velcí kapitalisté dosáhli stavu, kdy je americká společnost kvůli nim částečně nesvobodná (odvislá). Každý musí brát v potaz vůli této elity. Korporace tedy omezují svobodu podnikání ve Spojených státech.

„Na naši zemi přišel ten **neamerický systém podmínek**, jenž umožňuje **malému počtu lidí** kontrolujících vládu, aby získali výhody od vlády, aby pomocí těchto **výhod vyloučili své soudruhy** ze stejně výhodné příležitosti;“¹⁹¹ Malá skupina lidí kontrolujících vládu je vnímána jako něco neamerického – tedy jako něco cizího/amorálního.

„Ocitujeme se tváří v tvář nutnosti vybudovati novou společenskou organizaci, jako jsme vybuďovali organizaci starou, ke štěstí a blahu velkého tělesa občanů, neboť jsme si vědomi toho, že nový řád společenský nebyl pořízen, aby podporoval nebo chránil potřeby a zdárný vývoj **průměrného muže**.“¹⁹² Wilson zde mluví o potřebě vybudovat novou společenskou organizaci, jelikož ta soudobá nebyla vybudována pro obyčejného člověka.

„Jestliže korporace dělá něco, co dělati nemá, nemáte hlasu v tomto směru, musíte poslouchati příkazů a musíte často s velikým sebezapřením spolupůsobiti při provádění věcí, o nichž víte, že jsou proti **veřejnému zájmu**. Vaše individualita je pohlčena individualitou a účelem velké korporace.“¹⁹³ Korporace (elity) podle Wilsona často prosazují speciální zájem na úkor zájmu veřejného. Zájmy korporací jsou tedy často antagonistické vůči zájmům lidu.

„**Nesmíme připustiti, aby silný stál proti slabému. Zaměstnatelem** je zpravidla za našich dnů, jak jsem řekl, ne jedinec, ale **mocná skupina** a přece **dělník**, jedná-li se svým zaměstnatelem, jest stále za platnosti nynějších zákonů, **pouhým jedincem**.“¹⁹⁴ Zde Wilson líčí, jak vnímá vztah velkých zaměstnavatelů a obyčejného člověka. Slabý (dělník) je utlačován

¹⁸⁹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 12

¹⁹⁰ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 12

¹⁹¹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 12

¹⁹² *Nová svoboda: Výzva k vymanění ušlechtilých sil národa*. WOODROW, Wilson. Praha 1917. s.7 (Dále jen Woodrow, W.: Nová svoboda)

¹⁹³ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 8

¹⁹⁴ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 9

silným (zaměstnavatelem). Tomu se má podle Wilsona zamezit. Dále se tu objevuje dichotomie silný a slabý.

„...Amerika již není místem, o němž by se mohlo říct, jak se často děje, že člověk **sám si může si tam voliti své vlastní povolání** a provozovat je tak dalece, pokud jeho schopnosti mu to dovolí, neboť dnešního dne, vstoupí-li na určité pole, **jsou tu organizace**, jež postarají se o to, aby mu byla odňata půda pod nohama, a **aby trh byl před ním uzavřen**. Neboť počneme-li prodávati... kterýmkoliv maloobchodníkům, monopol odepře prodávati týmž obchodníkům, a tito se zastraší a nebudou kupovati zboží nového muže. ...Americký průmysl není již svobodným, jak kdysi svobodným byl, americké podnikání není již svobodným; **člověk, jenž má pouze malý kapitál, nalézá stále nesnadnějším vstoupiti na kolbiště, stále a stále nesnadnějším soutěžit s mocným chlapíkem**. Proč? Protože zákony této země nezabraňují **silnému, aby drtil slabého**. To je důvod, a protože **silný zdrtil slabého, opanoval silný jak průmysl, tak i hospodářský život** této země. Nikdo nemůže popřít, že hranice vymezená snažením se stále více a více úží a půda se stává nepříznivou. ...nynější **organizace obchodu** byla **určena pro velké chlapíky**, a že **nebyla míněna pro chlapíky malé**, že byla **míněna pro ty, kdož jsou navrchu a že byla určena, aby vyloučila ty, kdož jsou ve spodu**;“¹⁹⁵ Zájmem „organizací“, o kterých Wilson mluví je regulovaný trh, kde tyto „organizace“ určují, kdo bude moci podnikat v určitém oboru. Zájmem obyčejného člověka je naopak volný trh a rovné podmínky pro podnikání, kde nebude drcen silným. Také se krásně v těchto úryvcích ukazuje, že prezident rozděluje společnost binárně na „malé chlapíky“ a „velké chlapíky“ – lid a elity.

„Jedním z nejvíce znepokojivých zjevů naší doby ..je stupeň, do něhož **vláda je společna s obchodním a průmyslovým podnikáním**. Mluvím nyní o **kontrole nad vládou vykonávané Velkými Podniky**. ...Naše vláda byla v posledních několika létech **pod kontrolou vůdců velkých spojených korporací se speciálními zájmy**. Vláda nekontrolovala tyto zájmy a nevykázala jim příslušné místo v celém systému podnikání, **vláda podřídila se sama jejich kontrole**. Následek byl, že vznikly pochybené systémy **vládní blahovůle** (nejnápadnějším je přemrštěný tarif) dalekosáhlé v účinku na celou stavbu života...“ „...je nesnesitelné, že vláda republiky měla by se **dostati tak daleko z rukou lidu**, že dostala by se do **vleku zájmů**, jež jsou **speciální a ne všeobecné**.“¹⁹⁶ Elity si dokázali vymoci shovívavost ze strany vlády v otázkách jejich vlastních zájmů. Vláda tedy jedná v zájmu malé skupinky lidí a proti zájmům amerického lidu.

¹⁹⁵ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 10-11

¹⁹⁶ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 14

„Jsou města všude na všech stranách naší země, v nichž cítíme, že je **slouženo ne zájmům veřejnosti, ale zájmům zvláštních výsad** ...kde smlouvy mají přednost před **obecným zájmem**.“¹⁹⁷ Některá města podle Wilsona porušují princip lidové suverenity a řídí se zájmem speciálním.

„**Všichni obyvatelé** Unie počínají cítiti, že **nemají vliv** na běh **věcí veřejných**. ... Víme, že cosi se vloudilo mezi **lid Spojených států** a vedení jeho záležitostí ve Washingtonu. Není to již **lid**, jenž je tam v poslední době řídí.“ „Proč jsme nyní na prahu revoluce? Protože jsme hluboce znepokojeni vlivy, jež, jak vidíme, vládou nyní ve vedení našeho veřejného života, a naší veřejné správy. Byla doba, kdy Amerika se kochala svou sebedůvěrou. Honosila se, že ona, pouze ona, poznala co je **lidová vláda**, avšak nyní vidí, že její obloha se zachmuřuje;“¹⁹⁸ Ameriku už neřídí americký lid, ale skupina vyvolených. To porušuje základní demokratický princip lidové vlády.

„Stojíme tváří v tvář **revoluci – ne krvavé revoluci**; Amerika není nakloněna prolévati krev – nýbrž **tiché revoluci**, jíž Amerika chce znovu v život uvést ty **ideály**, jež vždy vyznávala a trvá na tom, aby **zajištěna byla vláda, věnující se zájmu všeobecnému a ne zájmům soukromým**.“¹⁹⁹ Zde prezident mluví o revoluci, ale jeho revoluce má být poklidná, tedy bez prolítí krve. Tato revoluce spočívá v tom, že se opět obnoví suverenita lidu v otázkách řízení země.

Nepopulistický diskurz

„O čem jest nám tedy jednati, **nejsou křivdy spáchané zúmyslně jednotlivci** – nevěřím, že je takových mnoho – **ale křivdy celého systému**. Musím připamatovati svůj **protest proti diskusi** o tomto předmětu, **jež by mohla označovati, že jsou skupiny našich spoluobčanů, kteří se snaží zkrušiti nás, a spáchatí na nás bezpráví**. Jsou někteří takoví lidé takového druhu. Nevím, jak mohou v noci spáti, ale jsou takoví lidé. Chvála Bohu **není jich mnoho**.“²⁰⁰ Zde se Wilson ve svém projevu snaží mírnit vášně vůči elitám. Zlo je podle něj v systému, ne v konkrétních lidech. To je jednoznačně nepopulistický diskurz. Wilson je si

¹⁹⁷ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 15

¹⁹⁸ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 15

¹⁹⁹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 16

²⁰⁰ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 9

vědom toho, jak byla tehdejší politická situace vyhrocená. Obával se krvavé revoluce, kterou slibovali socialisté a tak se snažil „nepřilevat olej do ohně“.

„A to vše se stalo **přirozeně**, jdeme-li dále, uvidíme, jak **naprosto přirozeně**. **Není platno vinit někoho nebo něco, mimo lidskou přirozenost**“.²⁰¹ Zde se řečník opět snaží mírnit rozhořčení lidu nad tehdejší situací. Byť podmíněn dobou, dá se tento výrok označit za příklad nepopulistického diskurzu.

Shrnutí

Během tohoto projevu se prezident Wilson uchýlil k populistickému diskurzu ve 14 případech. Obyčejného člověka vnímá pozitivně, zatímco elitu spíše negativně. Také jednou explicitně zmíní „průměrného“ (obyčejného) muže (člověka). Ovšem nejsilněji se, jeho populismus projevuje v binárním vnímání společnosti, na silné a slabé, malé chlapíky a velké chlapíky, zaměstnavatele a dělníky atd. Dále jednoznačně vnímá vztah těchto dvou jednotek jako antagonistický. Mnohokrát také ve svém projevu opakuje sousloví – veřejný zájem a speciální zájem, která jsou samozřejmě v naprostém kontrastu. Konečně se také negativně staví k porušování principu suverenity lidu; tento princip je podle něj v ohrožení.

V projevu se ale vyskytnul i diskurz nepopulistický. Dvakrát se Wilson ve své řeči vymezuje proti démonizaci elit. Řečník si byl vědom toho, že nálada v zemi je značně vyhrocená. Několikrát v tomto projevu zmínil slovo revoluce. Navíc se snažil odlišit od socialistů, kteří hlásali svou proletářskou revoluci. Věděl, že kdyby využíval stejné nebo podobné rétoriky vůči „velkému kapitálu“ jako socialisté, tak by svou zemi přivedl blíže k okraji propasti. Nicméně, mírnit rozhořčení vůči elitě rozhodně není populistické. Proto se Wilsonův projev nedá označit za čistě populistický. Jedná se však pouze o výjimku.

Poměr populistického vůči nepopulistickému diskurzu 14:2.

²⁰¹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 14

Hlava II.

Co je pokrok?

Populistický diskurz

„Co se mě týče, tyto rady k nečinnosti, tyto rady, aby člověk zůstal tiše sedět a se strachem, že by se něco mohlo státi, **tyto rady** určené pro **nadějný, energický lid Spojených států, naznačující mu, že není dosti rozumný**, aby se zabýval vlastními záležitostmi, aniž by je pokazil, **jsou** tím nejneobyčejnějším **dokladem zpozdilé nevědomosti**, o jaké jsem kdy slyšel“²⁰² Zde jasně dává řečník najevo svoji důvěru ve schopnosti amerického lidu.

„To bylo tak důvodem, že jsem říkal, když jsem měl co dělati se správou některého výchovného ústavu, že bych rád viděl, kdyby dělali mladé muže nového pokolení pokud možno **nepodobnými jejich otcům**. Ne proto, že jejich otcové neměli charakter, nebo inteligenci, nebo vědomosti, nebo vlastenectví, nýbrž proto, že jejich otcové, následkem pokročilého stáří a **ustáleného postavení** ve společnosti **ztratili dotek se životním procesem**; oni zapomněli, co to bylo začínati, zapomněli, co to bylo stoupati, zapomněli, co to bylo býti ovládan okolnostmi života na celé cestě ode dna až k vrcholku a proto **pozbyli sympatie** s tvořivými, hybnými, ku pokroku tíhnoucími silami společnosti.“²⁰³ Zde by se mohlo zdát, že Wilson není až tak kritický, ale zdání klame. Tvrdí, že synové otců s ustáleným postavením by sem jim neměli podobat, jelikož tito ztratili kontakt s realitou a nejsou ochotni podpořit potřebné změny. Tito lidé jsou, podle řečníka, neautentičtí (upřednostňují totiž zájem speciální). Autentické (tedy morální) je upřednostňovat zájem veřejný, tedy podle Wilsona pokrok.

„Vláda, jež byla určena pro lid, přešla do rukou mistrů a zaměstnatelů, **zvláštních zájmů**. Neviditelná říše byla zbudována nad demokratickými útvary.“²⁰⁴ V Americe, podle Wilsona, už není vláda v rukou lidu, ale v rukou zvláštních (speciálních) zájmů. Nad

²⁰² Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 18

²⁰³ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 20

²⁰⁴ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 18

demokratickými orgány podle prezidenta vznikla neviditelná struktura speciálních zájmů, která tyto orgány kontroluje.

„V jaké podobě objevuje se v dnešní době **boj mezi tyranstvím a svobodou**? Jaká je ta zvláštní **forma tyranství**, proti němuž bojujeme? Jak ohrožuje práva národa, a co míníme podniknouti, aby **naš boj** proti němu byl úspěšný? Jaké mají být články našeho nového prohlášení neodvislosti? **Tyranií** proti níž bojujeme, míníme **vliv, jež vykonávají na zákon, zákonodárství a soudnictví** organizace, **prostředky, jež nepředstavují lid, jež jsou soukromé a sobecké. Míníme zejména správu svých záležitostí a tvoření svého zákonodárství v zájmu speciálních těles kapitálu a osob, jež ta tělesa vedou.** Rozumíme tím spolčování politických ústrojí se **sobeckými úmysly** za tímto cílem. ... Viděli jsme, jak mnohé **naše vlády přestaly** pod tímto vlivy **býti representativními vládami, přestaly býti vládami představující lid, a staly se vládami, představujícími zvláštní zájmy**, kontrolovanými ústrojími, jež **nejsou** ve svém chodu **kontrolovány lidem.**“²⁰⁵ Zde se řečník ostře vymezuje vůči „speciálním tělesům kapitálu“. Jejich kontrolu nad vládou Spojených států nazývá dokonce tyranii. To znamená, že podle jeho mínění jsou tyto elity tyrany. Vláda přestala být reprezentativní a stala se sluhou elit.

„Řekli jsme celému světu: **Amerika je stvořena, aby zrušila monopoly jakéhokoli druhu, a aby učinila lidi svobodnými** na základě rovnosti, poskytujíc jim příležitost, aby využili svého mozku a své energie“²⁰⁶ Amerika vyhlášením Deklarace nezávislosti učinila slib celému světu. Že podnikne experiment, vytvoří vládu, kde nebudou žádné druhy monopolů (žádná tyranie) a všichni budou rovni a svobodni a také posuzováni podle svého charakteru a schopností. Bohužel soudobá situace v Americe tento slib nenaplnovala. Bylo nutné obnovit svobodu a rovnost. Nárokovat si jí zpět ze spárů speciálních zájmů.

Nepopulistický diskurz

„**Ne proto, že jejich otcové neměli charakter, nebo inteligenci, nebo vědomosti, nebo vlastenectví, nýbrž proto**, že jejich otcové, následkem pokročilého stáří a ustáleného postavení ve společnosti ztratili dotek se životním procesem; oni **zapomněli**, co to bylo **začínati, zapomněli**, co to bylo **stoupati, zapomněli, co to bylo býti ovládn okolnostmi života** na celé cestě ode dna až k vrcholku ...“²⁰⁷ Prezident v jednom odstavci elity odsuzuje a

²⁰⁵ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 22-23

²⁰⁶ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 24

²⁰⁷ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 20

zároveň svoji animozitu mírní. Tvrdí, že elity nejsou autentické proto, že by měly zkažený charakter, nízkou inteligence, nebo jim nezáleželo na Americe, ale spíše z důvodu prostředí, ve kterém se vyskytují. Vlastně říká, že chyba není v nějakém inherentním zlu, ale spíše v dlouhodobém odtržení od reality. Ovšem to je stále činí neautentickými. Přesto je nutné tuto část zařadit i mezi nepopulistický diskurz. Populismus totiž často vykresluje boj lidu a elit, jako boj dobra se zlem; u Wilsona je to však často prezentováno jako boj teorie (elity jako nositelé teoretických znalostí) a praxe (lid jako entita, která se denně potýká s tvrdou realitou).

Shrnutí

Tento projev byl kratší, a tudíž je zde méně případů populistického diskurzu. Wilson zde opět dává najevo svou důvěru ve schopnosti lidu. Elity naopak označuje za nemorální (ve smyslu neautentičnosti) a za tyrany. Také velmi často v různých obměnách hovoří o speciálních zájmech. Explicitně v tomto relativně krátkém projevu zmíní tyto zájmy pětkrát. Dále mluví o tom, že americká vláda přestala být reprezentativní, což je opět v rozporu s principem suverenity lidu. A konečně zmiňuje závazek Ameriky, že zruší všechny monopoly (představující speciální zájmy), které ohrožují svobody lidu.

Máme zde také jeden případ nepopulistického diskurzu. Řečník nechce vykreslit souboj obyčejného člověka a velkého kapitálu jako souboj dobra se zlem, ale spíše jako střet praxe a teorie.

Poměr populistického vůči nepopulistickému diskurzu 5:1.

Hlava III.

Svobodný muž nepotřebuje opatrovníka

Populistický diskurz

„Jsem ztěch, kdož rozhodně zavrhuji theorii ochrany, theorii opatrovnickou. Nenašel jsem dosud nikdy muže, jenž by byl věděl, jak o mě pečovati, a soudě dle této skutečnosti, docházím k domněnce, že není také nikoho, kdo by věděl, jak pečovati o veškeré obyvatelstvo Spojených států. Domnívám se, že **obyvatelstvo Spojených států rozumí svým vlastním záležitostem lépe, než jim rozumí kterákoli skupina lidí uvnitř hranic této země.** Muži, kteří potí krev, aby uhájili živobytí v tomto světě práce, **rozumí podmínkám podnikání** ve Spojených Státech **daleko a daleko lépe než muži, kteří sem přišli odjinud a jsou na vrchu.** ...**Ví**, jak nesnadno jest založiti nový podnik. **Ví**, jak daleko musí hledati úvěr, jenž by mu zjednal pod nohama půdu stejně pevnou, jako mají ti, kdož již vybudovali průmysl v naší zemi.“²⁰⁸ Elity nejenže nemají právo vládnout nad lidem a v „prospěch“ lidu, ale oni také lidu a jeho potřebám nerozumějí. Rozumějí pouze potřebám svým. Wilson zde propaguje základní prvek teorie liberalismu. Entita (zde lid), rozumí svým vlastním zájmům nejlépe. Jednotlivec zná své zájmy lépe než kdokoliv jiný, tudíž žádná část společnosti nemůže tohoto jednotlivce zbavit jeho svobody a proklamovat, že jedná v jeho zájmu. Zájem Spojených států, je souhrn zájmů všech členů společnosti a nikdo mu nerozumí víc, než ten, kdo ho tvoří, tedy lid.

„**Věřím, věřím tak jako v nic jiného v průměrnou neporušenost’ a v průměrnou inteligenci amerického lidu** a nevěřím, že intelligence Ameriky by mohla býti někomu svěřena pod ochranu.“²⁰⁹ Zde se odráží prezidentova naprostá důvěra ve schopnosti průměrného amerického lidu.

„...theorie (vlády pozn. aut.), jež je v Americe spojena se jménem velkého muže, Alexandra Hamiltona. Velikého muže, avšak po mém soudu **ne velkého Američana. On nemyslí v souhlasu s americkým životem. Hamilton věřil, že jediní, kdož by mohli rozuměti vládě a tudíž jediní, kdož by byli schopni vésti ji, jsou ti, kdož mají největší finanční kapitál v obchodních a průmyslových podnicích země.** Tato theorie, ačkoli nyní jen málo kdo má

²⁰⁸ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 26-27

²⁰⁹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 27

odvahu doznati to otevřeně, byla vůdčí teorií, dle níž naše vláda do nedávna byla vedena. ...je užasno, jak brzo tato strana (Republikánská pozn. aut), **založena na důvěře lidu**, zapomněla **zásady Lincolnovy** a upadla v **omyl, že „massy“ potřebují opatrovnictví státníků**. Neboť přece, přemýšlíme-li o tom chvíli, nemohlo býti větší **úchytky od původního amerikanismu, od důvěry ve schopnost spolehlivého, nadaného a neodvislého lidu**, než všechnu odvahu odnímající nauka, že někdo jiný má se sám starati o prospěch nás všech ostatních. A přece je to **táž nauka**, na jejímž základě byla do nedávna **vedena vláda** Spojených států. Kdo byl brán v potaz, když jednalo se o důležitá opatření vládní, jako zákon tarifní, zákon o měně a zákony železniční? Lidé, jež tarif hlavně postihuje, lidé pro než měna, jak se předpokládá je zavedena, lidé kteří platí daně a jezdí po železnicích? Ach ne! **Copak ti vědí o takových věcech! Páni, jichž náhledy byly vyhledávány, byli velcí průmyslníci, bankéři a hlavy velkých železničních svazů. Rádci a učitelé vlády Spojených Států jsou spolčení kapitalisté a průmyslníci Spojených Států.**²¹⁰ Wilson se zde vymezuje vůči paternalistickému elitářství, které považuje elity za morálně a intelektuálně nadřazené lidu. Říká, že se americká vláda tímto konceptem donedávna řídila. Podle něj tento způsob myšlení není v souladu s americkým životem a označuje to dokonce za úchytku proti původnímu amerikanismu – nedůvěra ve schopnosti lidu u těch, co prosazují tuto „teorii“ je neamerická. Přesvědčení, že „massy“ potřebují opatrovnictví státníků je podle něj omyl.

„Nechci, aby **stkvělá družina znalců, odborníků** seděla za zavřenými dveřmi ve Washingtoně a hrála si na **Prozřetelnost vůči mně**. Je **Prozřetelnost**, jíž chci se zcela ochotně podrobiti, avšak proti tomu, aby jiní lidé vynášeli se nade mnou co **Prořetelnost, důtklivě protestují**. ...Naprostu **nechci býti pod ochranou trustů**, bez ohledu na to, jak prozřetelná vláda řídí jejich činnost, směřující ku **kontrole mého života**.“²¹¹ Autor projevu opět odsuzuje paternalismus elit. Kontrolují totiž jeho život, a tím omezují jeho svobodu.

„Zamýšlím pouze naznačiti toto: Že bohatství naší země přišlo v posledních letech ze zvláštních pramenů, přišlo z pramenů, jež vybuodoval **monopol. Jeho stanovisko je stanovisko speciální**. Je to **stanovisko těch**, kdož si nepřejí, aby lid určoval běh jejich záležitostí, protože **nevěří, že úsudek lidu je zdravý. Oni chtějí**, aby jim byla **svěřena péče** o Spojené státy, jakož i o lid Spojených států, protože **vědí**, že sami lépe než kdokoliv **jiný rozumí zájmům Spojených států**. Nezavrhuji jejich charakter, zavrhuji jejich stanovisko. Nesmíme připustiti, aby nám bylo vládnuto tak, jak nám bylo vládnuto v poslední generaci, **lidmi kteří mají stanovisko tak úzké, tak obmezené, tak plné předsudků**. Vláda naší země nesmí býti umístěna pouze ve zvláštní třídě. Správa velkého národa, nesmí býti spojena jen s jednotlivou

²¹⁰ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 24-25

²¹¹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 26

zvláštní skupinou zájmů. ...Věřím, že právě ti bohatí lidé, kteří nabyli svých peněz jistými druhy společenského podnikání, **mají obmezený obzor**, a že **nevidí a nechápou stav a potřeby lidu. To je důvod proč chci prolomit tu malou kotéřii, jež určovala, co by vláda národa měla dělat.** Musím oprostiti svou vládu od panství jednotlivých tříd, ne protože třídy ty by byly nutně špatné, ale protože **žádná speciální třída nemůže rozuměti zájmům velkého společenského celku**²¹² „Monopol“ touží po elitářském systému vlády. Chce dostat do péče celou zemi i její lid, protože jsou přesvědčeni, že jsou nadřazeni obyčejnému lidu. Wilson si myslí, že elity nechápou stav a potřeby lidu. Říká, že nemůžeme připustit, aby nám vládli lidé, kteří mají stanovisko tak úzké, omezené a plné předsudků.

„Nenamítám nic proti tomu, aby tito muži byli žádáni o radu, neboť jsou také, ač zdá se, že to nepřipouštějí, části lidu Spojených Států. Leč **namítám** důtklivě, **že tito muži** jsou **hlavně bráni v potaz** a zejména, že **jsou výlučně bráni** v potaz, neboť jestliže vláda Spojených států chce **postupovati správně a vyhověti obyvatelstvu** Spojených států, **má to činiti přímo** a ne prostřednictvím těchto pánů.“²¹³ Suverenita má náležet lidu. Lid má o sobě rozhodovat, ne úzká skupina mužů. Tito „páni“ jsou také, podle prezidenta, součástí lidu a mají být bráni v potaz, ale nesmí být privilegováni na úkor ostatních.

„**Vláda Spojených států je v naší době pod poručenstvím speciálních zájmů.** Nikdo nesmí míti svou vlastní vůli. ...**vláda Spojených Států nebyla v posledních letech vedena obecným lidem Spojených států.** ...Je to pouhé stanovení fakta – že **lid stál mimo** a byl **pouhým divákem** na svou vládu a vše, v čem mu bylo ponecháno volné rozhodnutí, záleželo v posledních letech v tom, na kterou skupinu chce se dívat co pouhý divák, zda na tuto nebo na onu... Slyšeli jste ku příkladu, že před nějakou velkou komisí Kongresu, v němž obyvatelstvo této země je zastoupeno co celek, byl slyšen někdo jinž než členové kongresu samotní? Lidé, kteří se objevují v těchto schůzích, aby mluvili pro nějakou dodatečnou položku k tarifu nebo proti ní, pro toto opatření nebo proti němu, jsou lidé, kteří představují **zvláštní zájmy.**“²¹⁴ Řečník opět upozorňuje, že se americká vláda řídí speciálními zájmy, nikoliv zájmem obecným (veřejným). Lid měl volné rozhodnutí jenom v otázce, koho bude sledovat při vládnutí.

„Nechci žít pod opatrovníky, mohu-li si od toho pomoci. **Žádná skupina lidí, leč většina, nemá právo** říci mi, jak mám žít v Americe. **Chci se podrobiti této většině,** poněvadž jsem byl k tomu vychován – ačkoli mohu míti někdy svůj i soukromý náhled stejný s většinou. Nedbám o to, jak rozumní, jak vlastenečtí snad jsou oni opatrovníci, **neslyšel jsem nikdy o**

²¹² Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 27

²¹³ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 25

²¹⁴ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 25-26

jakékoli **skupině lidí**, do jejíž rukou bych byl ochoten složit **svobodu Ameriky pod ochranu**. Chce-li nějaká část lidu býti pod takovým **opatrovnictvím**... chtějí-li takoví **lidé** býti **dětni** chráněnými vládou, **lituji** toho, protože to **podkope mužnost** Ameriky. Leč nevěřím, že jsou takoví. Věřím, že chtějí státi na pevném základu zákona a práva a **pečovati sami o sebe**. Co mně se týče, **nechci náležeti k národu**, a věřím, že nenáležím k národu, jenž chce býti **odevzdán péči opatrovníků**. **Chci náležeti k národu**, a jsem hrd, že náležím k národu, který **ví, jak se starati sám o sebe**.²¹⁵ Podle Wilsona má být suverénem pouze lid Spojených států. To je jediná autorita, které se chce řečník podříditi. Opět se také vymezuje vůči paternalistickému elitářství. Za mužné považuje rozhodovat sám o sobě. Osoby, kterým nevadí paternalismus elit, naopak označuje za děti.

„Theorie, že muži nejrozsáhlejších podniků... jsou vhodnými podporovateli svými radami vládu, jest, jsem ochoten připustiti to, zdánlivě přijatelnou teorií. ... Avšak chyba záleží v tom, že jsou to **mé vlastní záležitosti, v nichž mám přehled, a ne záležitosti těch, kdož nalézají se mimo okruh záměrů**, jež jsem zosnoval kvůli prospěchu z jednotlivých transakcí, s nimiž jsem ve styku. A **nemůžete** tím, že spojíte velký počet osob rozumějících svým **vlastním záležitostem**, bez ohledu na to, jak rozsáhle tyto jsou, utvořiti tělelo osob, jež by rozumělo **záležitostem národa na rozdíl od svých vlastních zájmů**“²¹⁶ Wilson uznává, že velcí podnikatelé rozumí velmi dobře svým vlastním záležitostem, ale odmítá přesvědčení, že tito lidé rozumí potřebám celého národa.

V předešlém pokolení... byli tu velcí mužové, účastníci vlády, jichž vlastenectví nejsme oprávněni popírati nebo bráti v pochybnost', muži, kteří zamýšleli sloužiti lidu, kteří však byli prosyceni stanoviskem **panující třídy**, že bylo jim nemožno viděti Ameriku takovýma očima, jak viděl ji **lid americký** sám. A tehdy povstala ta zajímavá postava ... velkého Lincolna, jenž vyvstal, prohlašuje, že politikové... nehledí se stanoviska, s něhož hledí **lid**. ...Co země potřebovala roku 1860, byl vůdce, jenž **chápal a představoval myšlenku všeho lidu** na rozdíl od myšlenky **speciální třídy**, jež se domnívala, že je opatrovníkem blahobytu celé země. Nyní taktéž nesnáž v našem nynějším politickém stavu jest, že **potřebujeme muže**, jenž nebyl **ve spojení s vládnoucími třídami a vládnoucími vlivy** v této zemi, **aby povstal a mluvil za nás**; potřebujeme slyšeti **hlas zvenčí** volající k **americkému lidu**, aby uplatnil **svá práva a nároky na držbu své vlastní vlády**.²¹⁷ Prezident zde adoruje osobu Abrahama Lincolna, proto, že pocházel z obyčejného lidu, a tudíž rozuměl potřebám a starostem obyčejného lidu. Lincoln byl podle něj tedy tak dobrý prezident, jelikož nepocházel z „vládnoucí třídy“. Řečník se také

²¹⁵ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 27-28

²¹⁶ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 28

²¹⁷ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 28-29

uchyluje k prezentaci své osoby jako muže z lidu, který nebyl ve spojení s „vládnoucími třídami“ a který mluví za lid Spojených států. Jeho proslov implikuje, že se dále stylizuje do role „hlasu zvenčí“. Wilson se tedy snaží přesvědčit posluchače o své „autentičnosti“. Konečně také prosazuje oprávněné nároky lidu na držbu své vlády.

„Jste ochotni **pracovati pro lid** (Taft a Roosevelt pozn. aut.), leč **nejste ochotni pracovati pomocí lidu**. Nuže my hodláme pracovati **sami pro sebe**.“²¹⁸ Opět zde můžeme pozorovat odmítnutí paternalismu elit. Prezident považuje Tafta a Roosevelta za představitele této skupiny.

„**Zvláštní zájmy** vznikly. Vznikly pochodem, jež konečně našťestí počínáme chápati. A když vznikly, zaujaly místo nejvíce prospěšné, **blíže uší těch, kdož vedou vládu**, poskytující penízen nutné na volby, pročež i po volbách **bylo jich** laskavě **pamatováno** a tak **seskupily kolem vlády Spojených států** velice poutavou, velice obratnou a velice útočnou **kotérii pánů**, kteří jsou velice **přesní a určití** ve svých ideách, pokud jde o to, co chtějí.“²¹⁹ Zde řečník popisuje vazby mezi zvláštními zájmy a polickou elitou Spojených států. Takto byl podle něj americký lid připraven o svou suverenitu.

„Ve skutečnosti jejich (velkých kapitalistů pozn. aut.) **duševní schopnost’ nekryje se s rozsahem jejich vlastních podniků**.“²²⁰ Tato skupina lidí není vševědoucí. Ano, jsou to schopní lidé, ale bez velkého množství svých podřízených by své podniky nemohli řídit, tudíž nejsou tak intelektuálně nadřazení, jak si někdo může myslet. Není tedy možné, aby oni sami měli v rukou vládu nad Spojenými státy.

„Když **mluvili** (elity pozn. aut.) **o lidu, nemysleli na sebe, myslili na někoho, kdo jim byl svěřen**, aby o něho **pečovali**. Osnovali stále různé plány k věcem, jež chtěli vykonati **za americký lid**, a viděl jsem je skutečně se zachvěti, když bylo jen naznačeno, že by měli opatřiti, aby **lid vykonal pro sebe také něco sám**. Říkali: „**což pak lid o tom něco ví?**“ Cítím vždy něco jako otázku „**a co pak vy o tom víte? Vy znáte svůj vlastní zájem, ale kdo vám sdělil naše zájmy a co je vám o nich známo?**“ Neboť náleží každému, kdo vede vládu, aby **vyslechl, co praví národ** a aby věděl, čím národ trpí. **Nenáleží mu souditi** za národ, nýbrž **skrze národ**, jehož **pouhým mluvčím a hlasem má býti**. **Nevěřím**, že by tato země mohla strpěti, aby pokračovala dále správa mužů, kteří hledí na věc **jinýma očima**.“²²¹ Americké elity nevěří, že by se americký lid mohl spravovat sám. Jsou přesvědčeny o nutnosti své nadvlády. Naopak Wilson věří, že elity jsou odtržené od každodenní reality a tudíž nemohou správně spravovat

²¹⁸ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 29

²¹⁹ Tamtéž

²²⁰ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 30

²²¹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 30

Spojené státy. Politikům náleží, aby byli pouze mluvčí a hlasem národa. Politika tedy má být vyjádřením obecné vůle.

„**Předpoklad**, za něhož jsme byli spravováni, jest **předpoklad** vlády pomocí skupiny **opatrovníků**, vybraného počtu **velkých podnikatelů** země, **kteří vědí mnoho**, co **my ostatní nevíme**, a kteří považují za dané, že **naše nevědomost** by ztroskotala blahobyť a prospívání země. Ideou Presidentů, jež jsme nedávno měli, bylo, že jsou Presidenty Národní Lavice plnomocníků (*National Board of Trustees*). **To však není mojí ideou**. Byl jsem presidentem jedné lavice plnomocníků a nepřeju si míti k ruce ještě jinou. **Chci býtí presidentem Spojených států**. Stalo se mi často během té doby, co jsem byl presidentem plnomocníků university, že **studenti negraduovaní věděli více než jejich plnomocníci** a již od té doby pomýšlel jsem na to, kdybych mohl jednatí přímo s národem, z něhož sestávala Princetonská universita, že **mohl bych ji dovésti mnohem rychleji dále**, než jsem mohl, jednaje pouze s lavicí plnomocníků.“²²² Wilson opět opakuje myšlenku, že vláda byla řízena „opatrovníky“. Podle něj ideou předchozích prezidentů bylo to, že tu byli pro mocné speciální zájmy. Řečník říká, že on tu chce být pro lid. Také udává příklad z dob, kdy byl rektorem univerzity Princeton, že obyčejní studenti věděli více než správci univerzity, a tudíž pokud by mohl jednat s univerzitním národem jako celkem, tak by univerzitu posunul mnohem rychleji dále.

„Tito **páni**, ať jejich úmysly byly jakékoliv, **spojovali vládu s osobami lidí, majících vliv na finance**. Ať učinili tak nevědomky, bez viny, ať učinili tak byvše podplaceni, nemění to nic na mých vývodech.“²²³ Wilson obviňuje politiky, že se podřídili speciálním zájmům velkého kapitálu. Nechce říci, jestli to bylo schválně, či naopak, nemění to však nic na fakt, že chce tyto vazby zrušit a opět navrátit moc do rukou lidu.

„Opakuji, že **lidé**, k nimž směřuje **můj zájem, jsou ti, jichž hlasů** za dosavadního stavu **nebylo slyšeno**, kterým nedostalo se ani řádky v tisku, kterým nebyl popřán ani okamžik na tribuně, kteří nemohli si zjednatí přístup k uším Guvernérů nebo Presidentů, nebo koholi jiného z těch, kdož byli zodpovědni za správu veřejných záležitostí; lidi, kteří mlčky a trpělivě konali den ode dne svou práci, nesouce na svých bedrech břímě tohoto světa. **Jak může jim býtí rozuměno finančními veličinami**, které jediné jsou brány v potaz?“²²⁴ Prezident říká, že se snaží dávat hlas těm, kteří doteď žádný hlas neměli – tedy obyčejnému lidem. Zde se prezentuje jako příslovečný „tribun lidu“. Důležité je, ne pracovat pro lid, ale prostřednictvím lidu, nikoliv „finančních veličin“.

²²² Tamtéž

²²³ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 31

²²⁴ Tamtéž

„To jest to, co rozumím slovy: **„Vraťte vládu lidu“**. Nemyslím tím **nic demagogického**, nechci tím říci, jako bychom chtěli, aby velká massa lidu se vyřítila a povalila něco. To není mou ideou. **Chci jen, aby lid byl přípuštěn, aby ujal se držby toho, co mu náleží**, neboť tvrdím, že **vláda náleží lidu** a že **lid má právo bráti bezprostřední podíl** na tom, co určuje **každý obrat a změnu v jeho správě**.“²²⁵ Řečník opět prosazuje koncept suverenity lidu. Lid má podle něj právo rozhodovat o všem, co se ho týká. Wilson také odmítá, že by apeloval na iracionální dimenzi amerického lidu. Chce pouze obnovit správný řád věcí.

„**Amerika se nesmí nikdy podrobiti nějakému opatrovnictví**. Amerika nesmí nikdy zvoliti **poddanství místo svobody!**“²²⁶ Wilson se ještě jednou na závěr svého projevu vymezuje vůči paternalismu elit.

Nepopulistický diskurz

„Vláda Spojených států nebyla v posledních letech vedena obecným lidem Spojených států. Víte to právě tak dobře jako já – **není to obžaloba proti někomu**. Je to pouhé konstatování fakta...“²²⁷ Wilson opět podotýká, že za tento stav nemůže někdo, kdo by to dělal se zlovolnými úmysly.

„Říkám to, aniž bych cítil nejmenší přání utvořit nějaký předsudek proti bohatství, naopak, styděl bych se sám za sebe, kdybych rozněcoval třidní cit jakéhokoliv druhu. ... Nezavrhuji jejich charakter, zavrhuji jejich stanovisko. ...Říkám opět a opět, že mé vývody nedotýkají se charakteru mužů, proti nimž jsem se postavil. ...Musím oprostiti svou vládu od panství jednotlivých tříd, ne protože třídy ty by byly nutně špatné...“²²⁸ Zde se Wilson chce distancovat od socialistického diskurzu.

„V předešlém pokolení... byli tu velcí mužové, účastníci vlády, **jichž vlastenectví nejsme oprávněni popírati nebo bráti v pochybnost', muži, kteří zamýšleli sloužiti lidu,**

²²⁵ Tamtéž

²²⁶ Tamtéž

²²⁷ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 25

²²⁸ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 27

kteří však byli prosyceni stanoviskem **panující třídy**...²²⁹ Autor projevu opět odmítá zpochybňovat morální integritu elit, spíše je kritizuje za, podle něj, zkreslené vidění světa.

Smýšlím jak o Taftovi, tak o Rooseveltovi s **dokonalou úctou**, leč tito pánové byli tak úzce spojeni se silami, jež určovaly politiku této vlády... že nemohou hleděti na záležitosti země s hlediska nového věku a změněných okolností. Oni **sympatisují s lidem, není pochyby, že jejich srdce tlukou vstříc velkým massám neznámých lidí** této země, leč jejich mysl je v úzkém, navyklém spojení s těmi, jež utvářeli správu země po celý náš věk. ...Myslím, že země majíc toto vše na mysli, může říci těmto pánům: „**nepopíráme vaši neporušenost, nepopíráme čistotu vašich úmyslů, avšak myšlenka lidu Spojených států nepronikla dosud k vašemu vědomí.** ...Myslím někdy, že mužové, kteří nás spravují, **nejsou si vědomi** pout, jež je svírají. **Nevěřím**, že mužové tací, jak je známe, alespoň mezi našimi veřejnými muži – většina z nich – **zapřáhli nás vědomě, ve prospěch zvláštních zájmů.** ...Chci vám říci zcela upřímně, že **ne cítím proto proti nim žádnou pomstychtivost**. **Někteří z mužů**, kteří vykonávali tuto **kontrolu**, jsou **výteční chlapíci**; oni skutečně věří, že prospívání země závisí od nich. Oni skutečně věří, že vyklouzne-li vůdcovství v hospodářském rozvoji země z jejich rukou, tak, že ostatní jsme příliš obmezeni, než abychom se podjali tohoto úkolu. ...**Jsou to počestní muži**, mají právě tak právo vysloviti svůj náhled, jako já mohu vysloviti můj a vy váš, **avšak je právě načase, abychom přihlédli k tomu, jaké hledisko mají vůči nám a určili jeho platnost**’.²³⁰ Prezident zde vyslovuje myšlenku, která se táhne jako červená niť tímto projevem, že elity nejsou morálně zhyralé, ale spíše obětí své vlastní ignorance a pýchy. Je zde velmi silně cítit určitá ambivalentnost. Na jednu stranu tuto skupinu lidí kritizuje, na druhou, však nechce rozdmíchnávat nenávisť. Vysvětlení vidím ve Wilsonově pragmatismu. Jak se říká – nechce „s vaničkou vylít i dítě.“ Podle mého názoru byl Wilson přesvědčen, že přílišný radikalismus by byl kontraproduktivní.

„Pamatujte, že **neříkám**, že tito **vůdci věděli, že na nás pášou zlo**, nebo že mají **úmysl páchat zlo to**. Co mně se týče, mám vždy daleko **větší obavu** před člověkem, jenž páše něco zlého a **neví, že je to zlé**, než před člověkem, jenž páše zlo a ví, že je to zlo, neboť domnívám se, že **ve veřejných záležitostech obmezenost’ je mnohem nebezpečnější než taškárství**, poněvadž mnohem obtížnější jest bojovati proti ni a odstraniti ji.“²³¹ Autor projevu nám opět sděluje, jako již mnohokrát během tohoto projevu, že neobviňuje elity z toho, že by záměrně páchaly zlo. Obviňuje je z úzkoprsosti, o níž však říká, že je ve veřejných záležitostech možná nebezpečnější než nepoctivost, jelikož se hůře potírá.

²²⁹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 28

²³⁰ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 29

²³¹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 31

Shrnutí

Tento projev obsahoval mnoho příkladů populistického diskurzu. Woodrow Wilson na mnoha místech vyzdvihuje kvality obyčejného amerického lidu. Důvěra v jeho schopnost spravovat své vlastní záležitosti, oproti neschopnosti elit rozpoznat potřeby lidu se line tímto textem jako červená niť. Proto se také napříč tímto textem vymezuje vůči elitářství, které postuluje principy, jež jsou v naprostém protikladu k jeho myšlení. Dále Wilson velmi silně prosazuje koncept suverenity lidu a sám sebe vykresluje jako „tribuna lidu“, jenž dá hlas těm, kteří byli systematicky přehlíženi.

Nicméně se zde vyskytlo i relativně značné množství diskurzu nepopulistického. Ten se projevoval hlavně ve spíše smířlivém přístupu k elitám. Prezident nezpochybňuje charakter těchto lidí; jejich pomýlené vidění světa přičítá omezenosti a odtrženosti od reality. Dokonce je označí za „výtečné chlapíky“ a „počestné muže“, což podle mého názoru vystihuje jeho ambivalentní přístup k elitám. Kontext zde skutečně hraje zásadní roli.

Poměr populistického diskurzu k nepopulistickému 19:5.

Hlava IV.

Život přichází ze země

Populistický diskurz

„...národové se obrozují ze spodu, ne se svrchu ... genius vynořující se z řad lidí neznámých je geniem, jenž obrozuje mládí a sílu národa. Vše, co vím z dějin, každá ...část mých zkušeností a mého pozorování ...upevnila mě v přesvědčení, že **skutečná moudrost lidského života je složena ze zkušeností prostého člověka**. Účelnost, životnost a plodnost života nepřichází od vrcholu k základům, přichází podobně přirozenému vzrůstu velkého stromu ...Mohutné zápolení a námaha **neznámých rass lidí**, jež jsou u základny všeho, je onou **hybnou silou**, jež **zdvihá úroveň společnosti**. **Národ je tak velký, a pouze tak velký jako jeho prosté vojsko.**“²³² Obyčejný lid je zdrojem moudrosti a síly národa. Tito lidé musí obnovovat a udržovat blahobyt Spojených států, nikoliv elity. Monopoly, peněžní trust a kontrola vlády elitami, neumožňují této síle dostat se na povrch.

„Proto první a hlavní potřebou našeho národa dnešního dne jest pojmouti v účastenství na vládě všechna ta mohutná **tělesa nejmenovaných lidí**, jež zrodí naše budoucí vůdce a **obrodí budoucí sílu** Ameriky. A vyznávaje tuto větu, vyznávaje svou **důvěru v prostého člověka**, jsem si vědom toho, co pravím. „**Muž plovoucí proti proudu zná jeho sílu ...Muž, jenž je při práci, dovede posouditi, co se děje v Americe ...To je muž, jehož úsudek nám řekne, co se děje a chystá v Americe, to je muž, jehož úsudkem já pro svou osobu chci se dáti vésti. ...Průměrný člověk** nebyl brán v potaz, a jeho srdce počalo klesati strachem, že již nikdy nebude brán v potaz. Proto náleží nám organisovati vládu, jejíž sympatie by byly věnovány **všemu lidu Spojených států**, vládu, jež chtěla by se uchýliti o radu k pokud možno **velké části obyvatelstva Spojených států** dříve, než přistoupí k nějakému činu. Neboť velký **problém vlády** záleží v tom, věděti, **co průměrný člověk zvěděl zkušenostmi a co on smýšlí**. **Většina z nás je průměrnými lidmi**, málokterí z nás vyšinou se, leda nahodilými okolnostmi, nad všeobecnou úroveň všech ostatních kolem nás; a proto **muž, jenž myslí obecnými myšlenkami, muž, jenž má obecné zkušenosti je téměř vždy mužem, jenž vykládá Ameriku správně**. Není to právě důvodem, proč jsme hrdi na případy takové, jako je případ

²³² Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 32

Abrahama Lincolna – muže, jenž **povstal z prostého lidu a chápal Ameriku lépe** než kdokoliv jiný z těch, kdož povstali z **privilegovaných tříd nebo vzdělaných tříd Ameriky**“²³³ Lincoln byl tak dobrý president, jelikož byl prostého původu a uplatňoval své obecné myšlenky (zdravý rozum) a zkušenosti, naopak elity nejsou dobrými vůdci, jelikož lidu nerozumí. Je nutné brát v potaz při rozhodování obyčejného člověka, jelikož tento člověk je podle Wilsona „téměř vždy mužem, jenž vykládá Ameriku správně“.

„Naděje Spojených států v přítomnosti a budoucnosti je táž, jaká byla vždy: je to naděje a důvěra, že z **neznámých příbytků přijdou muži**, kteří se stanou mistry průmyslu a politiky. **Průměrná nadějnost, průměrný blahobyt, průměrná podnikavost, průměrná iniciativa** Spojených států může **je jedině učiniti bohatými**. Nejsme bohati proto, že několik pánů řídí náš průmysl; **jsme bohatí svou vlastní inteligencí a přičinlivostí**. Amerika nezáleží z lidí, jichž jména uvádí se v novinách. Amerika neskládá se politicky z mužů, kteří se vyšinuli za politické vůdce, ona nezáleží z mužů, kteří obstarávají největší část její činnosti ústy – ti padají na váhu jen **potud, pokud mluví za to velké bezhlasé množství lidí tvořících mohutné těleso a spásnou sílu národa**. Nikdo, kdo **nedovede vysloviti myšlenky obecného lidu**, na koho nepůsobí impulsy, jež **obecným lidem hýbají, není mužem, jenž by mohl mluvit za Ameriku**, nebo za některý z jejich budoucích cílů. Jen ten je způsobilý mluvit, kdo zná myšlenky té **velké obce občanů**... Avšak co nás udělalo **silnými**? **Práce a snaha milionů lidí**, kteří se **nechvástají**, kteří **nejsou** ani **znatelní**, kteří naopak žijí svůj život **pokorně** den ze dne; **velké těleso dělníků** jest to, co **tvoří sílu** a moc Ameriky. Je jednou ze slavných stránek naší země, že **nikomu není lze předpověděti**, z které rodiny, ze které krajiny, ba z kterého plemene přijdou vůdcové země. Velicí vůdci této země **nepřišli** příliš často ze **zaopatřených „osvědčených“ rodin**.“²³⁴ Amerika podle demokrata nestojí na bohatých a privilegovaných, ale na činnosti obyčejných Američanů. Zde je zdroj síly a bohatství celé země. Nikdo, kdo nedokáže vyslovit myšlenky lidu Spojených států, nemůže mluvit za Ameriku. Amerika je americký lid, nikoliv její elity. Řečník vyzdvihuje pokornost, práci a obyčejnost průměrného člověka.

„Vzpomínám, že jsem mluvil před nedávnem ve škole, v níž... téměř všichni hoši byli syny **velice bohatých lidí** a řekl jsem jim, že **hledím na ně s velkou lítostí**, neboť jak jsem pravil: „Mnozí z vašich druhů jsou **odsouzeni k temnotám**... Nepokusíte se nikdy něco udělati, a při všech těch **velkých úkolech naší země**, jež mají být vykonány, **snad právě jste ti, kdož odeprou splniti je**. Někdo, o němž se myslel, že se k tomu nehodí... někdo, koho pohání **bič nutnosti** vynoří se z houfu **prostého lidu** a **ukáže, že rozumí lidu tomu, chápe**

²³³ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 32-33

²³⁴ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 33-34

zájmy národa... postaví se nám v čelo a povede nás... shledal jsem, že ve schůzích „obyčejných“ lidí rychleji se dospěje k jádru věci, rychleji se porozumí důvodu, rychleji se posoudí tendence a podrobí zásadě, než v **universitní třídě, v níž jsem přednášel** – ne proto, že by v universitní třídě byl nedostatek inteligence, ale **proto, že hoši třídy té nejsou ve styku se skutečným životem**, kdežto „obyčejní“ občané jsou ve **styku se skutečným životem den ze dne**; nemusíte jim teprve vysvětlovati, co jim již dlouho hlodá v duši.²³⁵ Opět se zde vyskytuje motiv, že bohatí a privilegovaní lidé jsou „odsouzeni k temnotám“. Dokonce se budou pravděpodobně, díky své ignoranci, snažit pokrok zastavit. Naopak skutečný vůdce povstane z lidu, protože jenom on může rozumět problémům Ameriky. Obyčejní občané mají podle Wilsona jisté epistemologické privilegium.

„Co udržovalo vládu ve středověku na živu, byl ustavičný **příchod mízy ze spodu**, z **prostých jedinců** velkého společenské tělesa, přístupnými stružkami kněžství. To, jak se mi zda, jedním z nejzajímavějších a nejvíce přesvědčujících příkladů, jež mohou být uvedeny na doklad toho, o čem mluvím. Jediný způsob jak vládu lze udržeti čistou jest, udržují-li se ony **přítoky stále otevřenými**, tak, že nikdo se **nemůže pokládati** za tak **nicotného a nízkého**, aby nemohl **tvořiti součástku politického tělesa**... Cokoli pokořuje a snižuje člověka, cokoli vyvyšuje organizaci nad člověka, cokoli tísní vylučuje, odvahy zbavuje, odstrašuje **prostého člověka, směřuje proti všem pravidlům pokroku**.“²³⁶ Podle demokrata snaha elit držet lid od vlády povede k úpadku. Je nutné lid připustit k vládě, aby se dal průchod tvůrčí energii a síle tohoto velkého tělesa lidí.

„V dnešní době, kdy naše vláda tak daleko se dostala do **rukou zvláštních zájmů**; v dnešní době, kdy vyznávána je mlčky zásada, že jediné **vyvolené třídy** jsou dostatečně vyzbrojeny, aby vykonávaly vládu; v dnešní době, kdy tak mnoho svědomitých občanů, zkrušených pohledem na společenské bezpráví a křivdy, padlo za oběť klamu, že blahovlnná vláda může býti vyměřována **lidu** laskavými ochránci jeho prospěchu... v dnešní době nastává **nejvyšší nutnost upozorniti národ, že lid může býti zachráněn silou, jež dřímá hluboko v jeho vlastních prsou, nebo ničím**; ...ne ze shora, **ne přízní aristokratů. Květina nenese kořeny, ale kořeny nesou květinu. Vše cokoli kvete krásou pod Boží oblohou, bere svou krásu, svou životní sílu ze svých kořenů**. ... Pravím, že takzvaný radikalismus naší doby je prostě **snaha přírody uvolniti, osvoboditi ušlechtilé síly lidu**. Tento velký **americký lid** jest na dně **spravedlivý a ctnostný a slibný, jeho kořeny tkví v půdě čisté, žírné a hledané**.“²³⁷ Demokrat říká, že jediný způsob jak se dostat ze současného marasmu „bezpráví a křivdy“ je

²³⁵ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 34

²³⁶ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 35

²³⁷ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 35

připustit opět lid k vládě nad svou zemí. Dále nepokrytě adoruje americký lid, který je ztělesněním ctnosti a čistoty.

Nepopulistický diskurz

„Měli jsme špatnou porotu, měli jsme špatný sbor – **ne, nechci říct říci špatný sbor,** ale příliš malý sbor – dozírající na správu Spojených Států.“²³⁸ Zde se ukazuje, jak si Wilson dával pozor, aby jeho projev nebyl příliš útočný. Můžeme se jen domnívat, jestli v první části tohoto výroku projevil své skutečné názory a v druhé je účelově poupravil. Vidím to jako možnost pravděpodobnější, ale s jistotou to říci nelze.

Shrnutí

Hlavním motivem tohoto projevu byla premisa, že se společnost obnovuje a získává svou sílu ze spodu. Wilson se snažil posluchače různými argumenty přesvědčit o tom, že je správné, aby se lid opět ujmul vlády v zemi. Naopak neschopnost obnovit suverenitu lidu by mohla mít neblahé následky. Elity nerozumí lidu Spojených států, a tudíž nebudou ochotny učinit tak potřebné reformy. Naopak lid z každodenní zkušenosti moc dobře ví, co je potřeba udělat a řečník říká, že právě z této skupiny povstane nový lídr.

Je zde také jeden případ nepopulistického diskurzu, kdy autor projevu opět mírní své vyjádření vůči elitě.

Poměr populistického diskurzu k nepopulistickému 6:1.

²³⁸ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 33

Hlava V.

Lidový parlament

Populistický diskurz

„Schůze jednotlivých stran poskytují jen málo příležitosti nebo vůbec žádnou k rokování; programy strany jsou vyrobeny **soukromě** a přijímají se jen pokřikem. Je to částečně vinou toho, že občané se vzdali vespolečné porady, že **nezdravé spolky zaměstnatelů a velkých podnikatelů** byly s to **zmocnit se vlády, místo nás**. Myslím, že je jednou z potřeb dnešní doby, aby obnovena byla instituce **obecných porad**, a aby jimi byla nahrazena **soukromá zařízení, určující správu** obcí, státu a národa.“²³⁹ Wilson zde opět otevírá téma neuměrného vlivu speciálního zájmu ve veřejných záležitostech národa na úkor „nás“ – tedy lidu (když vezmeme v potaz pravděpodobné posluchače jeho slov). Podle něj se programy stran nepřijímají metodou rokování, ale soukromě – tedy speciální zájem má vliv i zde. Tento speciální vliv má být nahrazen znovuoobnověním instituce obecných porad. Dále vnímá spolek zaměstnavatelů a velkých podnikatelů jako „nezdravý“.

„Musím vám přiznati, že mezi otázkami, jež se kladou vždy, když některý řečník domluvil, **nejpronikavější otázky**, jež mi kdy byly dány, přicházely od některého z mužů nejchabněji oděných, že přicházely **od prostých chlapíků**, přicházely od **chlapíků, jichž svaly byly po celý den napjaty v boji o život**. Ti kladli otázky, jež dotýkaly se přímo **jádra věci** a vyžadovaly námahu z mé strany, abych je zodpověděl. Měl jsem pocit, jako by otázky ty přicházely jako **hlas života samého**, jako hlas ze školy tak přísné, jako je přísná **škola zkušenosti**. A co se mi líbí, na této sociální myšlence ohledně školních budov jest, že to je místo, kde **obyčejný chlapík** může dojít přednosti před ostatními, že tam může klásti své otázky, pronášeti své mínění, přesvědčovati ty, kdož si dosud neuvědomili, že **síla a moc Ameriky proudí v krvi každého pravého Američana**, a že jediným místem, kde může najít **pravého Američana**, je v této čistě absolutně demokratických náhledů.“²⁴⁰ Řečník říká, že těch nejpronikavějších otázek se mu dostalo od těch nejobyčejnějších lidí. Ti totiž, jak už víme,

²³⁹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 36

²⁴⁰ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 39

znají Ameriku nejlépe a mluví z vlastní zkušenosti. Tito lidé mluvili jednoduše a k jádru věci. Demokrat obdivuje moudrost „obyčejného chlapíka“ a chce, aby se lidé scházeli ve školních budovách k diskuzi, kde budou tito lidé konfrontovat své veřejné představitele a přesvědčovat je, že „síla a moc Ameriky proudí v krvi každého pravého Američana,“ a že ten je k nalezení pouze na těchto schůzích. Pravý Američan je podle Wilsona tedy tento „obyčejný chlapík“.

„Setkal jsem se s některými pány, kteří prohlašovali, že oni jim rozumí (Spojeným státům pozn. aut.) Ba, setkal jsem se i s **některými muži obchodu a průmyslu**, kteří měli za to, že mají v malíku všechny dotyčné záležitosti Spojených států, leč mám dosti zkušeností, abych věděl, že tomu tak není. Vychování má ten užitečný následek, že nutně újí kruh domýšlivosti. Žádný student nezná svůj předmět. On ví nejvýše, kde a jak nalézt věci, jež ohledně svého předmětu neví. Takové postavení má státník také. **Žádný státník nezná celou zemi**. Měl si uložit za úkol pátrati, kde by se mu dostalo **poučení nutného, aby rozuměl alespoň části své země**, když jest mu jednati se složitými záležitostmi. Čeho je nám třeba, je všeobecné obnovení podobných **obecných porad**“²⁴¹ Autor projevu považuje paternalismus elit za projev domýšlivosti. Vymezuje se vůči elitářské teorii, když tvrdí, že tato skupina lidí nerozumí záležitostem Spojených států lépe nežli lid. Naopak, aby státník porozuměl své zemi, měl by se účastnit obecných porad s lidem.

„Nemůžeme dělati více k podpoře zdatu své země, než přiběřeme-li **různé společenské svazy k poradám národa**. Skutečná obtíž našeho národa spočívala v tom, že nedosti z nás si uvědomilo, že předměty, o nichž jsme pojednávali, byly předměty týkajícími **se všech**. Mluvili jsme tak, jako bychom měli sloužiti jednou té části obyvatelstva a jednou opět jiné, **jednou tomu zájmu a po druhé jinému, jakoby všechny zájmy nesouvisely dohromady**...“²⁴² Zde by se mohlo na první pohled zdát, že se jedná o diskurz pluralistický. Zdání však klame. Wilson ve své knize neustále kritizuje, že vládu Spojených států má pod kontrolou úzká skupina vyvolených. Když říká: „přiběřeme-li různé společenské svazy k poradám národa“ myslí tím zapojit do rozhodovacího procesu lid. Domnívám se, že to není důkaz toho, že by Wilson nevnímal lid jako homogenní jednotku. Myslí tím, aby se do rozhodovacího procesu zapojili dělníci, farmáři, řemeslníci atd., které však vnímá jako inherentní součást homogenního amerického lidu. Podle mého názoru je tento výklad konzistentní se zbytkem knihy. Dále je podle Wilsona nutné sloužit všem, tedy jednat v obecném zájmu, nikoliv v zájmu určité skupiny

„Necítím nic tak jako intenzitu **prostého muže**. ...muže, kteří naslouchají, jako by čekali, až uslyší, zda je tu někdo, kdo dovede vysloviti to, co se hýbe v jejich vlastních srdcích

²⁴¹ Tamtéž

²⁴² Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 40

a myslích. Člověka bolí srdce, vzpomene-li, že není si jist, zda to může pro ně učiniti, uváží-li zda netouží po něčem, co on nechápe. **Modlí se k Bohu**, aby vnesl do jeho vědomí něco, co je v jejich vědomí, tak aby **celý národ se cítil konečně zbaven své němoty**, aby se cítil konečně, že není tu žádné neviditelné síly, jež ho zdržuje od jeho cíle... **Břemeno**, jež leží na srdci každého **svědomitého** veřejného muže, je tíha myšlenky, že snad **nerozumí dostatečně životu národa**. Neboť, ve skutečnosti **žádný jednotlivec mu nerozumí**. Celý účel demokracie jest, abychom brali jeden druhého v potaz, tak, abychom **nezáviseli jen od porozumění jednoho jediného muže, nýbrž od vzájemné úrady všech**. Neboť pouze, když lidé ve spolek se uradí a zjistí **vlastní potřeby a zájmy**, najdou **všeobecné společné zájmy** velkého národa místa ve správě, jež jim vyhoví všem. ...Nezáleží na tom, co kdo ví – neboť **nikdo neví toho mnoho** – nýbrž na tom, co kdo svou myslí může objeviti; na jeho schopnosti, působivosti porozuměti věcem, pochopiti je **a je to jeho styk s velkými masami lidu, co činí ho působivým mluvití za ostatní – nic jiného**. ...avšak na štěstí pro mě, byl jsem mimo to **ve styku** také s velkým **množstvím osob jiných; neobmezil** jsem svou **známost'** na tyto **zájmové skupiny**, a jsem s to říci oněm pánům některé věci, k nimž dospěti neměli času. Mým **velkým štěstím** bylo, že jsem **neměl hlavu zabořenu ve zvláštních podnikách**, a proto **mohl jsem se příležitostně podívat přes obzor**. ...shledal jsem, že **jediné**, co mi může vůbec dáti **trochu rozumu** ke zkoumání **záležitostí Spojených států, je znáti pokud možno nejvíce částí Států těch**.²⁴³ Wilson má velké přání, aby byl schopen dát hlas němé většině – aby byl schopen být hlasem lidu. Vymezuje se opět proti vládě elit, nebo jednoho člověka, jelikož ti nerozumí životu národa. Aby člověk mohl jednat v obecném zájmu, musí se nejdříve poradit s lidem Spojených států. Řečník se také snaží zdůraznit své vazby na obyčejný lid a naopak bagatelizovat své spojení s elitou. Říká, že je schopen podívat se přes obzor speciálních zájmů.

„Muži, kteří vládli Amerikou, musí připustiti většinu ke hře. Nepřipustíme nadále, aby zůstal neopraven jakýkoli systém, jenž se zakládá v soukromém porozumění a svědectví odborníků; nedovolíme již těm několika, aby i nadále určovali, jaká má býti správa této země. Je to otázka našeho přístupu k naší vlastní vládě. Je mezi námi jen velmi málo těch, kdož dosud měli skutečný přístup k vládě Spojených států. Ta musí být předmětem **všeobecné úrady, vespolečné úrady**, předmětem vzájemného porozumění. Proto držte vzduch v čistotě ustavičnými diskussemi, **dejte každému veřejnému služebníku cítiti, že jedná všem na očích a pod dohledem** a především **chopte se sami těch velkých základních otázek svého života, jimiž politické tribuny se zabývají a probádejte je sami křížem krážem ve všelikých debatách.** ...Až učiníme opět svou vládu svobodnou, až obnovíme opět svobodu podnikání, až **prolomíme spojenectví peněz s mocí**, jež nás dosud tísní na každém kroku, pak uvidíme svou

²⁴³ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 41

cestu, kterou bychom došli ke všem těm hezkým věcem, jež nám politické tribuny slibují a sice marně, pokud nevyjdou odtamtud, kde je brána svobody.²⁴⁴ Autor projevu odmítá, že by bylo možno udržet stávající systém vlády v rukou speciálních zájmů. Je nutné, aby měl lid skutečný přístup k vládě Spojených států; a je také nutné, aby se lid ujal svého úkolu – spravovat své vlastní záležitosti a prosadit svou suverenitu. K tomu je potřeba obnovit svobodu.

„...slyším-li mluvit o **lidovém hlasování** co o **vládě lůzy**, cítím, že muž, jenž **odvažuje se takto mluvit, nemá práva nazývat se Američanem**. ...**Nebojím se rozsudků takovýmto způsobem vyslovených**, popřejete-li jen lidu dosti času k přemýšlení a zjednáte-li mu jasnou představu o věcech, o nichž má svým hlasem rozhodovati, neboť nejhlubším, vášnivým **přesvědčením mého srdce jest**, že tomuto **prostému lidu, jimž míním nás všechny, lze naprosto důvěřovati**.²⁴⁵ Demokrat odsuzuje označování přímé demokracie za vládu lůzy. Takový člověk, který toto prohlašuje, nemá právo nazývat se Američanem. Přesvědčením jeho srdce totiž je to, že se tomuto lidu dá „naprosto důvěřovati“.

„Naším úkolem jest vztyčiti tak vysoko neporovnatelný prapor **obecného zájmu a obecné spravedlnosti**, aby všickni lidé s důvěrou, všichni lidé s nadějí, všichni lidé s přesvědčením ohledně Ameriky ve svých srdcích seskupili se kolem tohoto praporu a aby nadešel nový den zdokonalení svobody, již milujeme.²⁴⁶ Wilson říká, že je nutno prosazovat obecný zájem a obecnou spravedlnost, aby mohlo dojít ke „zdokonalení svobody“.

Nepopulistický diskurz

„Byl jsem ve styku s některými z těch pánů, již jsou ve spojení se **zvláštními zájmy** této země (**a mnozí z nich jsou velmi dobří lidé, tím vás mohu ujistiti**)...²⁴⁷ Demokrat opět usměrňuje svou rétoriku vůči elitám.

„...ukázati, že **náš boj nesměruje proti osobám**, že chceme přivést všechny lidi k tomu, aby si **navzájem rozuměli**; že **nejsme přáteli jedné třídy proti druhé třídě**, nýbrž že naší povinností je docílit, **aby jedna třída rozuměla druhé**.²⁴⁸ Řečník zakončuje svůj projev opět apelem na své posluchače, že „třídní“ nenávisť není řešením.

²⁴⁴ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 41-42

²⁴⁵ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 42

²⁴⁶ Tamtéž

²⁴⁷ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 41

²⁴⁸ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 42

Shrnutí

Hlavním motivem tohoto projevu je neschopnost elit porozumět zájmům a potřebám Ameriky. Wilson říká, že je nutno obnovit instituci veřejného rokování o otázkách veřejného zájmu. Lid a jejich zastupitelé by měli otevřeně spolu diskutovat, aby vládnoucí třída skutečně mohla jednat v obecném zájmu. Lid má tedy být inkorporován do rozhodovacího procesu. Než vydá politik nějaké rozhodnutí, má se nejdříve poradit s „opravdovým Američanem“, aby pochopil jeho potřeby a poté by teprve měl rozhodnout. Lid má být tedy aktivní a účastnit se debat, a politici mají tyto diskuze vyhledávat. Dále se Wilson vymezuje vůči označení přímé demokracie za vládu lůzy. Naopak nepokrytě manifestuje svou neoblomnou důvěru ve schopnost amerického lidu spravovat své záležitosti.

Nepopulistický diskurz se zde vyskytl také. Snaží se zdůraznit, že slepá nenávist není řešením současné situace. Naopak zdůrazňuje, že i mezi elitou jsou „velmi dobří lidé“.

Poměr populistického diskurzu k nepopulistickému 8:2

Hlava VI.

Budiž světlo

Populistický diskurz

„Starostí vlastence jest postaviti **naši vládu** opět na její **pravý základ**, dosazením **vůle lidu za vládu poručníků**, a **obecných porad za porady soukromě** opatřené. Má-li toho býti dosaženo, je předem nutno otevřítí dveře a **vpustiti světlo do všech záležitostí**, jež má **lid právo** znáti. Na prvním místě je nutno **osvětliti** každý pochod naší politiky. ..Musíme vzíti kupříkladu **výběr kandidátů na úřady** z rukou strojů (*political machines*) pracujících za zavřenými dveřmi, a vložiti jej **opět do rukou lidu samého** a to cestou **přímých voleb**, k nimž uchazeči všeho druhu a všech stupňů by měli volný přístup. Musíme dosaditi **obecné strojní zařízení místo soukromého**. ...Na druhém místě je nutno dáti **společnosti velení nad jejím vlastním hospodářským životem**... Na ty, kdož užívají velkých moderních nahromadění jmění, sebraného dohromady **dračím způsobem**... musí se hleděti, jako by byli v **závazku vůči veřejnosti**; musí býti činěni zodpovědnými za metody svého podnikání **velkým telesům občanů**...“²⁴⁹ Prezident říká, že starostí vlastence je zajistit, aby se opět vláda země řídila vůlí lidu. K tomu je podle něj nutná vyšší transparentnost politiky, ale i průmyslu. Je zastáncem přímých voleb kandidátů na politické úřady, kteří byli až dosud vybíráni úzkou skupinou lidí. Také se má učinit transparentním (zejména velké) podnikání, kde mají být podniky kontrolovány lidem, aby se odhalily jakékoliv nekalé obchodní praktiky, které by potenciálně porušovaly principy volného trhu.

„Jaká je správná metoda v politice? Jakže, správná metoda je přec ta **veřejná** diskusse, metoda vůdcovství **otevřeného, přímého**, nad stolem; **netutlaného v soukromí s „opatrovníky“ a „poručníky“**, nebo kýmkoli jiným, ale vedeného před očima **všech** pod širou oblohou, kde poctivé oči je mohou viděti a kde poctivé oči mohou je posuzovati. ...Je to **veřejná hra, proč ji tedy hrátí v soukromí?** ...Musíte léčiti nezdravou politiku tak, jako se v naší době léčí tuberkolosa, že totiž všichni, kdo ji trpí musí **ven na čerstvý vzduch**; ...Bylo by snad velmi nepříhodným pro některé pány, aby vláda byla stále stejně na očích, ale my jsme

²⁴⁹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 43

již příliš dlouho brali ohled na jejich citlivost'. ...Na každý způsob, ať tomu chtějí nebo ne, **veřejné záležitosti musí být vytaženy na světlo**. ...Nepočínáme si nikdy tak správně, jako když **každý** může **pozorovati a viděti vše, co děláme**. ...Nejlepší co můžete učiniti s něčím, co je křivé, jest, přinesete-li to tam, kde **lid může viděti**, že je to křivé a pak buď se to narovná nebo to zmizí. Nic nebrání tak špatným praktikám v politice jako **veřejnost**.²⁵⁰ Aby bylo dosaženo opět toho, aby se veřejné záležitosti řídili vůlí lidu je nutno vzít „nezdravou politiku ven na čerstvý vzduch“ tzn. zvýšit úlohu lidu při kontrole své vlády. Právě dohled veřejnosti má zabránit speciálním zájmům, aby ovlivňovaly chod Spojených států.

„...**naneštěstí**, celý pochod tvoření zákonů v Americe je velmi temný. ...Celý proces diskuse, má-li tato vůbec místo, **je soukromý** a vyloučen z **veřejného přezkoumání a veřejné znalosti**. ...Právě tento **zmatek, nejasnost' a soukromnost'** naší **zákonodárné metody** jest to, jež poskytuje **výhody politickému ústrojí**. Není tu **veřejně zodpovědného muže** nebo skupiny mužů, o nichž by se vědělo, že mají podíl na tvoření zákonodárství a že dbají o ně po celou dobu... A tím bylo umožněno **zevnější moci – politickému stroji, skupině mužů**, kteří jmenovali zákonodárce a kteří vedli zápas o jejich zvolení – **převzítí úlohu kontroly**. ...věděli (průmyslové a obchodní elity pozn. aut.), že je tu **určitá skupina mužů**, k nimž by se mohli **uchýliti**, a dohodli se s nimi. Uvolili se poskytnout jim peníze na útraty voleb a státi při nich ve všech jiných případech, kde peněz bylo třeba, když naproti tomu budou se moci uchýliti k nim pro **ochranu nebo pomoc** ve věcech zákonodárství. **Zákonodárci obraceli se pak k určitému muži**, jenž nebyl dokonce ani členem jejich sboru, **o instrukce**, co by měli učiniti s určitými návrhy zákonů.²⁵¹ Řečník zde popisuje, jak se vláda Spojených států dostala do područí speciálního zájmu. Mluví o vzájemně prospěšném partnerství politických (straničtí bossové) a ekonomických (velký průmysl) elit, kterému vyhovuje netransparentnost politických procesů v zemi. Wilson tedy tvrdí, že tato netransparentnost způsobila negativní jevy korupce a klientelismu a je nutno tento stav změnit tím, že se umožní „veřejné přezkoumání“.

„Myslím, že bude stále zřejmějším a zřejmějším, že cesta vedoucí k očištění naší politiky je zjednodušiti ji a že cesta zjednodušiti ji jest zříditi **zodpovědné vedení**. ...Naše jediné vedení je vedení **nezodpovědných osob**, stojících mimo zákonodárství, osob, jež tvoří **politické stroje** a proto je nesmírně obtížno i pro nejbdělejší **veřejné mínění**, sledovat dráhu různých... method. ...Obchodu a průmyslu v zemi má býti slouženo důmyslným a pokrokovým zákonodárstvím, leč má býti slouženo **otevřeně**, s čistýma rukama, prospěšně, s pečlivým zřetelem, aby každý byl slyšen a každý zájem uvážen; ...a toho lze dosáhnouti pouze jistým

²⁵⁰ Woodrow, W.: Nová svoboda, s.43-44

²⁵¹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 45-46

zjednodušením našich method, jež soustředí **veřejnou důvěru** na malé skupiny mužů, jimž bude náležití vedení ne mocí zákonné autority nebo práva poroučeti, ale **mocí jejich vztahu k veřejnému mínění** a jejich **zodpovědnosti mínění tomu**. Nemohu jinak, než vysloviti svou důvěru, že naše zákonodárné methody mohou býti opraveny tím, že přizná se ke každému úkonu **více vlivu veřejnosti**...²⁵² Aby došlo k nápravě vadného systému, je podle autora projevu nutno prosadit více vlivu veřejnosti v každém úkonu. Jen takový politik bude důvěryhodný, jenž bude zodpovědný veřejnému mínění. Veřejná kontrola je proces, který dává politickým úkonům punc legitimacy.

„Zákonodárství, jak nyní se provozuje, neprovádí se při otevřených dveřích. **Neprojednává se v otevřené debatě** v síních našich shromáždění. Naopak, **jedná se** o něm, uvažuje a rozhoduje **v síních komisí**. V síních těchto komisí zákonodárství, **zájmům nežadoucím zmirá**; v těchto síních komisí zákonodárství **zájmům žádoucím se tvoří** a přivádí se k místu.²⁵³ O zákonech se nehovoří veřejně, ale v síních komisí. Zde se prosazuje speciální zájem, který zablokuje legislativu, která mu nevyhovuje a naopak podpoří tu, jež nepoškodí jeho zájmy.

„Ovšem hlavních triumfů dobyla práce komisí, pokud jde o zakryté doložky a nevysvětlené třídění, ve vydaných tarifech. Od vydání mrzkého tarifního zákona Payne-Aldrichova **naš lid** stále shledává **skrytý význam a účel** v něm stajený. Lidé přesvědčují se článek za článkem, jak hluboce a s jakou promyšleností byli **oklamáni a zaskočeni**. To **nestalo se** pouhou **náhodou, nýbrž úmyslem, propracovaným, tajným úmyslem**. ...zákon, jenž by naprosto nebyl prošel, kdyby mu bylo **všeobecně** rozuměno. A my, kteří máme co dělati s politickým mechanismem, víme, že největší obtíž při prolomení vlivu takového **mistra** (politického bosse pozn. aut.) v politice záleží v tom, že **za ním stojí peníze a vliv týchž lidí**, kteří **se usadili v dotčených ustanoveních zákona**, jako ve svých střeleckých zákopech. Takový tarif by nikdy nebyl býval sestaven článek za článkem **veřejnou diskussí** a nebyl by býval **nikdy prošel**, kdyby byl článek za článkem **vysvětlen lidu** této země. ...Byl **zbudován** na základě **pokynů a dorozumění, podaných mimo síně**, kde bylo o něm jednáno a debatováno.²⁵⁴ Wilson zde opět mluví o speciálním zájmu, konkrétně o případě tarifního zákona, který byl schválen navzdory zájmu obecnému. Lid byl podle něj tímto schválením oklamán. Nebylo to však náhodou, byl zde tajný úmysl – speciální zájem elit. Političtí bossové mají takovou moc, jelikož za ním stojí přesně ty peníze a zájmy, které spoléhají na blahovolnou

²⁵² Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 47

²⁵³ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 48

²⁵⁴ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 48-49

legislativu. Řečník opět a znovu zdůrazňuje, že kdyby byl tento zákon podroben veřejné diskuzi, tak by nemohl nikdy projít.

„...**oni** (elity pozn. aut.) však **věří jedné věci, které já nevěřím** a které, jak zřejmo, **nevěří ani lid** této země: oni věří, že prospěch této země, záleží od **zařízení**, jež **vůdcové jisté strany opatří s jistými vůdci obchodu a průmyslu**. **Oni to věří**, ale tento náhled by stačilo jen **dáti před porotu, aby byl zavržen**. **Prospěch** této země **závisí od zájmu nás všech** a nemohlo ho býti docíleno úpravou od **jednotlivých skupin osob**.“²⁵⁵ Elity věří, že prospěch země je odvislý od toho, nakolik mají v rukou vládu země. Wilson si myslí naprostý opak.

„Není žádného zákonitého tajnostkářství, pokud jde o všechny předměty vlády. **Vláda musí býti naprosto veřejnou** ve všem, co podniká, má-li býti **čista a správná** ve svém počínání. Nedovedu si představit veřejného muže, jenž by měl **svědomí** a jenž by chtěl zachovávat v tajnosti před **lidem něco z jeho záležitostí**.“²⁵⁶ Vláda má být naprosto podřízena veřejné kontrole. Ti, jenž před lidem tají něco z jeho záležitostí, jsou podle demokrata lidé bez svědomí.

„Takové jsou tedy **soukromé pochody**. Takové jsou **pochody, jež stojí mezi lidem a tím, co je mu slíbeno**, a pravím vám, **pokud nevytáhnete** všechny tyto věci **na veřejnost, nemáte spojení s vládou, nemáte zastoupení a nemáte účastenství ve své vládě**. Takové úskoky vlády **soukromým dorozumíváním, zbavují vás zastoupení, zbavují lid representativních institucí**. **Zákonodárcům** se musí **vpravit do hlavy**, že **veřejná záležitost je veřejnou záležitostí**. Zastávám náhled, že vůči lidu **nesmí míti vláda žádných tajemství a důvěrností**, a že je **povinnost** každého **veřejného úředníka**, aby **vysvětlil** svým spoluobčanům... **co se děje uvnitř** v jeho kanceláři.“²⁵⁷ Podle prezidenta stojí speciální zájem mezi lidem a tím, co je mu slíbeno a pokud toto nebude ošetřeno vyšší transparentností, tak lid ztratí spojení s vládou. Fakt, že vláda slouží soukromému zájmu, zbavuje lid representativních institucí (vláda místo toho zastupuje speciální zájem). Veřejné záležitosti mají být skutečně veřejné.

Podnik mnohých z těch korporací, jež nazýváme korporacemi ve veřejné službě... jejich podniky jsou kupříkladu zřejmě **podniky veřejnými** a proto **můžeme a musíme proniknouti jejich záležitostmi světlem zkoumání a diskuse**. ... Rád bych věděl, zda ti **muži**, kteří mají **vliv na vládu Spojených států**, si uvědomují, jak každého roku tvoří dusné ovzduší podezření, v němž, jak nyní poznávají, jejich podnik nemůže dýchat. Proto pokládám za okamžitou

²⁵⁵ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 49

²⁵⁶ Tamtéž

²⁵⁷ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 50

nutnost, aby **otevřeny** byly všechny **průchody politiky a veřejného podnikání** – aby otevřeny byly **dokořán očím veřejnosti**... aby **společnosti** dostalo se **velení** nad jejím **hospodářským životem**, ne nějakým revolučním opatřením, nýbrž pevným **zachováváním zásady, že lid má právo nahlížeti záležitosti tohoto druhu a kontrolovati je**; aby **odstraněny** byly všechny **výsady, ochrana a soukromé prospěchy a tajné výhody** ze zákonodárství. **Kdekoli jedná se o nějaké veřejné záležitosti**, kdekoli rozvrhují se plány týkající se veřejnosti, nebo zakládají podniky dotýkající se veřejného blahobytu... kdekoli formulují se politické programy nebo volí se kandidáti na nějaký úřad – tam všude musí zníti s božským právem přednostním **hlas vůle lidu, hlas „Budiž světlo!“**²⁵⁸ Korporace ve veřejné službě (např. vodárny, elektrárny atd.) mají býti pod veřejnou kontrolou. Dále je nutno otevřít všechny průchody politiky a veřejného podnikání, aby byla odstraněna všechna privilegia a obnovena sociální spravedlnost. Nakonec demokrat naléhavě žádá, aby všude, kde se jedná o veřejných záležitostech, zněl přednostně hlas vůle lidu – „Budiž světlo“ – nutné řídit se principem absolutní otevřenosti.

Nepopulistický diskurz

„Každý ví, že korrupci se daří v ústraní, že vyhýbá se veřejným místům a pokládáme za oprávněnou důmněnku, že tajnůstkářství značí nesprávnost'. Proto pravím, že naši **pocitiví, čestní politikové a čestní vůdcové** naší společnosti dluží to své dobré pověsti, aby vynesli své skutky pod širé nebe.“²⁵⁹ Wilson předpokládá, že američtí politci jsou čestní a pocitiví, ale kvůli temným pochodům politiky budou vždy v podezření. Dluží tedy své dobré pověsti (domnívám se, že tohle Wilson nemyslel vážně a spíše se chtěl stylizovat do role oduševnělého člověka, který nevidí v lidech to nejhorší a tím pozvednout svůj profil v očích posluchačů – to je však jen spekulace, kterou jsem vyvodil z toho, co o Wilsonovi vím), aby se snažili o vyšší transparentnost.

„Avšak neoprávněné styky obchodu a průmyslu se zákonodárstvím jsou něco jiného. Rád bych mluvil o tomto předmětu **střízlivě a obezřele. Netoužím po tom, vyvolati nevoli proti komukoli**. Bylo by to snadné, avšak nemělo by to za následek **žádný zvláštní užitek**. Raději chci uvažovati o neblahé situaci takovým způsobem, abychom si ji do jisté míry objasnili a zjistili snad její příčiny a lék. **Pouhé obviňování není mnoho platno**, chceme-li přivést světlo do věci tak složité, jako je spoluvina obchodu a průmyslu na zvrácené politice

²⁵⁸ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 50-51

²⁵⁹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 44

v Americe.²⁶⁰ Řečník opakovaně zdůrazňuje, že je lepší být konstruktivní než destruktivní. Vyvolávat nenávist nepřináší „žádný zvláštní užitek“. Důležitější je uvažovat o současné situaci a snažit se najít řešení.

„Jednou ze šťastných okolností naší doby je, že právě ti **nejinteligentnější** z našich **mužů obchodu a průmyslu poznali onen omyl** právě tak jako **nemravnost** celého toho špatného podnikání. Spojení mezi obchodem a průmyslem s jedné a politikou s druhé strany stalo se jim **břemenem**... **Přeji si** právě tak toužebně, aby byli sprostěni pout, jako země si přeje zbaviti se vlivu a method, jež představují. Vůdčí **muži obchodu a průmyslu** stávají se nyní důležitými **činiteli v osvobození země** od systému, jenž vedl od zlého k horšímu.“²⁶¹ Demokrat říká, že ti nejinteligentnější muži průmyslu a obchodu prozřeli a amorální systém vlády založený na kontrole vlády úzkou skupinou lidí se jim stal břemenem. Dále se podle něj tyto lidé stávají důležitými činiteli v procesu nápravy. Opět si musíme uvědomit kontext, ve kterém byl tento projev přednesen. Prezident se snažil lidu vsugerovat představu, že elity litují svých amorálních způsobů jednání a nyní chtějí lidu opět vrátit to, co mu právem náleží. Je velmi složité říci, o kolika lidech mluvil, ale podle mého názoru tím sledoval stále stejný účel a to usměrňovat negativní vášně lidu, aby nedošlo ke zbytečnému zvýšení sociálního napětí ve společnosti. To potvrzují i jeho výroky o tom, že nechce „rozdýmchat třídní napětí“.

Shrnutí

V tomto projevu se prezident zasazoval zejména o vyšší úlohu lidu při kontrole veřejných záležitostí, vůle lidu má podle něj božské přednostní právo (*divine prerogative*) – vůle lidu má přednost před jakoukoliv jinou vůlí. Proto prosazuje vyšší transparentnost v politice i v podnikání. Je podle něj nutno temné procesy politického rozhodování prosvětlit. Také se často zmiňuje o tom, že současný stav vyhovuje speciálním zájmům, jež představují politicko-ekonomické elity, které mají v rukou celou vládu Spojených států. Konečně tvrdí, že blahobyt země je odvislý od toho, nakolik je vláda v rukou lidu.

Na druhou stranu však Wilson zastává ve svém projevu názor, že lidé, již by bylo možné označit za elity, jsou čestní a poctiví. Dále opět zdůrazňuje, že nechce vyvolávat žádnou nenávist, jelikož to podle jeho názoru nepřináší „žádný zvláštní užitek“ – prosazuje

²⁶⁰ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 45

²⁶¹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 46-47

konstruktivní přístup. Konečně také poukazuje na morální prozření některých elit, které se staly důležitým faktorem při nápravě soudobého vadného systému.

Poměr populistického diskurzu k nepopulistickému 10:3

Hlava VII.

Tariff, „ochrana“ nebo zvláštní výsada?

Populistický diskurz

„Se specialistou v oblasti tarifu není možno, aby **průměrný obchodník nebo průmyslník** soutěžil. Místo dřívější tahanice a pračky při sestavování tarifu, jež byly dosti zlé, máme nyní odbornou kontrolu tarifních seznamů. A tak poměr mezi vládou s jedné a obchodem a průmyslem s druhé strany, utvořil se v tom způsobu, že **nejsou** všechny **citlivé stránky vlády vystaveny** působení všech činných **vlivů lidu**, nýbrž pouze **zvláštnímu** působení **zvláště organizovaných sil** obchodního a průmyslového světa.“²⁶² Zvláštní zájem má podle řečníka privilegovaný přístup k vládě v citlivé (týkající se všech) otázce tarifního zákonodárství. Obyčejný (průměrný) obchodník či průmyslník se neprosadí.

„Není mojí věcí, co za člověka **pan Aldrich** jest;... Záleží však na tom, že vzhledem k svým dlouholetým zkušenostem a proto, že dlouho se zabýval těmito choulostivými a soukromými záležitostmi, **byl** pravidelným a **přirozeným nástrojem**, pomocí něhož se kongres Spojených států informoval, **ne** pokud šlo o **přání lidu Spojených států** nebo **prostých obchodníků a průmyslníků**, nýbrž pokud šlo o **potřeby a důvody odborníků**, kteří projednávali věc s komisemi.“²⁶³ Demokrat považuje proslulého senátora Aldricha za příklad člověka, prostřednictvím kterého speciální zájem vykonával svou kontrolu nad celním zákonodárstvím. Podle něj tento mocný senátor ignoroval „přání lidu Spojených států“.

„Avšak věc záleží v tom, že ochranářského **tarifu použili někteří lidé** k tomu, aby **zničili domácí soutěž**, aby spolčily všechny dosavadní soupeře na poli svobodného obchodu a **aby znemožnili novým lidem** vstoupiti na pole to. Za platnosti **vysokého tarifu** byla spředena celá síť továren, jež **spolčivše se ovládly trh Spojených Států a ustanovily své vlastní ceny**.“²⁶⁴ Zde demokrat popisuje, jak monopoly získaly nadvládu nad ekonomickým životem Spojených států. Tento systém je naprosto v rozporu se zájmem lidu, jelikož nejenže monopoly vyloučí jakoukoliv svobodnou soutěž, ale ještě k tomu stanovují ceny zboží. Wilson se snaží ukázat, jak moc současný systém neodpovídá principu suverenity lidu.

²⁶² Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 52

²⁶³ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 53

²⁶⁴ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 54

„...hle, co se stalo: Lidé, vidouce, že se nemusí obávat zahraniční soutěže, **stáhli se do velikých svazů** (trustů/monopolů pozn. aut.)... Jakmile toto spojení se uskuteční, méně schopné továrny se zpravidla vysadí z běhu, avšak kapitál použitý k jejich zaplacení musí platit dividendu. A **vláda** Spojených států zaručuje **užitek z provozování továren, jež přestaly pracovat**. Jakmile tyto **svazy** vidí, že ceny klesají, **obmezí pracovní hodiny, obmezí výrobu, obmezí mzdy, vyhodí lidi z práce** – a proč? Proto, aby **udržely ceny** vzdor nedostatku jejich oprávněnosti. Je možno, že byla doba, kdy tarif nezvyšoval cen, ale doba ta minula; nyní poskytuje **tarif výhodu velkým svazům** tím způsobem, že jim dává **vliv na ceny**. To nestává se náhodou. Nestává se náhodou, že ceny se zvyšují a zvyšovaly rychleji zde než v kterékoli jiné zemi.“²⁶⁵ Díky vysokým dovozním clům se stalo ziskovým odkoupit méně efektivní továrnu protivníka a pak ji zavřít. Prezident chce poukázat na absurditu systému, kde je toto možné a dokonce racionální. Takový systém může vyhovovat pouze velmi úzké skupině lidí. Tyto „svazy“ se také neštítí omezovat pracovní hodiny, mzdy a rozvazovat pracovní úvazky jen proto, aby udržely ceny vysoko. Komu takový systém prospívá? Určitě ne obyčejnému lidu. Wilson vidí ve vysokém tarifu „zvláštní výsadu“ elit.

„Koupíte-li nějaký importovaný předmět, platíte část kupní ceny spolkové vládě v podobě cla. Pravidlem však co kupujete, **není předmět importovaný, ale domácí výrobek**, jehož cenu **výrobce** je s to **zvýšit** až k té výši nebo i výše, než obnáší cena cizího výrobku **plus poplatek**. **Kdo však dostane tarifovou dávku v tomto případě?** Vláda? Oh ne, naprosto ne. **Výrobce, průmyslník, Americký průmyslník**, který říká, že dokud nemůže prodávat tak lacino jako cizí výrobce, **všichni** dobří **Američané** mají kupovat od něho a **platit mu poplatek** za každý předmět co **výsadu**.“²⁶⁶ Podle řečníka mají průmyslové elity to privilegium, že jim každý občan Spojených států platí poplatek za každý vyrobený předmět. Wilson brojí proti takovým nespravedlivým privilegiím elit, protože profitují na úkor obyčejného lidu.

„Na co vás chci nyní upozornit, jest, že tento takzvaný ochranný tarif, stal se prostředkem, aby podporován byl vzrůst **zvláštních odvětví průmyslu** na **útraty** hospodářské životní síly **ostatního obyvatelstva**. Co **lid** nyní navrhuje, je ovšem velice praktická věc: Navrhuje, aby **odstraněny** byly **zvláštní výsady**, a aby byly vyloučeny z tarifu. Navrhuje, aby nebyla ponechána, ani jedná skrytá **soukromá výhoda** v zákoně ohledně dávek, jež mohou snad býti vymýceny, aniž by tím byla dotčena ta část průmyslu, která je zdravá a oprávněná, a které všichni přejeme, aby se jí dostalo podpory. ...Ah, celá massa podvodu a lsti padá a **lidé** počínají vidět odhalené **malé skupiny osob udržujících kontrolu nad vládnoucí třídou a**

²⁶⁵ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 55-56

²⁶⁶ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 56

pomocí této nad vládou, ve svém vlastním zájmu, ne v zájmu lidu Spojených států.²⁶⁷

Autor projevu tvrdí, že tarif se stal prostředkem prosazování zájmů ekonomických elit na úkor lidu. Dále je dobré si všimnout, že neříká: „Co já nyní navrhuji“, ale: „Co lid nyní navrhuje“ – snaží se svým slovům propůjčit autoritu tím, že jen tlumočí přání a zájmy lidu. Opět také zmiňuje malou skupinu osob, která kontroluje vládu Spojených států ve svém vlastním zájmu, nikoliv v zájmu lidu.

„Jinými slovy, **shledali jsme**, že to, co se prohlašuje za způsob ochrany, je způsob **nadržování** a že **nadržování** této politiky vybuchelo **na útraty všech ostatních**. ... **Lid** této země se rozhodl odstraniti **výsady** a **nadržování** z našeho fiskálního zákonodárství, zejména z té jeho části, jež týká se tarifu. **Dospěli jsme** k tomu, že rozpoznáváme v tarifu, v jeho nynější podobě, ne systém ochrany, ale systém **nadržování, výsad**, příliš často poskytnutých tajně a úskokem... **Jsm**e toho náhledu, že naše tarifové zákonodárství má míti nadále za svůj předmět **ne soukromý prospěch**, ale **všeobecný**, veřejný rozvoj a užitek. **Upravíme** své fiskální zákony ne po způsobu těch, jež udělují **zvláštní přízeň**, nýbrž po způsobu těch, jež **slouží národu**. ...**Nepomyšlíme** na to, aby **zvláštní zájmy** i nadále tábořily v síních Komise Cest a Dopravních prostředků sněmovny, nebo Finanční komise senátu. **Máme** za to, že to jsou místa, kam **lid** Spojených států bude přicházeti, **kde bude representován**, za tím účelem, aby všechno konalo se ve **všeobecném zájmu** a **ne v zájmu zvláštních skupiny osob**, jež již ovládají průmysl a průmyslový rozvoj této země. ...není **žádná skupina lidí** ve Spojených státech, ani v žádné jiné zemi, jež by byla **dostí moudrá**, aby se jí **osud** velkého **národa mohl vložiti do ruky** co opatrovníkům.“²⁶⁸ Zde bych opět rád poukázal na to, že Wilson stále používá plurál – mluví za obyčejný lid. Současné tarifové zákonodárství řečník popsal jako systém nespravedlivých nadržování a výsad. To by se podle něj mělo změnit tím, že předmětem tohoto zákonodárství bude všeobecný, nikoliv soukromý, prospěch. Nakonec opět opakuje svou myšlenku, že žádná skupina lidí není natolik moudrá, aby jí mohla být dána do rukou vláda nad státem.

²⁶⁷ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 57-58

²⁶⁸ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 58-60

Nepopulistický diskurz

„Neříkám to proto, abych snižoval charakter pana Aldricha. Není mojí věcí, co za člověka pan Aldrich jest; zejména nyní, kdy se vzdal veřejné činnosti, **je to věc lhostejná.**“ Wilson nechce svými poznámkami o senátorovi Aldrichovi zpochybňovat jeho charakter. Říká, že tento politik již ukončil svou kariéru, a tudíž nemá cenu zabývat se integritou tohoto muže. Prezident zde měl opět možnost zpochybnit morálku svých oponentů, ale neudělal to.

Shrnutí

Hlavním tématem tohoto projevu byl tarif a křivdy s ním spojené. Tarif podle prezidenta umožnil vznik velkých průmyslových svazů, které určují ceny a utlačují zbytek podnikatelů ve stejném oboru. Také říká, že se tarifové zákonodárství vytváří se zřetelem na elity (velmi často se zmiňuje o vazbě mezi politickou a ekonomickou elitou), nikoliv na všeobecný zájem. Celní poplatky jako systém nadřezování a výsad musí skončit, jelikož vytváří režim, ze kterého profituje pouze úzká skupina osob, na úkor lidu. Dále demokrat často využívá plurálu, tedy snaží svá slova prezentovat jako myšlenky a přání lidu. Konečně tvrdí, že žádná skupina lidí nemá schopnosti na to, aby se jí vláda mohla svěřit do rukou.

I když tentokrát Wilson označí konkrétního člověka, který podle něj byl nástrojem speciálního zájmu, nemá v úmyslu tohoto člověka přehnaně hanit. Podle něj to nemá smysl.

Poměr populistického diskurzu k nepopulistickému 7:1

Hlava VIII.

Monopol nebo vhodná příležitost'

Populistický diskurz

„Stojím naprosto na stanovisku, na němž každý pokrokovec má státi, totiž při zásadě, že **soukromý monopol nelze omluviti ani trpěti**. A za to chci bojovati. ...Každý, kdo jen četl noviny, zná **prostředky**, jimiž **ti lidé zbuovali svou moc a vytvořili monopoly**. ...Co oni páni nechtějí je toto: oni **nechtějí**, aby byli nuceni setkati se se všemi nově přichozími **za stejných podmínek**. Souhlasím úplně s tím, aby bojovali proti každému konkurentovi dovolenými prostředky, avšak znám **nepoctivé prostředky**, jež **přijali za své**, a vím, že prostředkům těm může býti zabráněno zákonem. Myslí-li pouze na vstoupení na trh na základě pouhé výkonnosti, na pouhém vědění, jak vyrobiti zboží lepší, než kdokoli jiný... mohou vystupovati vzdor prostředkům, jež vložili do svých podniků za účelem, aby zakoupili své soupeře, a budou zcela vítáni. **Nesmí** však přitom býti **snaha vytlačiti začátečníky**, nebo **zmrzačiti jejich úvěr**; žádné **odlišování maloobchodníků**, kteří kupují od soupeře, žádné **hrozby** proti závodům, jež dodávají materiály soupeři; žádné **zadržování surovin** soupeřům, žádná tajná opatření proti nim. Poctivou soutěž jakou chcete; ale **žádnou nepoctivou soutěž** jakéhokoli druhu.“²⁶⁹ Řečník se staví do opozice vůči monopolům („těm lidem“), tedy proti ekonomickým elitám. Kritizuje jejich metody podnikání, které považuje za nepoctivé. Elity jsou podle Wilsona proti rovným podmínkám na trhu - chtějí zachovat své privilegované postavení a využívají k tomu různé nekalé prostředky, jež prezident vyjmenovává.

„Snad vám korporace něco nabídne za patent ...ale nedovolí vám výrobu. Zním muže, kteří se o to pokusili, a nemohli dostati peníze, protože **velcí půjčovatelé peněz** v této zemi jsou v dorozumění s **velkými průmyslníky** v této zemi a nesvolí k tomu, aby jejich vliv na trhu byl rušen **nezasvěcenci**. A kdo jsou ti **nezasvěcenci**. Jakže, **všechno ostatní obyvatelstvo Spojených Států jest nezasvěcencem**. ...Jisté monopoly v této zemi nabyly téměř **úplného vlivu na surovinu**, hlavně v dolech, na surovinu, na níž velké množství průmyslu jest odkázáno, a **rozlišují** nyní dle své **libosti**, při **prodeji** surovin mezi těmi, již jsou **soky monopolu**, a **těmi, kdož se monopolu**

²⁶⁹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 63

podrobili. Musíme dospěti brzo tak daleko, abychom **mohli říci** těm, kdož si osobují tyto nutné pomůcky průmyslu, že musí se odloučiti od nich, **prodávající je všem občanům Spojených států** se **stejnou ochotou** a za **týchž podmínek**. ...Dále pak, průmyslové monopoly nalézají se v tak **úzkém osobním příbuzenství** s velkými **podniky plavebními** a s velkými **společnostmi železničními**, že mohou často ustanovovati dopravní poplatky²⁷⁰ Lid Spojených států je označen za nezasvěcence, proti němuž stojí velcí průmyslníci ve spojení s bankéři, kteří tomuto nezasvěcenci zabrání v přístupu na trh. Pokud tedy nejste zasvěcencem (příslušníkem elit), tak nezískáte kapitál, abyste mohli začít podnikat. Pokud máte vlastní kapitál, tak proti vám velké korporace využijí všech nekalých metod, aby vás vystrnadily z trhu. Wilson popisuje tuto chmurnou situaci a stylizuje se do role ochránce práv „nezasvěcenců“.

„A uvažíte-li, že **čtyřiadvacet mužů**, majících kupříkladu vliv na **Ocelářskou společnost Spojených států**, jsou buď **presidenty**, nebo **vicepresidenty** nebo **řiditeli 55% železnic** ve Spojených státech, počítá-li se podle odhadu železnic těch, a podle obnosu jejich kapitálů a úpisů, poznáte ihned, **jak úzce** je celá **věc** dohromady **zapletena**, a jak velké je **pokušení**. Těchto čtyřiadvacet pánů spravuje korporaci, jako by byla jejich majetkem. Překvapující pro mne jest, že **lid** Spojených států neviděl, že správa tak velikého podniku, jako je tento, **není záležitostí soukromou**, ale **veřejnou**.²⁷¹ Demokrat popisuje, jak moc jsou propletené vazby mezi různými podniky. Tito mocní jsou pak ve velkém pokušení využít svůj obrovský vliv k potlačení obyčejného Američana. Podle Wilsona je správa tak velkého podniku již otázkou veřejnou, jelikož vliv (na ceny a svobodu podnikání) z něho vyplývající může mít velmi negativní dopad na celou zemi.

„Bylo mi řečeno, z četných stran, že moje myšlenka, že obnovením soutěže můžete obnoviti průmyslovou svobodu, spočívá na tom, že jsem nevěnoval náležitě pozornosti skutečným událostem v této zemi za poslední desetiletí; neboť, praví, je to právě svobodná soutěž, jež umožnila **velkým zkrušiti malé**. Odpovídám, **nebyla to soutěž svobodná**, jež to způsobila, nýbrž byla to **soutěž nedovolená**. Byla to soutěž takového druhu, že by ji měl **zákon zabrániti** a může ji zabrániti – **tomuto drcení malého muže**. Víte jistě dobře, jak je **malý muž drcen trusty**. Vystoupí na malém trhu. Velký podnik přijde a vypudí ho z tohoto jeho místního trhu, prodávaje tam pod cenou; a je to jediný trh, jež má; nemůže-li tam docílití výdělku, je **zabit**. **Oni** mohou vydělávati všude na všech ostatních trzích Spojených států a přece pudí ho prodejem pod cenou z jeho okrsku, a dojdou náhrady z toho, co utrží jinde. ...Někde musíte započítati. ...Musíte počítati v některé obci. Vaším tržištěm musí býti nejdříve vaši sousedé a ti, kdož vás tam znají. Avšak nemáte-li neobmezený kapitál (což asi nemáte, když začínáte) nebo

²⁷⁰ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 64

²⁷¹ Tamtéž

neobmezený úvěr, a o to se **již ti páni postarají, abyste jej neměli**, mohou vás **zabítí a vyhnati z vašeho místního trhu**, kdykoli se jim zachce, na tomtéž základě, na jakém **ubijejí organisovanou práci**. ... Jestliže někdy soupeř, jenž šťastnou náhodou má hodně peněz, vnikne na větší trh, trust **musí** ho vykoupiti, zaplativ třikrát i čtyřikrát tolik, než jakou cenu jeho závod skutečně má. Následkem takové koupě musí platiti **úroky** z ceny, již závod zaplatil, a **zdaní tak všechno obyvatelstvo Spojených států**, aby mohl platiti úroky z peněz k tomu cíli půjčených, nebo z akcií a úpisů, jež vydal, aby to mohl učiniti. Proto velké **trusty**, tato velká sdružení, **jsou** nejvíce **pustošivým, nehospodárným**, a když překročí určitý rozsah, také nejvíce **nevýkoným způsobem řízení průmyslu** země.²⁷² Řečník podává výklad toho, jak velké trusty ničí malé začínající podnikatele. Také říká, že ne soutěž svobodná, ale nedovolená umožnila velkým utlačovat malé. „Malý muž“ je údajně drcen trusty tak jako odbory. Pokud však někdo ustojí tlak těchto společností, tak je tyto nuceny ho vykoupit za neuměrně vysokou částku (aby neodmítl), a to se pak projeví na ceně výrobků. Trpí tím tedy zase obyčejný lid. Proto není možné trusty tolerovat.

„Takový je rozdíl mezi **velkým podnikem** a mezi **trustem**. **Trust** je **zařízení** sloužící k tomu, aby **vyloučena byla soutěž**, kdežto **velký podnik** je podnik, jenž **přežil soutěž** zvítěziv na poli **inteligence a hospodárnosti**. ... **Jsem pro velké podniky a jsem proti trustům**. **Muž**, který dovede se ubrániti pomocí svého **důvtipu a duševních schopností**, **muž**, který dovede vypuditi ostatní tím, že vyrábí spotřebiteli **laciněji** a přitom současně zvyšuje svou vnitřní hodnotu a cenu, před **mužem takovým smekám klobouk** a říkám: „vy jste **muž**, který dovede **budovati Spojené státy**, a **přeju si**, aby takových zde bylo **více**.“²⁷³ Demokrat činí rozdíl mezi tzv. „velkým podnikem“ a „trustem“. Trust představuje organizaci, která využívá amorálních metod, aby vyloučila hospodářskou soutěž a upevnila své postavení monopolu. Tento způsob podnikání vyhovuje pouze velmi malé skupině lidí ve vedení těchto firem a naopak poškozuje zájmy zbytku Ameriky. Na druhé straně je tu idealizovaný „velký podnik“, který se stal velkým a úspěšným v důsledku svého důvtipu. Takový podnik se nebojí soutěže, přežil ji, a nyní vyrábí laciněji a lépe než konkurence. Takový druh podnikání povznáší celou Ameriku. Wilson tedy rozděluje americké podnikání na amorální a morální, podle toho, jestli se toto řídí speciálním či obecným zájmem.

„**Začíná se věřiti, že v podnikání ve velkém slohu v této zemi není nic, co by nebylo ve spojení s něčím jiným**. ... Je známo, že **říditelství této banky je skříženo v osobním ohledu s desíti, dvaceti, třiceti, čtyřiceti, padesáti, šedesáti říditelstvími všeho druhu, železnic**, jež dopravují zboží, s **velkými skupinami průmyslníků**, jež vyrábějí zboží a **velkých**

²⁷² Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 64-65

²⁷³ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 66

obchodníků, již uvádějí zboží do oběhu, a výsledek jest, že **každá velká banka je v podezření ohledně pohnutky své investice**. Pokládá se aspon za možné, že **hraje dohromady s někým, jenž nemá nic společného s bankovníctvím**, s nímž ale někdo z **řiditelů banky je spřízněn** nebo má s nimi **společný zájem**. Důvodem **neklidu a nevolnosti** na straně veřejnosti ve velkém je zkrátka **vzrůstající vědomost**, že **mnoho velkých podniků je vzájemně spleteno** jeden s druhým, k nerozeznání od sebe, pokud jde o **osobní moment**. Proto, když nějaká **malá skupina mužů** přistupuje ku Kongresu za tím účelem, aby svolal komisi k jednání o jistém úkonu zákonodárném, nikdo nezná **rozvětvení zájmů**, jež tito **páni představují**;²⁷⁴ Prezident přinejmenším naznačuje, že je zde relativně malá, ale zato mocná skupina lidí v čele hospodářství země, která sdílí společný zájem. Kapitáni průmyslu, ředitelé bank a různých společností – ti všichni jsou v zájemném dorozumění ohledně prosazování určitého zájmu (často jsou propojeny i personálně). Kdo je mimo tuto exkluzivní skupinu mocných, tak se potýká s různými problémy. Tedy koncept mocné, privilegované elity hájící svůj speciální zájem hraje u Wilsona důležitou roli.

„Jsem jedním z těch, kdož octli se na štěstí v okolnostech, že měli příležitost studovati způsob, jakým tyto věci se provádějí, **aniž bych s nimi byl v nějakém spojení**...“²⁷⁵ Zde hlava státu distancuje svou osobu od spojení s elitami.

„Pravím toliko, že jistým pochodem, nyní dobře známým a snad i přirozeným, utvořila se velice zvláštní a velice **škodlivá soustředění**, pokud jde o **vliv na podnikání v této zemi**. Ať k ní došlo jakkoli, jest ještě důležitější skutečností, že i **vliv**, pokud jde o **úvěr, koncentroval se taktéž nebezpečným způsobem**. Jest pouhou pravdou, že finanční prameny země **neslouží těm, kdož nepodrobí se vedení a nadvládě malých skupin kapitalistů, přejících si míti hospodářský rozvoj země pod svým vlastním dohledem a vedením**. V naší zemi je **velký monopol – monopol velkého úvěru**. Pokud tento trvá, nelze mluvit o bývalé rozmanitosti a svobodě a individuální energii v našem vývoji. ...Náš **úvěrní systém je soukromě, tajně, koncentrován. Zdar národa** a všechna naše **podnikavost' a snaživost' nalézají se tudíž v rukou několika málo mužů**... To je **otázka největší** ze všech, k níž státníci musí obrátiti svou pozornost', plně odhodláni sloužiti budoucnosti a pravé **svobodě** obyvatelstva. Tento **peněžní trust**, či správněji řečeno, tento **úvěrový trust**, o němž Kongres zahájil své šetření, není bajkou, není výplodem fantasmie. ...viděl jsem **muže**, kteří **pocítili jeho váhu**, a viděl jsem muže, kteří jak se vyjádřili, byli „**vysazení z podnikání Hradební Třídou (Wall Street)**“, protože **Hradební Třída shledala je nepohodlnými a nepřála si jejich soutěže**.“²⁷⁶ Wilson

²⁷⁴ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 66-67

²⁷⁵ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 67

²⁷⁶ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 67-68

mluví o finanční a bankovní elitě, která má pod kontrolou úvěry ve Spojených státech a tím i celé podnikání. Finanční prameny země podle řečníka neslouží lidu Ameriky, ale jenom těm, co se pokořili před jejich vládou. Zdar národa je v rukou několika málo mužů (které označuje jako Wall Street) – to prezident vnímá negativně.

„**Hlavní nebezpečí** v této zemi nezáleží v tom, že tu jsou velké individuální svazy – ač i to je velmi nebezpečné – avšak, že jsou tu **svazy svazů... spojených osobami různých ředitelstev v jediném „sdužení zájmů“**, mnohem **strašnější** než jakékoli jiné **jednotlivé sdužení**, jež se odváží objeviti se na veřejnosti. ...co nám náleží dělati jest, **rozmotati** toto ohromné **soudružné předivo zájmů**. ...jestliže všechna ta sdužení se sdruží a toto konečné sdužení není uvedeno ve všeobecnou známost' a patrnost' nějakým zápisem nebo zákonem, ale záleží v pouhé **totožnosti personálu nebo zájmu**, pak je to něco, čeho dokonce i **vláda národa musí se obávat** – něco co **zákon musí potlačit** ne sice násilně, ale přece jistě a úporně **odstranit**. Nevěřím, že jakákoli **skupina lidí má dosti rozhledu nebo dosti ducha**, aby dovedla **určiti**, jaký bude vývoj vhodných příležitostí a dosažení konečného cíle v této zemi.“²⁷⁷ Demokrat se poměrně výrazně obává toho, že se velké korporace a trusty spojí s dalšími a vytvoří jeden obrovský svaz. Vytvoří se jedno „sdužení zájmů“, které bude tak mocné, že i vláda Spojených států musí se obávat. Toto spojení elit v zemi je tedy nutno potlačit, dokud je to možné. Konečně se také vymezuje vůči paternalistickému elitářství.

„Nynější situace tedy vrcholí v následujících **faktech**, že poměrně **malý počet osob** má **vliv** na **suroviny** této země; že poměrně **malý počet osob** má **vliv** na **vodní síly**, jež mohou býti učiněny užitečnými pro hospodářskou výrobu energie, jež by poháněla naše stroje; že **týž počet osob ovládá** ve velké míře **železnice**; že pomocí **dorozumění mezi sebou** docíleného mají **vliv na určování cen**, a že **táž skupina osob** má **vliv** na **povolování větších úvěrů** v této zemi.“²⁷⁸ Zde Wilson tedy činí shrnutí toho, co má „malý počet osob“ (elity) pod kontrolou. V kontextu jeho publika to má samozřejmě vyznít negativně.

„...když oddělíme jednotlivé zájmy jeden od druhého a rozdělíme tato sdužení opět v jednotlivé články a součástky, máme na mysli **větší společenství zájmů, širší společenství zájmů**, společenství zájmů, jež poutá a spojuje **všechny dobré vlastnosti lidí dohromady**, to **společenství**, jež je **dosti široké a všeobecné**, aby pojalo pod svá křídla **lidi všeho druhu** a v jakýchkoli podmínkách žijící, a máme před očima tu **pravdu**, že **společnost se obrozuje od svého spodu**. **Obmezte možnost** použití výhodné **příležitosti**, **obmezte** pole tvořivé **podnikavosti** a **vyrvete srdce i kořen všemu zdaru a blahobytu**. ...Poctivý americký průmysl

²⁷⁷ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 68-69

²⁷⁸ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 69

vzkvétal vždy, vzkvétal-li vůbec, při **svobodě**, **nezkvétal** nikdy při **monopolu**. Je pro vás **vždy lépe, staráte-li se sám o sebe**, než **pečuje-li** o vás nějaký **velký kapitalistický útvar**. Já pokud mně se týče, **nestojím** o to, aby se někdo o mě **staral**. **Raději** bych **hladověl** co **svobodný muž**, než abych byl krměn podle nálady **těch**, kdož **organizují americký průmysl** tak, jak jim se líbí organizovati jej.²⁷⁹ Rozbití monopolů a osvobození průmyslu sleduje podle demokrata zájem všeobecný, jelikož „společnost se obrozuje od svého spodu“. Pokud se omezí svoboda podnikání, bude to mít negativní dopad na zdar a blahobyt země. Konečně prezident tvrdí, že je vždy lepší, když máte osud ve vlastních rukou, než když ho určuje „velký kapitalistický útvar“. On sám by raději hladověl jako svobodný, než byl závislý na vůli elit.

Nepopulistický diskurz

„Je ještě jiná věc, k níž musíme upjati svou pozornost, ať chceme nebo ne. Nemluvíme o těch věcech proto, že mi to působí požitky; **nemluvíme** o nich snad proto, že chci **útočiti na někoho nebo skáceti něco**; mluvím o nich proto, poněvadž přímou řečí o nich mezi sebou poznáme, jak se věci mají.“²⁸⁰ Řečník deklaruje, že nemluví o těchto věcech proto, aby na někoho útočil. Jeho cílem je přivést tyto věci na světlo, aby bylo možné se s nimi vypořádat. Je podle něj důležité pojmenovat problém.

„... **nechovám podezření**, že někdo **vědomě zosnoval tento systém**. **Nejsem** do té míry **nepoučen a špatně informován**, abych se domníval, že jedná se o **úmyslnou a zlomyslnou kombinaci** za tím **účelem**, aby **opanována** byla **vláda** Spojených států.“²⁸¹ Domnívám se, že Wilson není v tomto případě upřímný. Na jiném místě se totiž vyjadřuje ve smyslu: „Někteří z mužů, kteří vykonávali tuto kontrolu, jsou výteční chlapíci; oni skutečně věří, že prospívání země závisí od nich. Oni skutečně věří, že vyklouzne-li vůdcovství v hospodářském rozvoji země z jejich rukou, tak, že ostatní jsme příliš obmezeni, než abychom se podjali tohoto úkolu.“²⁸² Zde tedy naznačuje, že elity úmyslně kontrolují vládu, aby zabránily omezenému lidu zničit prosperitu Spojených států. Tím chce také naznačit, že to nedělají ze zlovolných pohnutek, ale spíš ze své neznalostí. Podle mého názoru tento fakt potvrzuje moji domněnku o účelovosti Wilsonova umírněného diskurzu vůči elitám. Je si moc dobře vědom, že elity kontrolují vládu záměrně, a jejich chamtivost, pohrdání lidem a přirozenou touhu po moci jako

²⁷⁹ Tamtéž

²⁸⁰ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 66

²⁸¹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 67

²⁸² Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 29

jejich hlavní pohnutky zaměnil za dobře míněný omyl. To vše proto, že se bál eskalace společenského napětí. Nebyl upřímný, jelikož byl přesvědčen, že říci pravdu nebylo v zájmu jeho země. Tento názor ovšem nevnučuji čtenáři jako nezpochybnitelný axiom. Je to vyvození určitého závěru na základě studia tehdejšího společensko-politického kontextu a cítím se povinen tuto doměnkou se čtenářem sdílet. Mohu se však mýlit.

„Musím znovu opakovat, že **nebrojím** proti pohnutkám **mužů z Hradební Třídy**. **Snad mají za to**, že je to právě **nejlepší cesta**, kterou lze dojít k blahobytu země. Dostali-li jste trh do své ruky, může vás poctivost přinutit k tomu, abyste obrátili ruku dlaní dolů a vyprázdnili ji? Dostali-li jste trh do své ruky a věříte-li, že rozumíte zájmu země lépe, než kdokoli druhý, je vlasteneckým necháte-li toho? **Představuji si, že takovým asi způsobem uvažují.**“²⁸³ Prezident se snaží pochopit myšlení lidí, které označuje za „úvěrový trust“. Zřejmě se domnívá, že pokud jejich jednání takovýmto způsobem zracionalizuje, aniž by s ním vyjádřil souhlas, tak otupí hrany zášti amerického lidu.

Shrnutí

Wilson se v celém své projevu staví do opozice vůči monopolům a jejich nekalým metodám podnikání. Mluví o tom, že pokud nejste příslušníkem privilegované vrstvy (a nechcete se jí podvolit), tak budete mít značné potíže prosadit se, jelikož tato skupina má pod kontrolou každý myslitelný aspekt podnikání ve Spojených státech. Dále tvrdí, že tento způsob podnikání vyhovuje pouze několika málo lidem, zatímco obyčejný člověk na tom trpí. Také svou osobu distancuje od spojení s velkými kapitalisty. Vymezuje se také proti paternalistickému elitářství, a naopak opět říká, že se společnost obrozuje ze svého spodu. Konečně hlavní nebepečí vidí v jednom velkém „sdužení zájmů“, jehož moc by byla tak velká, že by na něj nestačila ani federální vláda.

Hlava státu opět deklaruje, že není jejím cílem na někoho utočit. Snaží se pouze pojmenovat problém. Také říká, že si nemyslí, že současný systém je dílem umyslu a lživosti. Nakonec se snaží vcítit do kůže bankéřů z Wall Street a pochopit (racionalizovat, nikoliv však schvalovat) jejich jednání.

Poměr populistického diskurzu k nepopulistickému 11:3

²⁸³ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 68

Hlava IX.

Blahovůle či spravedlnost’?

Populistický diskurz

„Opět **protestuji** proti tomu, abych byl **dán trustům do rukou**. Pan Roosevelt má týž **pojem o vládě**, jako pan Taft, že **presidentství** Spojených států je **presidenstvím nějakého říditelstva**. ...Jste si vědomi toho, že to je slepá ulička? Tímto způsobem nemůžete najít cesty k své **svobodě**. Nemůžete najít cesty k **sociální reformě** pomocí **sil**, jež učinili tuto **sociální reformu** nutnou. ...Nechci žít na účet **lidumilnosti**. **Nechci**, aby vláda se o mě **starala** ani přímo ani pomocí nástrojů, jimiž je vláda činna. **Chci** pouze, aby rozhodovalo **právo** a **spravedlnost**, pokud mně se dotýče. **Dejte** mi **právo** a **spravedlnost**, a já vezmu na **sebe sama starost o sebe**. **Povýšíte-li trusty** za **prostředky rozvoje** této země, pod **vrchním dohledem vlády**, pak chci se modlit ve smyslu starého španělského přísloví: „Bože, zachraň mě před mými **přáteli**, a nepřátele si vezmu sám na starost!“. Neboť **chci býti zachráněn** před těmito **přáteli**. ...Ačkoli **prohlašují**, že jsou mými **přáteli**, nastupují cestu přátelství, jež činí jim **nemožným**, aby mi prokázali **hlavní službu**, již od nich žádám – totiž, abych byl **svobodným**, a měl k svému použití **tytéž příležitosti**, jaké má kdokoliv jiný. ...**Vložili vládu** do rukou **opatrovníků** (předešlé administrativy Roosevelta a Tafta pozn. aut.), a pan Taft a pan Roosevelt byli soupeři na **předsednické křeslo nad tímto sborem opatrovníků**.²⁸⁴ V tomto příkladu populistického diskurzu se prezident opět vymezuje vůči paternalismu elit. Nechce být dán do rukou trustů, nehledě na to, jak blahovlnné můžou být, jelikož bude připraven o svou svobodu. Důležité je poznamenat, že sice mluví o sobě, ale nechce být dát do rukou trustům jako příslušník lidu Spojených států. Spílá kandidátům Rooseveltovi a Taftovi, že přesně to oni navrhovali. Prezident nechce, aby se o americký lid starala nějaká osvícená vrstva elit. Chce pouze, aby mu bylo dopřáno práva a spravedlnosti a jinak se postará sám o sebe. Podle řečníka je hlavní službou, kterou mu elity mohou prokázat – svoboda od jejich paternalismu.

Máme ne jeden, nebo dva, nebo tři, ale **mnoho** již zřízených a hrozných **monopolů** ve Spojených státech. Máme ne jedno, dvě, ale **mnoho polí činnosti**, na něž **vstoupiti** je **neodvislému muži nsnadno ne-li nemožno**. **Máme obmezovaný úvěr, máme**

²⁸⁴ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 71-72

obmezovanou příležitostí, máme kontrolovaný vývoj a jsme blízcí tomu, státi se jednou z nejhorsích vlád civilisovaného světa, vládou nejvíce podléhající cizím vlivům a ovládanou jimi – ne však již vládou svobodného uvažování, ne však již vládou opírající se o přesvědčení a hlas většiny, nýbrž vládou řízenou míněním a nátlakem malých skupin panujících mužů. Jestliže vláda má říkati mužům velkého obchodu a průmyslu, jak mají provozovati své podniky, tož nevidíte, že tito **velcí podnikatelé vstoupí do bližšího ještě styku k vládě**, než jsou nyní? Nevidíte, že musí dostati vládu do své moci, aby nebyli od ní příliš obmezování? Musí se zmocnit vlády? **Již se ji zmocnili.** Zvete někdy ty, kdož jsou uvnitř, aby vstoupili dovnitř?²⁸⁵ Demokrat nám vykresluje pochmurný obrázek o Spojených státech, kde není svoboda podnikání, kde úvěr, příležitosti i sama vláda je pod kontrolou „malých skupin panujících mužů.“ Prezident se dokonce uchyluje k tomu označit americkou vládu za jednu z nejhůře řízenou v civilizovaném světě, jelikož se neopírá o hlas většiny, ale o cizí vlivy. Vymezuje se proti návrhům Roosevelta, aby byly monopoly zachovány, ale kontrolovány vládou, podle něj tito podnikatelé vstoupí do ještě užšího styku s exekutivou.

„Přínejmenším podle plánu, proti němuž brojím, bude **přiznané společenství mezi vládou a trusty.** Mám za to, že firma bude **na oko** spravována **starším společníkem**, neboť mám za to, že **vláda Spojených států jest alespoň starším společníkem, ačkoli mladší společník po celou tu dobu provozoval svůj závod.** ...A **nevěřím**, že blahověle může býti vpravena do srdce trustů vrchním dohledem a pokyny spolkové vlády; neboť pokud se pamatuji, nestalo se ještě, aby pokyny vlády byly přijaty trusty. **Naopak, pokyny trustů byly přijímány vládou. Není naděje, že by bylo dbáno lidu ve Spojených státech, dokud toto společenství nebude rozloučeno.**“²⁸⁶ Prezident se vymezuje vůči úzkemu společenství mezi vládou a trusty. Nevěří, že je vláda schopna je efektivně regulovat. Tvrdí, že dokud nebude toto společenství rozloučeno, nebude dbáno obyčejného lidu.

„Leč já **nestojím o soucit trustů k lidstvu; nestojím o jejich shovívavost a blahosklonnost.** ...Mají-li tedy věci, jež jsem uvedl, nějaký význam, zaleží tž v tomto: že **můra, jež tlačí tuto zemi, je nynější monopolová organizace** našeho průmyslového života. ...Můj náhled jest, že to je **methoda** (jednání trustů ve veřejném zájmu pozn. aut.) přijatá se stanoviska **téhož muže, jenž má býti kontrolován**, a že to je právě **chybné stanovisko**, z něhož methoda by byla určována. ...Shledávám tedy, že návrh jest takový: že budou tu dva páni, velká korporace, a nad ní vláda Spojených států; a tážu se: kdo se stane pánem vlády Spojených států? **Má pána nyní – ty, kdož ve sdružení mají vliv na monopoly.** A jestliže vláda, kontrolována monopoly, bude opět kontrolovati monopoly, je **společenství definitivně**

²⁸⁵ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 73

²⁸⁶ Tamtéž

provedeno. Nedbám o tom, jak blahovolný pán by to byl, neboť **nechci** vůbec **žít pod nějakým pánem.** **To není to, proč Amerika byla stvořena.** **Amerika byla stvořena** proto, aby **každý člověk měl stejnou příležitost,** jako každý druhý, **být pánem nad svým vlastním majetkem a osudem.** ...Brojím-li proti finanční monopolisované kontrole, bojuji tudíž za **svobodu každého muže v Americe,** a **bojuji za svobodu amerického průmyslu.**²⁸⁷ Demokrat se v této části znovu vymezuje vůči paternalismu monopolů. Metody jeho protikandidátů jdou podle něj na ruku trustům. Korporace již nyní kontrolují vládu, a pokud má vláda kontrolovat korporace, tak je toto spojení definitivně stvrzeno. Amerika však byla podle Wilsona stvořena na principu suverenity lidu, nikoliv na paternalismu elit, a tudíž má lid sám být jediným pánem nad svým osudem. Pokud tedy prezident říká, že brojí proti monopolům, tak se snaží bojovat za svobodu lidu („každého muže v Americe“) rozhodovat o svých záležitostech.

„Zač **většina z nás bojuje,** je **zrušení tohoto společenství mezi velkými podniky a vládou.** ...Jak bohatá to bude kořist! Jak nedotknutelný bude pak majetek a **tyranie monopolu,** dojde-li takto sankce zákona a autority vlády! Jak jinak, než zřejmou **vzpourou** budeme pak moci prolomiti opět kůru svého života a státi se opět **svobodnými muži,** dýchajícími svůj **vlastní vzduch,** žijícími život podle **své volby** tak, jak jsme se k němu sami propracovali! Není možno, abyste použili monopolu ke službě **svobodnému** národu. Nemůžete použití velkých sdružení kapitálu, aby byly milosrdnými a spravedlivými, když **svědomí velkých těles lidských** je získáno **ne k podporování zvláštní výsady, ale k uplatnění lidských práv.**“²⁸⁸ Hlava státu tvrdí, že většina z nás (lid) bojuje proti vazbám mezi vládou a podniky. Říká, že pokud by byla tato vazba uzákoněna, tak se tyranie monopolu stane nedotknutelnou. Dokonce se odváží prohlásit, že pak by bylo nutné získat svou svobodu zpět vzpourou. Svobodný národ nemůže být spravován úzkou vrstvou lidí. Lid je podle Wilsona proti zvláštním výsadám, a naopak pro lidská práva – zejména pro svou vlastní svobodu.

„Byla historie lidského pramene, jak víte, a historie vlády; ...**Historie** je **poseta** po celé své cestě **troskami vlád,** jež snažily se být **lidskými,** snažily se provést **programy lidskosti prostřednictvím** a pomocí těch, kdož měli **vliv na majetek** a **osudy ostatních svých spoluobčanů.** **Nedůvěřuji slibům,** že nastala změna **smýšlení a povahy** na straně monopolu. **Monopol** nebyl **nikdy** ovládnut ohledem na **všeobecný rozvoj.** **Byl ovládán** ohledem na **zvláštní výhodu.** Byl někdy **monopol** blahovolný k svým **zaměstnancům?** Měly **trusty** někdy srdce k **dělnému lidu** Ameriky? Viděli jste již **trust,** jenž dbal toho, zda **ženy** byly olupovány o svou životní sílu čili nic? Setkali jste se již s **trusty,** jež dělaly si svědomí z toho, že se používá

²⁸⁷ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 74-75

²⁸⁸ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 76-77

k práci **dětí** v útlém věku? Viděli jste již **trusty**, které byly žádostivý chránit **plice a zdraví** a svobodu **svých zaměstnanců**? Viděli jste již **trusty**, které **myslely** na **své lidi** alespoň tolik, jako na **své stroje**? A **kdo** tedy hodlá obrátit **tyto muže** v hlavní stroje spravedlnosti a blahovůle? Můžete-li mi ukázat jen nejmenší slib nesobeckosti na straně **pánů nad našimi životy**, pak pochopím, že máte nějaký paprsek naděje, ale pouze pod tímto předpokladem, pouze pod touto domněnkou: že **historie světa má se obrátit** a že **muži mající moc** utlačit nás, zachovají se k nám laskavě a budou podporovat **naše zájmy**, ať tyto odporují zájmům jejich nebo ne.²⁸⁹ Prezident se odvolává na historickou zkušenost, když tvrdí, že realizace blahovolných programů prostřednictvím elit nikdy nefungovaly. Nevěří, že by se to mělo změnit. Koneckonců podle něj mocní nikdy nehleděli na veřejný zájem, nýbrž pouze na svůj vlastní, na svou zvláštní výhodu. Poté líčí příklady toho, kdy trusty prokázaly, že jim nezáleží na zájmu veřejnosti. Tito „páni nad našimi životy“ nikdy neprokázali žádnou inklinaci k tomu stát se „lidumilnými“. Je zde naopak citelný antagonismus.

„Chci vidět spravedlnost, správnost, poctivost a lidskost ve všech zákonech Spojených států a **nechci**, aby se **jakákoli moc vměšovala mezi lid a jeho vládu**. ...**Trusty jsou nyní našimi pány**, avšak **já** pro svou osobu **nechci žít v zemi zvané svobodnou pod pány sebelaskavějšími**. Dávám **přednost** životu pod **žádným pánem** vůbec. ...To je ta věc. Blahovůle nikdy nevyvinula ani člověka ani národ. Chceme vládu **svobodnou a spravedlivou**.“²⁹⁰ Wilson prosazuje bezvýhradnou suverenitu lidu. Nechce, aby se něco stavělo mezi lid a jeho vládu.

„**Důvodem** k založení Ameriky bylo, že chce se lišit od všech národů světa tím, že **silný nesmí tisknouti slabého ke zdi**, že **silný nesmí brániti slabému**, aby vstoupil na závodistiště. **Amerika trvá** při volnosti **příležitosti**. **Amerika trvá** při **svobodnosti** pole a **ne** při **nadržování**. **Amerika trvá** při **vládě** zodpovědné **za zájmy všech**. A dokud Amerika neprovede tyto své **ideály** ve skutečnost, nebude mít práva držeti svou hlavu **vzhůru** mezi ostatními národy, jak ji držela dosud. ...Domáháme se toho, aby meze soukromým podnikům ukládané byly odstraněny tak, aby **příští pokolení** mladých, až přijde, **nemusilo** se státi **chráněncem blahovolných trustů**, aby **mu** byla **dána svoboda a volnost**, aby si **zařídili svůj život dle své vůle** tak, aby se nám dostalo opět plného poháru **ne dobrotivosti, ale svobody** – jediného vína, jež kdy **oživilo a vzbudilo ducha národa**.“²⁹¹ Řečník se snaží svým slovům dodat autoritu, když praví „Amerika trvá při...“. Snaží se vyvolat dojem, že jeho program

²⁸⁹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 77

²⁹⁰ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 78

²⁹¹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 79-80

odráží hodnoty amerického lidu. Cílem demokrata je umožnit příští generaci, aby žila svobodně a volně, nikoliv pod kontrolou elit.

Nepopulistický diskurz

„Pozorujte, že pravím před těmito **přáteli**, neboť jsem ochoten **připustiti**, že **velmi mnoho lidí**, kteří věří, že rozvoj průmyslu v této zemi pomocí monopolu je nevyhnutelný, **zamýšlejí býti přáteli lidu**. ...Byli to **kandidáti** (Taft a Roosevelt pozn. aut.), kteří chtěli **sloužiti lidu**, o tom **není pochybnosti, dle svých nejlepších schopností**, ač nebylo jejich myšlenkou sloužit jim bezprostředně;“²⁹² Autor projevu chová v úctě (alespoň slovně) své protikandidáty (bývalé prezidenty) z prezidentských voleb 1912. Nezpochybňuje šlechetnost jejich úmyslů, kritizuje však jejich paternalismus.

„Muž (Theodore Roosevelt pozn. aut.), jenž vede třetí stranu, nezměnil své stanovisko od té doby, co byl presidentem Spojených států. **Nežádám ho, aby je změnil. Neříkám, že nemá plné právo podržeti je.**“²⁹³ Byť Roosevelta téměř po celý svůj projev kritizuje, tak, nezpochybňuje jeho právo držet toto konkrétní přesvědčení. Nechce jeho názor prohlásit za vrchol amorálnosti (i když implicitně by se to možná dalo dovodit z jiných výroků). Ve Spojených státech mají podle něj prostor i tyto myšlenky.

„**Nesmíme připustiti**, aby **vášeň** vstoupila do **našich srdcí a našich myslí** při tak velké věci; **nesmíme si dovoliti** sobě samým, abychom se dali **ovládati nedůtklivostí, žáštím**, nebo jiným podobným **špatným citem**, nýbrž musíme si byti stále vědomi **vážnosti situace**. Tato **vážnost situace** záleží, což dosti zvláštní, **ne v zlomyslnosti mužů** jsoucích v čele našeho průmyslového života, nýbrž v jejich **duševních schopnostech a v jejich čestném myšlení**. Tito muži **věří**, že **zdar Spojených států není zabezpečen, leč v jejich rukou**. Kdyby si nepočínali **čestně**, mohli bychom je vypuditi pomocí zákona, ježto však většinou **jsou čestní**, můžeme je učiniti neškodnými pouze tím způsobem, že jim znemožníme, aby uváděli ve skutek své pravé přesvědčení. ...**Bojím se silného muže**, jenž nemá pravdu, a jehož **pochybené smýšlení** může přecházeti dále na jiné muže mocí jeho **charakteru** a mocí jeho **výmluvnosti**.“²⁹⁴ Wilson nechce, aby se lid nechal ovládnout svými negativními emocemi, jelikož si to žádá vážnost

²⁹² Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 72

²⁹³ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 77

²⁹⁴ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 79

situace. Mluví o tom, že se problém nenalézá ve zlomyslnosti elit, ale v tom, že si neuvědomují své pochybené smýšlení.

Shrnutí

Tento projev se zaměřil zejména na dichotomii paternalismus elit/svoboda. První koncept je vnímán značně negativně a řečník podává mnoho různých argumentů proti vládě dobrotivých elit. Zmiňuje to zejména v souvislosti s návrhem jeho politických soupeřů, který by vytvořil zákonnou vazbu mezi vládou a trusty. Amerika podle něj vznikla proto, aby učinila člověka svobodným, ne, aby byl objektem „tyranie“ monopolů. Druhý koncept je naopak ustředním bodem jeho poselství ve smyslu jeho podpory. Spojené státy mohou prosperovat jenom tehdy, pokud budou jeho občané svobodní. Je totiž přesvědčen, že síla národa pochází ze spodu.

Přesto, že je velkou část projevu kritizuje, Wilson chová své politické oponenty v úctě. Mají podle něj plné právo na svůj názor, byť s ním nesouhlasí. Dále vyzývá lid, aby se nenechal přemoci svými vášněmi, jelikož by to bylo kontraproduktivní. Elity podle něj nejsou zlomyslné, pouze smýšlejí chybně.

Poměr populistického diskurzu k nepopulistickému 8:3

Hlava X.

Cesta k uchopení jest uchopiti se.

Populistický diskurz

„Jedna z podivuhodných věcí, týkajících se Ameriky, dle mého mínění jest, že po déle než jedno pokolení **svolila** býti **ovládána od osob, jež nebyly povolány vládnouti ji**. ... Je sotva nějaký kout ve Spojených Státech, kde lidé **nebyli** by **si vědomi** toho, že **tajné soukromé plány a zájmy opanovaly vládu**. Opanovaly ji prostřednictvím těch zajímavých osob, jež nazýváme **politickými bossy**. Takový **boss** není ani tak politikem, jako spíše **agentem z povolání v politice zvláštních zájmů**. Takový mistr není straníkem; on je nad politikou! On je v **dorozumění** s mistrem **z druhé strany**, takže, ať je hlava nebo orel, **vždy prohráváme**. **Ti dva** přijímají **příspěvky z týchž pramenů**, a užívají příspěvků těch k týmž účelům.“²⁹⁵ Demokrat tvrdí, že je veřejným tajemstvím, že je vláda řízena speciálními zájmy. Tyto zájmy využívají ke kontrole správního aparátu tzv. „politické bossy“. Takový člověk by se dal nazvat šedou eminencí amerických politických stran. Podle prezidenta je takový boss domluven se svým protějšek z druhé strany, a oba jsou konečně financováni ze stejných zdrojů, takže sevření vlády ze strany elit je téměř dokonalé.

„Není již načase, abychom už **dospěli a starali se sami o své záležitosti? Mám toho již dost býti stále nezletilým v politice**. ... **Nepřeji si již seděti stále a ponechati péči o sebe někomu jinému**, aniž bych směl do toho alespoň promluvit;“²⁹⁶ Demokrat již má dost toho, že je s ním (s lidem) v politice nakládáno jako s nezletilým (paternalismus). Tento stav je nutné změnit.

„Někteří lidé říkali, že reprezentativní vláda ukázala se býti příliš nepřímým a těžkopádným nástrojem a ztroskotala jakožto prostředek lidové kontroly. Jiní, hledíce o něco hlouběji, říkali, že to **nebyla reprezentativní vláda, jež ztroskotala, nýbrž snaha utvořiti ji**. Poukazovali k tomu, že při své nynější methodě **umělého jmenování kandidátů**, a při své nynější methodě **volby, jež nedává nám nic více než volbu mezi jedním umělým kandidátem, nebo druhým, nedocílili jsme vůbec reprezentativní vlády – alespoň ne vlády**

²⁹⁵ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 80

²⁹⁶ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 81

representující národ, nýbrž pouze vládu representující politické vůdce, kteří slouží svým vlastním zájmům a zájmům těch, s nimiž vstoupiti do spolenectví uznávají za prospěšno. ...**Jakým způsobem** chcete docílití pravých representantů, kteří budou sloužiti **vaším zájmům**, a **ne svým vlastním zájmům, nebo zájmům nějaké zvláštní skupiny** nebo tělesa vašich spoluobčanů, **jichž moc jest mocí některých, a ne mocí mnohých**? To jsou otázky, jež upoutaly pozornost celé země ohledně **přímého návrhu kandidátů i přímé volby úředníků lidem, bez účastenství** nějakého navrhovacího stroje (kontrolovaného bossy pozn. aut.); ohledně **přímé volby senátorů Spojených států**, ohledně otázky **předložení návrhů zákonných, zprávy o nich (referendum pozn. aut.) a odvolání úředníků**.²⁹⁷ Řečník se nevymezuje vůči reprezentativní vládě (zastupitelské demokracii pozn. aut.), ale vůči tomu, že se tuto vládu nepovedlo vytvořit. Současný režim podle něj není reprezentativní ve smyslu reprezentace lidu; naopak, ve vládě je representován speciální zájem. Wilson dále pokládá řečnickou otázku: jakým způsobem je možno učinit vládu skutečně reprezentativní? Tato otázka podle prezidenta upoutala pozornost celé Ameriky k nástrojům přímé demokracie.

„**Rozhodným momentem** při volbě úředníků je mnohem častěji **návrh jejich osob, než jejich volba**. ...My se... šálíme tou blahou vírou, že volíme své úředníky, ač ve skutečnosti provádíme jen **lhostejnou a jalovou volbu** mezi dvěma **skupinami lidí určenými zájmy, jež nejsou zájmy našemi**. Co tudíž **chceme** v tomto směru provést, jest odstraniti takové pokoutní a sobecké řešení otázky, kdo má býti zvolen, aby vedl naši vládu a vydával zákony ohledně našeho státu a národa. Všude jeví se silnější a silnější dojem, že **není jiného způsobu, jak bychom ovládli ty, kdož dosud ovládali nás, leč vezmeme-li do vlastních rukou již původní výběr kandidátů**.“²⁹⁸ Demokrat se v této části projevu zasazuje o instituci primárních voleb, tedy výběr kandidátů lidem, aby se mohl konečně prosadit princip suverenity lidu.

„Nu a vracíme-li se k oněm původním zásadám, na nichž, jak vyznáváme, dosud stojíme, **nemá lid Spojených států práva, dbáti** toho, aby **každé křeslo** v Senátě **representovalo neprodané Spojené státy americké? Dotýká se přímá volba** senátorů něčeho mimo **soukromého vlivu** na křesla Senátu? ...A proto **já, pro svou osobu, nepřipustím**, aby někdo, kdo zná dějiny, mi řekl, že **nejednám v souhlasu buď s duchem, nebo podstatnou formou americké vlády, hájím-li přímé volby senátorů**.“²⁹⁹ Demokrat prosazuje přímou volbu senátorů Spojených států amerických. V roce 1912 byly senátoři stále ještě voleni legislativami jednotlivých států, tudíž zde byl prostor pro ovlivňování místních zákonodárců zájmovými skupinami. To mělo být napraveno změnou volebního systému.

²⁹⁷ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 81-82

²⁹⁸ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 82

²⁹⁹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 83-84

„Věřím, že jsme v předvečer toho dne, kdy obnovíme jeden z nejdůležitějších **nároků svobodného lidu**, a že **podávání návrhů na vydání zákona, zpravodajství o něm a odvolání úředníků hraje důležitou roli v této obnově**. ...Musíme dostatí klíč ke dveřím svého vlastního domu. Podávání návrhů zákona, zpravodajství o něm a odvolání úředníků, poskytnou nám takový klíč k našemu vlastnímu majetku. Obhájci těchto reforem prohlašovali vždy ...že chtějí **obnoviti representativní vládu a ne odstraniti ji**; že návrh na vydání zákona a zpravodajství by bylo zbytečným na místech, kde zákonodárce by skutečně **reprezentoval lid**, k jehož službám byl zvolen. ...**Nemohu nahlédnouti, jak někdo** jsa vychován v tradicích amerických veřejných záležitostí **může míti nějaké podstatně námitky proti odvolání správních úředníků**. Význam odvolání jest pouze ten... **abychom měli vládu** obstarávanou **úředníky, kteří vědí, odkud jejich moc pochází** a že, budou-li přístupni **cizím vlivům, budou ihned odstraněni veřejným vlivem**³⁰⁰ Hlava státu se vyslovuje pro zavedení nástrojů přímé demokracie, jako je zákonodárná iniciativa, referendum a odvolávání politiků. Podle něj tyto nástroje budou hrát důležitou roli při obnovení nároku svobodného lidu na reprezentativní vládu. Opět také prohlašuje, že cílem je obnovit reprezentativní vládu, nikoliv ji odstranit.

„Měli jsme **soudy** ve Spojených státech, jež **podléhaly soukromým zájmům**. Měli jsme nejvyšší soudní dvory ve svých státech, před nimiž **prostý člověk nemohl se dovolati spravednosti**. **Byli tu podplatní soudcové**, byli tu **soudcové, kteří dali na sebe působiti**, byli tu **soudcové, kteří jednali jako sluhové jiných lidí a ne jako sluhové veřejnosti**. ...Kam až **musíte jíti**, je až ke **způsobu, jakým tito soudcové se vybírají**. ...**Nemoc leží tam, kde počíná zvolení a jmenování oněch lidí**, a můžete-li **obnoviti lidu výběr soudců**, nebudete míti příliš mnoho obtíží s jich odvoláním. Výběr má daleko radikálnější důsledky než volba.³⁰¹ Prezident je proponentem toho, aby lid měl vliv v otázce výběru soudců. Nesouhlasí s nástrojem odvolávání soudců, nýbrž chce odstranit soukromý zájem ze soudnictví prostřednictvím kontroly „zvolení a jmenování oněch lidí“.

„Avšak jak absurdním je obvinění, že **my, kteří se dožadujeme** toho, aby naše vláda se stala **representantkou lidu a byla mu zodpovědna** – jak **vybájené a pokrytecké je obvinění**, že my **útočíme na základní zásady republikánského zřízení**. ...jestliže někdy **lid** některého státu shledá, že **jeho vláda neodpovídá okolnostem jejich života nebo podporování jejich svobod, jest jejich výsadou změnití ji dle své libosti a změnití ji v jakémkoliv objemu. To je základ, to je nejústřednější zásada, to je základní pravidlo Spojených Států**. ...**Nikdo, kdo rozumí zásadám, na nichž Republika byla zbudována,**

³⁰⁰ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 84-85

³⁰¹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 85-86

nebojí se ani sebed méně těchto **vznešených** – ač **velmi účinných opatření**, pomocí nichž **lid ujmá se opět vlivu na své vlastní záležitosti**.³⁰² Wilson odmítá nařčení, že utočí na základy reprezentativní demokracie. Cituje základní zásadu, na které je Amerika založena, jako svou obranu. Podle prezidenta, nikdo, kdo rozumí této zásadě, na které stojí Spojené státy, **nebojí se nástrojů přímé demokracie**, jelikož pouze navrátí moc tam, kam patří - lidu.

„**Síla veřejného muže** národa **leží v důvěře lidu stojícího za ním** spíše, než v jakýchkoli jeho schopnostech. **V poměru, v jakém věříte svým veřejným mužům**, v poměru, jak za nimi stojíte, v poměru, jak propůjčujete jim svou sílu, **jsou oni silní**. . . **Nebyla to osobní síla** a moc nových úředníků, **byla to morální síla jejich pozadí**, jež přivodila neobyčejný výsledek.“³⁰³ Politici odvozují svou moc od důvěry lidu. Jejich schopnosti a osobní síla by byly zbytečné, kdyby za nimi nestál lid. To je ten faktor, který přinese „neobyčejný výsledek“.

„Libujeme si v zákonech, jež jsme přijali (v New Jersey během volebního období Woodrowa Wilsona jako guvernéra pozn. aut.) a nikdo se neodvažuje pomýšlet na nějakou materiální změnu v nich. Proč jsme jich nedocílili již dávno dříve? Co nám v tom **bránilo**? To, že jsme měli **uzavřenou vládu, ne vládu přístupnou. Nenáležela nám**. Byla **řízena malými skupinami mužů**, jichž jména jsme znali, jež **zahnati** jsme **nepokládali** však jaksi **za možné**. Když jsme **zvolili muže**, jež jsme **zavázali**, aby je **zapudili, spojili se s nimi** pouze. Patrně bylo třeba povolati nějakého **amatéra**, jenž byl **tak málo zasvěcen do té hry**, že měl za to, že se od něho čekalo, že **učiní, co slíbil učiniti**.“³⁰⁴ Wilson mluví o své zkušenosti jako guvernér státu New Jersey. Také v tomto státě byla úzká skupiny mužů, kteří měli pod kontrolou vládní orgány. Wilsonovi tvrdí, že se mu povedlo zapudit tyto muže. Mluví o sobě jako o politickém amatérovi a nezasvěcencovi do hry, což ho mělo distancovat od elity a naopak ho přiblížit lidu.

„**Muži, kteří řídí politické ústrojí, tvoří malou frakci** strany, již domněle představují a **muži, kteří vykonávají korupční vlivy na ně, tvoří jen malou frakci obchodníků a průmyslníků** v této zemi. To, proti čemu jsme se **strojili k boji**, není strana, není velké těleso občanů; bude nám **bojovati** pouze **proti několika mužům**, kteří se udržují tím, že nás klamou a nemohou obstát tím okamžikem, kdy přestanou nás klamati.“³⁰⁵ Řečník mluví o tom, že dojde k „bitvě“ mezi lidem a elitami. Prezident se snaží své posluchače uklidnit, že se jedná pouze o malou skupinu lidí, kteří vládnou prostřednictvím klamu.

³⁰² Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 86-87

³⁰³ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 88

³⁰⁴ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 89-90

³⁰⁵ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 90

Nepopulistický diskurz

„**Nepřikládejte** hříchy tohoto druhu **politickým organisacím**. **Organisace** je **oprávněna**, je **nutna**, je dokonce **výborna**, propůjčuje-li se k provedení velkých záležitostí. Pouze ten, kdo používá organisace k podpoře **soukromých cílu**, jest „**bossem**“. Rozeznávejte vždy mezi **politickým lídrem** a **bossem**. Boss je muž, jenž užívá této mohutné, nádherné síly pro **soukromé účely**.“³⁰⁶ Wilson vyzývá posluchače, aby neodsuzovali politické strany jako celek. Je podle něj správné odsuzovat bossy v pozadí této organizace, nikoliv celou organizaci. Podle mého názoru je za tím prezidentova snaha zúžit okruh lidí, na které má být soustředěno rozhorčení lidu. Wilson si zvolil cestu nejmenšího odporu. Mluví o anonymní skupině lidí, kteří se neobjevují v tisku. Dokonce, i když mluví o „velkých podnikatelích“ (tedy o nikom konkrétním), tak musí svůj diskurz usměrňovat, jelikož určitě tušil, že lid si to velmi snadno spojí s konkrétními dobře známými jmény. Zde měl pevnější půdu pod nohama.

Nejsem z těch, **kdož odsuzují Senát Spojených států jako celek**, neboť bez ohledu na to, co se tam stane, bez ohledu na to, jak pochybné praktiky nebo jak korupční vlivy naplnily některá křesla tohoto vysokého sboru, musí se **poctivě říci**, že **většina** jeho **byla** po celá ta léta **nedotčena skvrnou**, a že bylo tam vždy **dosti mužů bezúhonných**, aby **uhájena** byla **sebeúcta a nadějnost Ameriky** ohledně její státních zřízení.“³⁰⁷ Řečník uznává, že Senát byl místem, kde se vyskytovala korupce a pochybné praktiky, ale většina senátorů byla bezúhonných. Amerika si podle něj zachovala svou sebeúctu.

Shrnutí

V řeči se vyskytují podobné motivy, jako v předchozích projevech. Mluví se o způsoby kontroly vlády ze strany elit – v tomto případě hlavně o tzv. bossech; také je opět kritizován paternalismus. Dále se Wilson vymezuje vůči nařčení, že chce podkopat základy zastupitelské demokracie. Není proti reprezentativní vládě, ale proti tomu, že se ji nepodařilo vytvořit. Poté přirozeně pokračuje vyjmenováním nástrojů, které měly obnovit reprezentativnost vládních orgánů. Vyslovuje se pro zavedení tzv. primárních voleb, přímé volby senátorů, zákonodárné

³⁰⁶ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 81

³⁰⁷ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 83

iniciativy, referenda a odvolávání úředníků. Také je podle něj nutno podřídít kontrole lidu proces výběru soudců. Důvěra lidu, nikoliv osobní síla a schopnosti, je zdrojem síly pro veřejného muže. Prezident se snaží reprezentovat svou osobu jako politického amatéra a nezasvěcence, a tím zdůraznit svůj odstup od elit. Konečně mluví o tom, že dojde k „bitvě“ mezi elitami a lidem, ovšem ne ve smyslu občanské války, jelikož elitu tvoří pouze velmi úzká skupina lidí, která se nemůže udržet umoci hned jak lid prohlédne jejich klam.

Autor projevu apeluje na své posluchače, aby činili rozdíl mezi politickým lídrem a bossem. Politický lídr je podle něj muž, který chce prosazovat veřejné blaho, zatímco tzv. boss je muž, jenž má ambici využívat stranu k prosazování speciálního zájmu. Nechce se ani kategoricky vymezit vůči Senátu Spojených států. Podle něj je nutné si poctivě říct, že většina amerických senátorů je nedotčena skrvnou korupce.

Poměr populistického diskurzu vůči nepopulistickému 11:2

Hlava XI.

Vymanění obchodu a průmyslu.

Populistický diskurz

„Při opravách, jichž provedení se v této zemi chystá, ani jedno jediné oprávněné zařízení nemá býti zvráceno, nýbrž mají býti pouze **odstraněny** všechny **překážky obchodu a průmyslu a vyloučen všechen neoprávněný a neodůvodněný vliv**. ... Vše, oč chceme žádati ty **pány**, kteří těší se nyní monopolovým **výhodám** jest, aby postavili svůj důvtip proti důvtipu těch, kdož chtějí s nimi soutěžit.“³⁰⁸ Wilson tvrdí, že reforma spočívá v odstranění překážek svobodného podnikání a odstranění speciálních vlivů. Elity jsou žádány prezidentem o tom, aby se vzdaly svých nespravedlivých výhod, na úkor lidu.

„Jednou z **neblahých** okolností nynější doby jest tato: Nemohu vám ani říci, jak mnoho **mužů náležitých obchodu a průmyslu**, jak mnoho vlivných **podnikatelů** mi sdělilo své **skutečné mínění o situaci** ve Spojených státech **soukromě a důvěrně**. **Mají před někým strach. Bojí se projevit své mínění veřejně**, sdělují mi je pod rukou. To je velice **smutné**.“³⁰⁹ Řečník svým posluchačům defacto sděluje, že se mu malí a střední podnikatelé svěřují jaká je situace v Americe, ale že tak čini tajně, jelikož se bojí velkých monopolů, které mají schopnost je poškodit. To je jen další aspekt moci elit. Jejich autorita je taková, že se jim ostatní podnikatelé neodvážejí postavit veřejně.

„**Amerika** je tak bohata, ne jako Hradební Třída, ne jako peněžní středisko v Chicagu a St. Louis a San Francisku; **je tak bohata, jak bohatým je lid, jenž obohacuje tato střediska**. Vázne-li pak lid ve své podnikavosti, krčí-li se před mocnou tváří, váhá-li tvořiti své vlastní plány, pak **tytéž prameny, jež zaplavují tato místa bohatstvím, vysychají a mizí**.“³¹⁰ Zdrojem bohatství amerického národa je podle řečníka lid. Pokud je ten utiskován, tak se síla národa ztrácí.

³⁰⁸ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 91

³⁰⁹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 92

³¹⁰ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 93

„Gratuluji monopolům ve Spojených státech, že nebudou musiti jít, odkud přišly, neboť **zcela naopak jejich teorii, lid je moudřejší než ony. Lid Spojených států rozumí těmto státům tak, jak oni páni jim nerozumí...**“³¹¹ Hlava státu se vymezuje proti elitářské teorii a naopak prosazuje teorii populistickou – lid je moudřejší nežli elity a rozumí své zemi mnohem víc než ony.

„Žil jsem ve **státě** (New Jersey pozn. aut.), **jenž náležel řadě korporací**. Dávali si jej z ruky do ruky. ...**Já** však skutečně **neviděl důvodu**, proč by se **lid měl vzdát své residence** ve prospěch tak **malého hloučku lidí**, který ji chtěl zmonopolizovati.“³¹² Prezident mluví o své zkušenosti ze státu New Jersey a otevřeně říká, že náležel řadě různých korporací. On však neviděl důvodu, aby tento stav pokračoval, a v roli guvernéra tohoto státu začal prosazovat zájem lidu.

„**Monopol vždy brání rozvoji, potlačuje přirozené prospívání a je na překážku přirozenému postupu**. ...Kdekoli je **monopol**, tam nejen **není popudu k zdokonalení**, ale ježto zdokonalení přijde draho, protože „trhá“ dosavadní strojní zařízení a ničí cenu dosavadních výrobků, je tu dokonce **přímý důvod proti zdokonalení**. **Monopol** je pádově **proti novotě**, tendence monopolu jest **udržeti v užívání staré věci, vyrobené starým způsobem**; tíhne k tomu, aby vše zůstalo tak jak je. „Dusítko použité trusty na ducha vynálezavosti v Americe působí tuctem způsobů: První věc, již shleda genius, jehož myšlenka zasahuje do oboru ovládaného trustem, jest, že nenajde kapitál a trh pro svůj vynález. ...Tutéž chvíli, kdy vystoupíte se žádostí o peníze, nebo úvěr dostane se vám bankami tohoto vysvětlení: „Tento vynález by se dotýkal výroby a odbytu jistého velkého již zavedeného průmyslu. My již financujeme průmysl ten, jeho úpisy jsou v našich rukou, poradíme se s nimi.“ Jako výsledek této porady může býti, že budete vyrozuměn, že je to sice zlé, ale že je nemožno vyhověti vám. ...Může někdo, kdo pozoruje jen toto stanovisko trustu vůči vynálezům nechápati ještě, **jak velký, podstatný a žádoucí účinek by mělo uvolnění, osvobození genia našeho lidu, na tvoření, zlepšení, zdokonalení našich životních prostředků a pomůcek?**“³¹³ V těchto výrocích se nám řečník snaží prezentovat, jak je monopolová organizace průmyslu v protikladu k veřejnému zájmu. Monopol totiž nemá žádný důvod být lepším a efektivnějším, naopak brání pokroku. Je proto jasné, že z jeho existence prospívá pouze velmi úzká skupina lidí, kterým monopol poskytuje obrovskou moc.

„**Nejste žádostivi** té doby, kdy **genius a tvořivost lidu** bude povolána ke službám obchodu a průmyslu? Kdy nově přichozí s novými ideami, noví zápasníci s novým nadšením,

³¹¹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 93

³¹² Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 93-94

³¹³ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 94-96

neodvislí svobodní muži budou vítáni? Kde vašim synům bude možno hleděti do budoucna v očekávání... kde jejich nejlepší síly se rozvinou u vědomí, že jsou svými **vlastními pány**, a že mají před sebou volnou cestu do světa? Netoužíte viděti **trhy otevřené a přístupné všem**? ...Viděti obchod a průmysl **odpoutaný od bezbožného spojení s politikou**? Viděti jak **suroviny sprostěny kontroly monopolů a dopravní prostředky učiněny přístupnými stejnou měrou všem**? A každou cestu obchodní a průmyslové **činnosti urovnánu pro nohy všech**, kdož chtějí na ni vstoupiti? Jistě, že cítíte nadšení takového nového rozednávání **svobody!**³¹⁴ Prezident se ptá svých posluchačů, jestli nejsou nadšení z vize, která se má vyplnit, až se lid opět ujme kontroly nad svou vládou a až ta se bude řídit zájmem veřejným nikoliv speciálním. Až bude politika vyjádřením vůle lidu, tak to povede k všeobecnému štěstí.

„Spolková vláda neodvážila se změnit své stanovisko, poněvadž ne bona fide podnikatelé, ne lidé, jimž záleželo na správném rozvoji velkých států, ale **lidé jimž záleželo na tom, aby dostali do své výlučné moci velké nerostné poklady, pralesy, vodní síly, stáli u uší vlády a pokusili se diktovati její politiku**. A vláda Spojených států neodvážila se zmírniti své poněkud strnulé stanovisko, ze strachu, že **moc těchto lidí je silnější než moc jednotlivých státních jednotek a veřejného zájmu**. ...**vláda** si není jista, že dostatečně sledovala **všechno to spletité tkanivo intrik, jimiž malé skupiny lidí pokoušely se dosíci výlučné moci nad uhelnými poli Aljašky. Vláda sama je podezíravou ohledně sil, jež ji obklopují**. ...Nepodniká zatím nic.“³¹⁵ Prezident popisuje, jak se speciální zájem snaží získat pod svou kontrolu přírodní bohatství Spojených států. Vláda je zastrašena mocí tohoto zájmu – raději tedy nerozhoduje o této otázce vůbec, jelikož má podezření, že by toto rozhodnutí mohlo být proti politice ochrany přírodních zdrojů.

„...při vypočítávání našich pramenů je tu jeden mohutný pomocný **pramen, jenž je základem všech ostatních** a zdá se, že tento základ leží tak hluboko, že jej někdy přehlízíme. **Myslím lid samotný**. ...na čem mi **záleží** jest, aby **vláda** Spojených států **více se zabývala právy lidí, než právy majetku**. ...Nemysleli jste nikdy na to – lidi jsou laciní a stroj je drahý; mnohý riditel byl propuštěn proto, že uštvál slabý stroj, nebyl by však propuštěn proto, že uštvál přetíženého člověka. ...**Jest již čas, aby majetek u porovnání s lidstvem, zaujal místo druhé, ne první**. ...**K čemu provozovati průmysl, hyneme-li provozující jej?** ...**Síla Ameriky dána jest pouze zdravím, energií, nadějí, pružností a hybností amerického lidu**.“³¹⁶ Lid je podle hlavy státu nejdůležitějším přírodním zdrojem, který máme. Proto bychom si ho měli více vážit. Síla Ameriky je právě v tomhle zdroji, a řečník chce, aby měla vláda toto na paměti.

³¹⁴ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 96

³¹⁵ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 96-97

³¹⁶ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 97-98

Nepopulistický diskurz

„Naštěstí, všeobecné **obrození svědomí** v této zemi **neobmezilo** se pouze na ty, kdož s rozmyslem **potírali zvláštní výsady**. **Svědomí probudilo se** i v těch, **kdož se těšili zvláštním výsadám** a díky Bohu **obchodníci a průmyslníci** v této zemi **počínají viděti naši hospodářskou organizaci** v jejím pravém světle, jakožto **otupující aristokracii výsad, před níž oni sami musí uprchnouti**. ...**Někteří**, kdož dali se svést k špatným praktikám, kdož dali se svést ke špatným praktikám monopolu, proto, že se jim to zdálo býti cestou a nutnou **methodou k nadvládě, jsou právě tak jako my ochotni obrátiti a vrátiti se k cestě svobody**, neboť **americké srdce bije mnohým z těchto mužů** právě tak, jako bije nám pod naši kazajkou.“³¹⁷ Autor projevu nám sděluje, že se svědomí hnulo i mezi velkými podnikateli, kteří si až dosud užívali zvláštních výsad. Údajně si uvědomili amorálnost svého jednání a nyní se chtějí navrátit na správnou cestu svobody, jelikož jsou američtí patrioti. Část elit je nám tedy prezentována jako vlastenci, kteří učinili chybu, a nyní je tíží svědomí a chtějí se svého břímě zbavit. Wilsonova strategie byla pravděpodobně taková, že chtěl elity prezentovat jako hříšníky (každý jsme hříšník), které prosí lid o odpuštění. Tato interpretace problému měla u lidí (správných křesťanů) vzbudit křesťanskou smířlivost. Pokračující nenávisť vůči kajícímu se hříšníku by pak byla nekřesťanská.

„**Učiníte-li malé lidi v Americe svobodnými, nepoškodíte tím obry**. ... a **ponechají-li** (elity pozn. aut.) nám jen **volnou ruku, učiníme je nejen bohatými, ale učiníme je taky šťastnými**, neboť jejich svědomí nebude pak toho tolik nésti. ... Téměř každý monopol, jenž se bránil zrušení, **odporoval zájmům svých podílníků**.“³¹⁸ Zde se prezident snaží překonat antagonismus mezi elitami a lidem. Říká, že mohou obě skupiny profitovat zároveň ze stejných opatření.

Shrnutí

Demokrat mluví v tomto proslovu o mnoha tématech, ale nejdůležitějším je vznešenost lidu. Amerika je podle něj pouze tak bohata, jako je bohat její lid. Dále je obyčejný člověk moudřejší než velký podnikatel a také je to podle něj nejdůležitější přírodní zdroj jaký země má

³¹⁷ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 92-93

³¹⁸ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 93-94

- nelze využívat ostatní zdroje na úkor tohoto. Kromě tohoto motivu řečník mluví o monopolech; o strachu z nich mezi malými a středními podnikateli, o jejich odmítání nových metod a vynálezů v průmyslu a o jejich snaze uzurpovat si přírodní zdroje země a vládu ve státě New Jersey. Nakonec mluví o obnovení svobody, prostřednictvím toho, že politika bude odrážet vůli lidu, což povede k obrození síly národa.

Příklady nepopulistického diskurzu obsahují motivy elit jako kajícího se hříšníka, kterému by se mělo odpustit a překonání antagonismu mezi lidem a elitami.

Poměr populistického diskurzu k nepopulistickému 9:2

Hlava XII.

Osvobození životní energie lidu.

Populistický diskurz

„Jak prudce bijí vždy srdce těch, kdož vidí před svými zraky zdvíhati se břehy Ameriky! Jak pohlížejí vždy na tuto zemi, jako na místo, kde se konečně zbaví svých králů, privilegovaných tříd, a všech těch pout, jež tísnila lidsvo v poddanství a beznaději a kde přivede k plné platnosti svou poctivost... **Vztyčili zde v Americe své prapory ve znamení naděje, jako maják k povzbuzení všech národů světa;** ...Bůh dej, abychom ve spleťtém stavu moderních poměrů mohli **znovu vztyčiti své prapory** a opakovati velké činy hrdinského věku!“³¹⁹ Wilson mluví o Americe jako o zemi, která byla založena na principu suverenity lidu. Lidé, říká, přicházeli do této země s vidinou, že se zde zbaví všech pout, která je tísnila. Přicházeli za svobodou a nadějí na lepší život. Přeje si, aby Amerika opět mohla vztyčiti své prapory naděje.

„**Tyranie** stala se mnohem úskočnější, potutelnější, naučila se nositi pouhou **masku průmyslu a dokonce i masku blahovůle.**“³²⁰ Prezident označuje vládu privilegovaných elit za tyranii.

„Cítím však ve svém nitru, kdyby Jefferson žil v naší době, že by viděl, co my vidíme, že jedinec je chycen do velkého, zmateného přediva spleťtých okolnosti všeho druhu a, že nechati ho **samotným jest opustiti ho bez pomoci** proti překážkám, s nimiž musí zápasiti a že proto **zákon** za našich dnů **musí přispěti jedinci ku pomoci. Musí mu prispěti ku pomoci** proto, aby hleděl, aby tu byla **poctivá hra**, to je vše, ale to je také velmi mnoho. Bez bedlivé bdělosti, **bez rozhodného zakročení vlády, není poctivé přímé hry mezi jednotlivci a takovými mocnými útvary, jako jsou trusty. Svoboda** za naší doby značí **něco více**, než aby člověk byl ponechán **sám o sobě. Program** svobodné vlády **musí býti** za našich dnů **kladný, ne pouze záporný.**“³²¹ Prezident tvrdí, že Jeffersonova politika nezasahování umožnila silným

³¹⁹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 99

³²⁰ Tamtéž

³²¹ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 100-101

utlačovat slabé. Pokud je vláda nestranná, tak pouze přihlíží tomu, jak trusty drtí obyčejného člověka. Aby byla obnovena svoboda jednotlivce, je nutno, aby vláda nejen zbytečně nezasahovala do života lidí, ale aby také aktivně obnovila ekonomickou a politickou svobodu lidu.

„A jsme v nebezpečí naprostého neúspěchu, nesplnimě-li co nejdříve rozhodnutí, k němuž jsme dospěli, že naložíme s **novou a úskočnou tyranii** podle zásluhy.“ Neklamte se ani na okamžik ohledně moci těch **velkých zájmů**, jež nyní **ovládají náš rozvoj**. Jsou tak velké, že je téměř otázka, zda vláda Spojených států bude je moci ovládnouti čili nic. Jděte je o krok dále, nechte, aby jejich organizovaná moc se ustálila a bude snad již pozdě jíti zpět. Cesty se rozcházejí tam, kde nyní stojíme. ...na konci jedné z nich je trapný **obraz vlády spoutané soukromými zvláštními zájmy**, na konci druhé pak září **osvobozující světlo** iniciativy jednotlivcovy svobody a volnosti jednotlivcovy, světlo nespoutané podnikavosti jeho. ... **V milostivé shovívavosti průmyslových pánů není spásy pro lid. Opatrovníci nejsou na místě v zemi svobodných mužů. ...otázka, již nyní musíme rozhodnouti** jest, zda jsme dosti silni, zda jsme dosti mužni, zda jsme dosti svobodni, abychom se **ujali opět vlády, jež nám náleží.**“³²² Demokrat prohlašuje, že kontrola vlády ze strany podnikatelů je novou a úskočnou tyranii. Nyní je podle něj čas se rozhodnout. Pokud nebudou tyto speciální zájmy odstraněny hned, tak už může být později nemožno je odstranit. Poté prezident předkládá posluchačům dvě vize, buď vládu opatrovníků spoutanou zvláštními zájmy, nebo vládu svobodnou. On sám tvrdí, že paternalismus nemá místo v zemi svobodných mužů. Záležitost, jež je nutno vyřešit spočívá v tom, jestli je lid dostatečně odhodlaný vzít vládu opět do svých rukou.

„**Pouze a jedině vymanění, osvobození a posilnění životních sil a schopností všeho lidu nás spasí a vykoupí.** ...Víte, v čem náleží životní síla Ameriky, její **životní síla neleží v Novém Yorku ani v Chicagu**, nemůže býti podkopána něčím, co se stane v St. Louis. **Životní síla Ameriky leží v důvtipu, schopnostech, podnikavosti lidu v celé zemi;** ... Tam je bohatství Ameriky, a jestliže Amerika odstraší místní svazy, obce, uzavřená města, tak zahubí národ. **Národ je tak bohatý, jak bohaty jsou jeho obce, není tak bohat, jako jeho hlavní město.** ...**Blahobyť, ba sama existence národa, spočívá koneckonců na velkých massách lidu.**“³²³ Wilson prosazuje myšlenku, že pouze svobodný lid je cesta ke spáse a vykoupení. Životní síla národa se nachází v lidu napříč celou zemi, nikoliv v jeho velkých městech. Země je tak bohata, jak bohatý její lid, ne jako hlavní město. Prosperita a dokonce sama existence

³²² Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 101

³²³ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 102

amerického národa, je podle řečníka závislá na tomto velkém tělese občanů. Jak můžeme vidět, tak se lid nachází v centru filozofie Woodrowa Wilsona.

„Musíme tedy **dotati lidu srdce** tím, že **odstraníme všechnu nesrdečnost z politiky, obchodu a průmyslu**. Musíme docílit toho, aby politika se stala věcí, již **počestný muž** se může zúčastnit se zadostiučiněním, protože ví, že **jeho mínění bude platit právě tolik jako mínění kohokoli jiného**, a že **„bossové“ a soukromé zájmy byli svrženi ze svého trůnu**. Musíme zbavit pout podnikavost, zrušice nadřování tarifu, rozdíly činěné železničními společnostmi, odpírání úvěru a všechny formy nespravedlivého principu proti **malým lidem**.“³²⁴ V důsledku toho, že blahobyť národa závisí na blahobyti a štěstí lidu je nutno, aby obyčejný člověk věděl, že jeho mínění má stejnou váhu jako mínění kohokoliv jiného, jinak propadne cynismu a tím utrpí celá země. Je nutno tedy svrhnout soukromé zájmy z jejich trůnu a uvolnit energii lidu ve všech aspektech života, aby mohly Spojené státy prosperovat.

„A blíží se den, kdy bude uvedena ve skutek na této posvěcené půdě – **Nová svoboda – volnost’ rozšířená a prohloubená**, aby vyhovovala vyspělejšímu životu mužů v moderní Americe, **vracejíc do jeho rukou opět vliv na jeho vládu, otevírajíc dokořán všechny dveře podnikavosti zákonu odpovídající, rozvinujíc jeho energii a schopnosti, rozněcujíc šlechetné pudy jeho srdce**...“³²⁵ Demokrat chce prostřednictvím svého programu „Nové svobody“ vrátit lidem do rukou vliv na jejich vládu a umožnit jim ničím neomezovaný rozvoj, tak aby jejich genius a blahobyť přispěl k prosperitě a rozvoji celé země.

Shrnutí

Amerika podle řečníka vznikla proto, aby osvobodila člověka od okovů, které ho tísnily na „Starém kontinentu“. Prezident si je vědom toho, že byla jeho země zasvěcena ideálu svobody, avšak říká, že ve Spojených státech vznikla nová tyranie, proti které je nutno aktivně zakročit. Blahobyť celého národa je totiž podmíněn štěstím a prosperitou obyčejného lidu. Tomu se musí odstranit překážky jeho rozvoje a iniciativy, aby mohla země opět získat svou sílu. Dále je také nutno vrátit vládu do rukou všech občanů. Tato opatření vyžadují, aby byli „bossové“ a speciální zájmy v jejich pozadí svrženi ze svého trůnu. V celém projevu se nevyskytl ani jediný případ nepopulistického diskurzu.

³²⁴ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 103

³²⁵ Woodrow, W.: Nová svoboda, s. 104

Poměr populistického diskurzu k nepopulistickému 7:0.

Grafy

